

TARTU ÜLIKOOL  
ÕIGUSTEADUSKOND  
Tsiviilõiguse õppetool

Merily Saar

KOHTU LOAL LAPSE NIMEL TEHINGUTE TEGEMINE KREDIIDASUTUSES

Magistritöö

Juhendaja: Triin Göttig (LLM)

Tallinn 2013

## Sisukord

Sissejuhatus .....	3
1. Varahooldusõigusest tulenev lapse vara säilitamise kohustus .....	8
1.1. Varahooldusõiguse üldine kontseptsioon .....	8
1.2. Lapse raha paigutamine krediidasutuses .....	12
1.2.1. Krediidasutuse poolt pakutavad hoiustamis- ja investeerimisteenused.....	12
1.2.1.1. Krediidasutuse ja finantsteenuse mõiste.....	12
1.2.1.2. Hoiustamisteenus .....	14
1.2.1.3. Investeerimisteenus.....	15
1.2.2. Lapse kontol keelumärke kohaldamine .....	16
2. Perekonnaseadusest tulenevad piirangud vanema poolt lapse esindajana tehingute tegemisel.....	23
2.1. Vanema esindusõigus .....	23
2.1.1. Lapse õigus ise tehinguid teha.....	23
2.1.2. Hooldusõiguslike vanemate ühise esindusõiguse regulatsiooni vastuolulisus ...	25
2.1.3. Vanema poolt lapse esindamisele kehtestatud piirangud huvide konflikti korral.....	31
2.2. Kohtu eelnev nõusolek lapse nimel tehingute tegemiseks .....	35
2.3. Vanema poolt lapse nimel esindusõiguseta tehtud tehingute õiguslik tagajärg.....	43
3. Lapse nimel väärtpaberitehingute tegemine .....	46
3.1. Väärtpaberi mõiste .....	46
3.2. Lapse raha paigutamise riskantsus sõltuvalt väärtpaberiliigist .....	48
3.3. Perekonnaseadusest tulenevate piirangute mõju lapse nimel väärtpaberitehingute tegemisel .....	54
Kokkuvõte .....	60
Summary.....	63
Kasutatud kirjandus .....	69
Kasutatud normatiivmaterjalid .....	72
Kasutatud kohtupraktika.....	73

## Sissejuhatus

Seoses vanemate õiguste ja kohustustega lapse suhtes võeti 01. juuli 2010.a jõustunud perekonnaseaduses<sup>1</sup> (edaspidi PKS) kasutusele hooldusõiguse kontseptsioon (PKS § 116), mis jaguneb isiku- ja varahoolduseks. Uue instituudi loomise eesmärgiks oli lapse huvide igakülgne kaitse.<sup>2</sup> Laps on õigusvõimeline isik (tsiviilseadustiku üldosa seadus<sup>3</sup>, edaspidi TsÜS § 7 lg 1), kellele võib kuuluda vara. Laps võib saada oma vara näiteks pärimise teel, kinkena või ka ise teenida. Oma piiratud teovõime tõttu ei ole tal aga võimalik reeglina oma vara käsutada (TsÜS § 8 lg 2).

Tulenevalt PKS § 120 lg 1 esimesest lausest ning §-st 127 on vanemad lapse seaduslikud esindajad, kellel on õigus lapse varaga tehinguid teha. Eeltoodu ei välista teatud juhtudel lapse õigust seaduses sätestatud vara iseseisvalt valitseda (PKS § 120 lg 1 teine lause). Teatud juhtudel on lapsel õigus oma vara eest kehtivaid tehinguid teha (tsiviilseadustiku üldosa seadus, edaspidi TsÜS § 11). Ühist hooldusõigust omavatel vanematel on ühine hooldusõigus (PKS § 120 lg 1). Eeltoodut täiendab PKS § 120 lg 7, millest tulenevalt ühist hooldusõigust omava vanema iseseisval lapse esindamisel, eeldatakse teise vanema nõusolekut. Sätte eesmärgiks on lihtsustada vanemate poolt lapse nimel igapäevatehingute sõlmimist.<sup>4</sup> Tegelikult on kõnealune regulatsioon osutunud probleemiks, sest PKS § 120 lg 7 märgitud ühe hooldusõigusliku vanema esindusõiguse eeldus, ei ole mis tahes viisil piiritletud ning võimaldab ühe vanema pahatahtlikku käitumist ka näiteks olulisemates ja suuremat riski kandvates tehingutes. Käesolevas töös analüüsib autor ühist hooldusõigust omavate vanemate esindusõiguse regulatsiooni vastuolulisust ning üritab leida kõnealusele probleemile lahendust.

Olukorras, kus lapse õigused oma vara ise käsutada on piiratud, on laps nõrgemas positsioonis ning vajab vanema omavolilise tegevuse eest temale kuuluva vara suhtes kaitset. Lapse varaliste õiguste kaitseks muudeti 01. juuli 2010. aastal jõustunud perekonnaseaduses oluliselt lapse nimel tehingute tegemise eelduseid ning nendest tulenevaid piiranguid. Vajadus

<sup>1</sup> Perekonnaseadus. RT I 2009, 60, 395. Arvutivõrgus. Kättesaadav: <https://www.riigiteataja.ee/akt/127062012012>, 05. mai 2013.a.

<sup>2</sup> Perekonnaseaduse eelnõu seletuskiri, Perekonnaseadus SE 55, lk 1. Arvutivõrgus. Kättesaadav: <http://www.riigikogu.ee/?page=eelnou&op=ems&emshelp=true&eid=95322&u=20120125132144>, 31. aprill 2013.a.

<sup>3</sup> Tsiviilseadustiku üldosa seadus. RT I 2002, 35, 216. Arvutivõrgus. Kättesaadav: <https://www.riigiteataja.ee/akt/106122010012>, 31. aprill 2013.a.

<sup>4</sup> Justiitsministeerium. Perekonnaseaduse rakendusprobleemid. 01.2012, lk 11, (koopia autori valduses).

nimetatud sätete muutmiseks tuli eelkõige vana perekonnaseaduse madalast regulatiivsusest<sup>5</sup> ning lapse vanemate tegevuse järelvalve ebaefektiivsusest.<sup>6</sup>

Kehtivas perekonnaseaduses suurema regulatiivsuse ning järelvalve efektiivsemaks muutmine vanemate tegevuse üle seoses lapsele kuuluva varaga väljendub eelkõige perekonnaseaduses sätestatud ettekirjutustes vanemale lapse vara paigutamiseks (PKS § 130) ning teatud tehingute tegemiseks kohtu eelneva nõusoleku vajalikkuses (PKS § 131 lg 1). Kui varasemalt andis lapse või eestkostetava nimel tehingute tegemiseks selleks vastava nõusoleku eestkostetasutus, siis nüüd tuleb antud luba taotleda hagita menetluse käigus kohtult.<sup>7</sup>

Perekonnaseaduse jõustumisest alates on tänaseks ilmnenu mitmeid rakendusprobleeme ning segadust tekitavaid sätteid nii era- kui ka juriidilistele isikutele, mistõttu saadeti Justiitsministeeriumi poolt 2012.a alguses kohtute, notarite, advokaatide ja teiste osapoolte esindajatele tagasiside saamiseks perekonnaseaduse rakendusprobleemide põhjalik analüüs.<sup>8</sup> Käesoleva töö raames keskendub autor alates kehtiva perekonnaseaduse jõustumisest, vanemate poolt lapse nimel krediidasutuses kohtu eelnevat nõusolekut vajavate tehingute tegemisel, praktikas perekonnaseaduse rakendamisel ilmnenu probleemidele. Peamisteks vanema poolt lapse nimel krediidasutuses tehtavateks tehinguteks, milleks perekonnaseadus näeb ette kohtu loa eelneva nõude, on väärtpaberitehingud (PKS § 188 lg 1 p 8). Lisaks tulenevad vanemale PKS §-st 130 ettekirjutused lapse vara paigutamiseks krediidasutuses oma varast eraldi vastava märkega, et konto käsutamiseks on vajalik kohtu eelnev nõusolek (PKS § 186 lg 1).

Puutuvalt PKS § 130 ja PKS § 186 lg 1 tulenevatest ettekirjutustest lapse vara paigutamiseks krediidasutuses oma varast eraldi ning seejuures märke tegemiseks, konto käsutamise keelamiseks kohtu eelneva nõusolekuta, uurib autor, mis põhjustel on vanematele tehtud ettekirjutus vara paigutamiseks just Eesti või mõne teise lepinguriigi krediidasutusse. Mida on antud regulatsioonis täpsemalt vara paigutamise all krediidasutusse silmas peetud? Millised võimalused vanemal sellise ettekirjutuse järgmiseks on? Lisaks uurib autor, kuidas kohaldavad PKS § 130 ja PKS 186 lg-st 1 tulenevaid ettekirjutusi vanematele, kohtud.

---

<sup>5</sup> Perekonnaseaduse eelnõu seletuskiri, SE 55. Viidatud töö, lk 1.

<sup>6</sup> Samas, lk 37-38

<sup>7</sup> Samas, lk 38

<sup>8</sup> P. Talv. Justiitsministeerium muudab perekonnaseadust. 09. märts 2012.a. Arvutivõrgus. Kättesaadav: <http://www.just.ee/56456>, 05. mai 2013.a.

Nii krediidasutustele kui ka eraisikutele on perekonnaseaduse rakendamisel osutunud üheks segadust tekitavaks sätteks PKS § 131 lg 1 ja PKS § 188 lg 1 p-s 8 märgitud piirang, mille alusel vajab vanem lapse nimel väärtpaberite omandamiseks ning võõrandamiseks kohtu eelnevat nõusolekut.<sup>9</sup> Perekonnaseaduse mõtteks on piirata vanema kergekäelist tegutsemist alaealise lapse raha paigutamisel.<sup>10</sup> Kõnealuse sätte puhul on tekkinud küsimus, kas nimetatud piirang kehtib ka olukorras, kus vanemad soovivad enda raha eest oma lapse huvides väärtpaberitehinguid teha? Kas PKS § 131 lg 1 ja PKS § 188 lg 1 p 8 reguleerivad ühetaoliselt lapse nimel väärtpaberite omandamist ja võõrandamist nii lapsele kuuluva raha eest kui ka vanematele kuuluvate rahaliste vahendite eest? Eeltoodust tulenevalt on käesoleva töö üheks eesmärgiks uurida PKS § 131 lg 1 ja PKS § 188 lg 1 p-i 8 kohaldamist ning selle kohaldamisel tehtavaid erisusi sõltuvalt raha vara päritolust.

PKS § 131 lg 1 koosmõjus PKS § 188 lg 1 p 8 kehtestatud piiranguga soovitakse vältida vanemate poolt lapse vara ohustamist oma ebaõnnestunud või ebapädevate investeerimisotsustega.<sup>11</sup> Autor uurib töös, kui riskantne on lapse vara väärtpaberitesse investeerida, millisel tasemel peaks olema vanemate teadlikkus väärtpaberitehingute tegemisel ning milliseid õigusi ja kohustusi toovad lapsele tema nimel omandatud väärtpaberid. Probleemina on välja toodud, et teatud juhtudel võib väärtpaberitehingu tegemiseks selle võõrandamise näol kohtu eelnev nõusolek tekitada majanduslikku kahju, kuna sageli on oluline väärtpaberiturgudel toimuvale kiiresti reageerida, mistõttu tekib küsimus, kas antud piirangute tagajärjel on võimalik, et lapse nimel väärtpaberite omandamine ja võõrandamine on PKS § 131 lg 1 ja PKS § 188 lg 1 p- 8 alusel vanematele muutunud niivõrd ebamugavaks, et tagajärjeks on lapse nimel paigutatava vara investeerimisharjumuste ümber kujundamine. Kui see nii peaks olema, siis on ebamõistlikult piiratud ühte tsiviilkaibes kasutusel olevat võimalust muuta lapse vara tulu teenivaks investeeringuks ning seda sellisel viisil suurendada. Märkimisväärne on, et vanemate poolt lapse vara väärtpaberite paigutamise vähenemise tulemusel jääb riigil saamata ka teatav maksutulu, sest lapse nimel olevate väärtpaberite võõrandamisel saadavast tulust tuleb tasuda tulumaksu.<sup>12</sup> Laiemas plaanis mõjutab vanemate poolt lapse nimel väärtpaberitehingute tegemise langus negatiivselt finantsturgu ning seeläbi riigi majandust üleüldiselt. Eeltoodust

<sup>9</sup> Justiitsministeerium. Perekonnaseaduse rakendusprobleemid. Viidatud töö, lk 16.

<sup>10</sup> RKTko, 3-2-1-68-12, p 19.

<sup>11</sup> Riigikogu õiguskomisjon. Vastus Eesti Pangaliidu pöördumisele. 22.10.2009.a, nr 10.1-20/11603, lk 2, (koopia autori valduses).

<sup>12</sup> Tulumaksuseadus. RT I 1999, 101, 903. Arvutisvõrgus. Kättesaadav: <https://www.riigiteataja.ee/akt/120032013026>, 05. mai 2013.a.

tulenevalt on autoril eesmärgiks leida vastus küsimusele, kas perekonnaseaduse PKS § 131 lg 1 ja PKS § 188 lg 1 p-i 8 kehtestamine on vähendanud vanemate poolt lapse nimel väärtpäberitehingute tegemist. Seejuures püstitab autor hüpoteesi: alates kehtiva perekonnaseaduse PKS § 131 lg 1 ja § 188 lg 1 p-s 8 jõustumisest on vanemate poolt lapse vara paigutamine väärtpäberitesse kehtestatud piirangute tagajärjel vähenenud.

Tulenevalt PKS § 180 lg 1 alusel on hooldusõigust omava vanema esindusõigus välistatud tehingutes, mille üks pool on laps ja tehingu teiseks pooleks vanemad, välja arvatud juhul, kui tehing seisneb eranditult kohustuse täitmisel lapse suhtes. Kui hooldusõigust omava vanema esindusõigus on PKS § 180 lg 1 alusel piiratud, siis esindab alaealist erieestkostja (PKS § 209 lg 2). Eeltoodust tekib küsimus kas olukorras, kus vanem soovib lapsele väärtpäbereid kinkida, on vaja määrata lapsele kinkilepingu sõlmimiseks erieestkostja? Püstitatud küsimusele vastuse leidmiseks uurib autor töös, kas vanemal on õigus lapse nimel oma rahaliste vahendite arvel väärtpäbereid omandada ilma erieestkostjat PKS § 209 lg 2 alusel määramata. Eeltoodust tulenevalt seab autor järgneva hüpoteesi: hooldusõigust omaval vanemal on õigus last esindada lapsele vara kinkimisel temaga kinkilepingu sõlmimisel.

Käesolev magistritöö koosneb kolmest peatükist. Esimeses peatükis käsitletakse vanemale varahooldusõigusest tulenevat lapse vara säilitamise kohustust. Seejuures antakse ülevaade varahooldusõiguse üldisest kontseptsioonist ning vanemale perekonnaseadusest tulenevatest ettekirjutustest lapse vara säilitamise osas. Täpsemalt on esimeses peatükis analüüsitud põhjuseid, miks on vanematel perekonnaseadusest tulenevalt kohustus paigutada lapse raha vara oma varast eraldi Eesti või mõne muu lepinguriigi krediitiasutusse. Mida on antud regulatsioonis täpsemalt vara paigutamise all krediitiasutusse silmas peetud ning millised võimalused vanemal sellise ettekirjutuse järgimiseks on. Teises peatükis keskendutakse perekonnaseadusest tulenevatele piirangutele vanema poolt lapse esindajana tehingute tegemisel. Seejuures on esmalt käsitletud lapse õigust ise tehinguid teha, hooldusõiguslike vanemate ühise esindusõiguse vastuolulisust ning piiranguid lapse esindamisel huvide konflikti korral. Järgnevalt analüüsitakse lapse nimel tehtavaid tehinguid, milleks on vanemal vaja kohtu eelnevat nõusolekut. Magistritöö viimases peatükis on tähelepanu suunatud kitsamalt ühte liiki lapse nimel tehtavale tehingule, milleks on väärtpäberitehingute tegemine. Antud osa on võrreldes eelnevaga rohkem praktilist laadi. Autor analüüsib lapse raha paigutamise riskantsust väärtpäberitehingute tegemisel sõltuvalt väärtpäberiliigist. Seejärel on autor analüüsinud Eesti väärtpäberiregistrist saadud statistiliste andmete alusel perekonnaseadusest tulenevate piirangute mõju lapse nimel väärtpäberitehingute tegemisel.

Nimetatud probleemide analüüsimisel ning neile lahenduste otsimisel kasutas autor võrdlevat ning analüüsivat meetodit. Läbivalt oli kasutusel teoreetilise kirjandusega koosmõjus võrdlus Euroopa perekonnaõiguse komisjoni Euroopa perekonnaõiguse vanemliku vastutuse printsiipidega ning Saksa ja Soome kehtiva õigusega. Käesolevas magistritöös on seatud eesmärkide saavutamiseks olnud oluline roll kohtupraktika empiirilisel analüüsil. Töö viimases osas kasutas autor Eesti Väärtpaberiregistrist saadud statistiliste andmete töötlemisel kvantitatiivset uurimismeetodit. Kasutatud materjalide hulka kuuluvad näiteks seaduste kommentaarid, seaduse eelnõud, teadusartiklid ja muu erialakirjandus.

## 1. Varahooldusõigusest tulenev lapse vara säilitamise kohustus

### 1.1. Varahooldusõiguse üldine kontseptsioon

Vajadus perekonnaõiguse valdkonda põhjalikult reguleerida, on riigi huvi perekonna kui ühiskonna ja riigi tähtsa alustala vastu.<sup>13</sup> Vastavalt perekonnaseaduse eelnõu seletuskirjale, oli üheks perekonnaseaduse uue redaktsiooni väljatöötamise põhjuseks Eesti eraõiguse<sup>14</sup> vallas aset leidnud kiired ja põhjanevad arengud.<sup>15</sup> Perekonnaseadus tõi Eesti õigusesse uue mõistena hooldusõiguse, mis paneb varasemast täpsemalt paika vanemate ja laste vahelised õigused ja kohustused. Hooldusõiguse näol on tegemist rahvusvaheliselt väga laialt tuntud õigusliku konstruktsiooniga, milles tehakse ka rahvusvahelist koostööd.<sup>16</sup>

Vastavalt Euroopa perekonnaõiguse komisjoni<sup>17</sup> (*Commission on European Family Law*, edaspidi CEFL) Euroopa perekonnaõiguse vanemliku vastutuse printsiipidele<sup>18</sup> sisaldab vanemliku vastutuse kontseptsioon kogumit vanemate õigustest ja kohustustest hoolitseda lapse isiku ja tema vara eest ning last seaduslikult esindada (printsiip nr 3:1). Ka Saksa perekonnaõiguses on kasutusel hooldusõiguse kontseptsioon, mis hõlmab lapse isiku ja vara eest hoolitsemist.<sup>19</sup> Seega oli vajalik määratleda perekonnaseaduses vanemate õigusi ja kohustusi senisest selgemalt ning viisil, mis vastab ka rahvusvahelisele praktikale.<sup>20</sup> Riigikohtu tsiviilkolleegium on 07. juuni 2011.a kohtuotsuses sedastanud, et hooldusõigus moodustab vanema ja lapse õigustest olulisima osa.<sup>21</sup>

Mõistelise selguse huvides märgib autor, et vanemate õiguste ja kohustuste tähistamiseks on rahvusvaheliselt kasutusel erinevad mõisted. Mitmetes rahvusvahelistes õiguslikes

<sup>13</sup> T. Uusen-Nacke, T. Göttig. Perekonnaõiguse seosed teiste tsiviilõiguse valdkondadega. *Juridica* 2010/II, lk 86.

<sup>14</sup> Kuna paljudele perekonnaõiguslikele toimingutele õigusliku jõu andmiseks on vajalik riigi tegevus, peetakse õiguskirjanduses just eestkoste- ja hooldusõigust sotsiaalõiguse osaks ning seega avalikuks õiguseks. /.../ Siiski on riigi osa valdavalt piiratud kontrolli või tõendamisfunktsiooniga ning perekonnaõiguse käsitlemine eraõigusena põhjendatud. (T. Uusen-Nacke, T. Göttig, Viidatud töö, lk 86).

<sup>15</sup> Perekonnaseaduse eelnõu seletuskiri, SE 55. Viidatud töö, lk 1.

<sup>16</sup> Perekonnaseaduse eelnõu seletuskiri, SE 55. Viidatud töö, lk 32.

<sup>17</sup> Euroopa perekonnaõiguse komisjon asutati septembris 2001 Utrechti perekonnaõiguse teadlaste poolt. Tegemist on teadusliku initsiatiiviga, mis ei allu ühelegi institutsioonile ega organisatsioonile. Arvutivõrgus. Kättesaadav: <http://ceflonline.net>, 31.01.2012

<sup>18</sup> E. Örücü, J. Mair. *Juxtaposing Legal Systems and the Principles of European Family Law on Parental Responsibilities*. Intersentia, 2010, pp 307-314.

<sup>19</sup> K. Boele-Woelki, B. Braat, I. Curry-Sumner. *European Family Law in Action. Volume III: Parental Responsibilities*. Intersentia, 2005, p 35.

<sup>20</sup> Perekonnaseaduse eelnõu seletuskiri, SE 55. Viidatud töö, lk 32.

<sup>21</sup> RKTKo, 3-2-1-45-11, p 17.



regulatsioonides on kasutusel mõiste vanemlik vastutus (inglise keeles *parental responsibility*).<sup>22</sup> Kehtivas perekonnaseaduses tähistatakse vanemate õigusi ja kohustusi ühise mõistena hooldusõigus (inglise keeles *rights of custody*) (PKS § 116 lg 2).

Vastavalt PKS § 116 lg-le 2 on vanemal kohustus ja õigus hoolitseda oma alaealise lapse eest. Vanema sellist õigust ja kohustust nimetatakse vanema hooldusõiguseks. Vanema hooldusõigus hõlmab endas:

- isikuhooldust ehk õigust hoolitseda lapse isiku eest;
- varahooldust ehk õigust hoolitseda lapse vara eest;
- otsustada lapsega seotud asju.

Tulenevalt käesoleva töö eesmärkidest käsitleda lapse vara paigutamisega (PKS § 130 koosmõjus PKS § 186) ning lapse nimel kohtu loal väärtpäberitehingute tegemisega (PKS § 131 koosmõjus PKS § 188 lg 1) seonduvat, keskendub autor töös vanema hooldusõiguse ühele komponendile ehk varahoolduse instituudile.

Varalised suhted on perekonnaõiguses sagedased vaidlusküsimused, mistõttu on PKS-s võrreldes PKS-ga 1995 oluliselt rohkem arvestatud kaasaja varaliste õiguste dünaamikat. PKS annab perekonnaõiguslike ja sellega seotud varaliste õiguste kuuluvuse ning teostamise osas võrreldes PKS-ga 1995 selgemad kriteeriumid, mis peaksid perekonnaõiguse subjektide vahelistes suhetes ning nende suhetes kolmandatest isikutest võlausaldajatega ära hoidma hulga vaidlusi.<sup>23</sup> PKS-s hooldusõiguse kontseptsiooni kasutusele võtmisega on sätestatud PKS §-s 127 varahoolduse instituut, millest tuleneb vanemate õigus ja kohustus valitseda vara lapse huvides ning last varalistes küsimustes esindada.<sup>24</sup>

Varahooldusõiguse teostamise eesmärgiks on lapse vara säilitamine ja selle suurendamine. Varahooldusõigus laieneb kõigele lapse omandis olevale ning omandatavale varale, kaasa arvatud sellele, mis on lapse vanemate poolt lapsele tema vara eest ostetud.<sup>25</sup> Lapse varaks on ka see vara, mille ta omandab oma vara hulka kuuluva õiguse alusel ning hüvitisena või

---

<sup>22</sup> Näiteks Euroopa Nõukogu 27. novembri 2003. a määruses (EÜ) nr 2201/2003, mis käsitleb kohtualluvust ning kohtuotsuste tunnustamist ja täitmist kohtuasjades, mis on seotud abielu asjade ja vanemliku vastutusega, ning millega tunnistatakse kehtetuks määrus (EÜ) nr 1347/2000. – ELT L 338/1, 23. detsember 2003. a, lk 246. Arvutivõrgus. Kättesaadav: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=DD:19:06:32003R2201:ET:PDF>, 05.04.2013. a.

<sup>23</sup> Perekonnaseaduse eelnõu seletuskiri, SE 55, viidatud töö, lk 2.

<sup>24</sup> Samas, lk 33.

<sup>25</sup> P. Gottewald, D. Schwab, E. Büttner. Family & Succession Law in Germany. Verlag C.H. Beck, München 2001, p 84.

vastutasuna tema põhivara hulka kuuluva eseme võõrandamise, hävimise, rikkumise või äravõtmise eest.<sup>26</sup> Vara kuuluvus on oluline aspekt seoses vanemate õigusega lapse nimel tehingute tegemisel, sest eeltoodust tulenevalt laieneb vanema varahooldus ning sellele perekonnaseaduses sätestatud piirangud üksnes lapse omandis olevale varale.

Perekonnaseaduses sätestatud vanema varahooldusele kohaldatavad sätted annavad vanematele ühest küljest küll õiguse lapse vara valitseda ning last esindada, kuid seavad vanematele ka mitmeid piiranguid. Piirangute seadmise eesmärgiks on lapse huvide kaitse.<sup>27</sup> Näiteks on PKS §-s 128 esitatud loetelu, millal vanema varahooldusõigus lapse varale ei kehti. Selliseks tingimuseks on näiteks lapse pärimise teel või kinketehingu alusel omandatud vara, kui pärandaja või kinkija on määranud, et üks vanem või kumbki vanem ei või seda vara valitseda. Juhul, kui pärandaja või kinkija on andnud juhised, kuidas lapse pärimise teel või kinkena omandatud vara valitseda, siis on vanemad kohustatud seda järgima. Ka CEFL Euroopa perekonnaõiguse vanemliku vastutuse printsiip nr 3:23 (1) sätestab sarnase piirangu märkides, et vanemliku vastutuse kandjal ei ole lubatud valitseda lapse vara, mille laps on omandanud pärimise teel või kinkena, kui pärandaja või kinkija on määranud, et vanemliku vastutuse kandja seda teha ei tohi.

Sama piirang on sätestatud ka Saksa tsiviilseadustikus<sup>28</sup> (*Bürgerliches Gesetzbuch*, edaspidi BGB) §-s 1638 ning näiteks Soome eestkoste teenuste seaduse<sup>29</sup> (*Laki holhoustoimesta*, edaspidi LHT) §-s 41. Vastavalt BGB § 1638 lg-le 3 kehtib eeldus, et kui ühel vanemal ei ole lubatud vara valitseda, siis teisel vanemal vara valitsemise õigus siiski on ning sellisel juhul esindab see vanem last. Nimetatud eeldust võib kohaldada ka PKS § 128 puhul.

Kui lapsele vara pärandaja või kinkija on määranud, et üks vanem või mõlemad vanemad ei või lapsele pärandatud või kingitud vara valitseda, siis tuleb nimetatud vara valitsemiseks määrata erieestkostja (PKS § 209). Eriestkostja määratakse toimingute puhuks, mida vanemal ei ole lapse nimel õigust teha.<sup>30</sup> Eriestkoste näol on Eesti perekonnaõiguses tegemist suhteliselt uue instituudiga, mis võeti kehtivas perekonnaseaduses kasutusele 2010. aasta uue perekonnaseaduse jõustumisega. Eestkostja määramine võib osutuda vajalikuks ka

<sup>26</sup> Perekonnaseaduse eelnõu seletuskiri, SE 55. Viidatud töö, lk 34.

<sup>27</sup> Perekonnaseaduse eelnõu seletuskiri, SE 55. Viidatud töö, lk 33.

<sup>28</sup> German Civil Code. Available: [http://www.gesetze-im-internet.de/englisch\\_bgb/german\\_civil\\_code.pdf](http://www.gesetze-im-internet.de/englisch_bgb/german_civil_code.pdf), 05. May 2013.

<sup>29</sup> Guardianship Services Act. Available: <http://www.finlex.fi/en/laki/kaannokset/1999/en19990442.pdf>, 05. May 2013.

<sup>30</sup> Perekonnaseaduse eelnõu seletuskiri, SE 55. Viidatud töö, lk 33.

juhul, kus lapse vanemad ei ole teatud põhjustel võimalised lapse vara valitsema, samas aga ei eksisteeri põhjust neilt vanema õiguste äravõtmiseks<sup>31</sup> või lapse ja vanema suhtlemise korraldamise vahendamisel.<sup>32</sup>

Erieestkoste on oma olemuselt osaline eestkoste: vastupidiselt eestkostjale ei pea erieestkostja hoolitsema eestkostetava kõigi asjade eest, vaid ainult piiratud ringi asjade eest, mida on kirjeldatud seaduses või erieestkoste seadmise dokumendis.<sup>33</sup> Nii võimaldab erieestkoste jätta püsima lapse ja vanemate vahelise õigussuhte, kitsendades vanemate esindusõigust üksnes teatud sfääris.<sup>34</sup> Võimalus määrata erieestkostja piiratud ülesannete ulatuses eeldab vanema ja erieestkostja pädevuse selget piiritlemist. PKS § 209 lg 4 sätestab, et kui erieestkostja on määratud ühekordse toimingu tegemiseks, lõpeb erieestkoste selle toiminguga. Muul juhul lõpetab kohus erieestkoste, kui selle määramise alus on ära langenud. Kui erieestkostja on määratud, siis ei ole vanemad õigustatud last esindama nendes küsimustes, mis kuuluvad erieestkostja nimetamisel kindlaksmääratud ülesannete hulka. PKS § 209 lg 3 sätestab, et kui tekib vajadus määrata erieestkostja, on vanemal kohustus teatada sellest viivitamatult kohtule. Eeltoodust tulenevalt võib öelda, et erieestkoste instituut kahandab oma olemuselt piiranguid tsiviilkäibe.<sup>35</sup>

Varahooldust teostades peavad vanemad ilmutama samasugust hoolt nagu nad tavaliselt rakendavad oma asjades (PKS § 133 lg 1). Võrreldes tavapärase tsiviilõiguskäibes nõutava hoolsusega on perekonnasuhetes seega vastutuse määra vähendatud.<sup>36</sup> Vastutuse piirang ei kehti üldise käibekohustuse rikkumise korral, mida tuleb järgida (abstraktselt) ka kolmandate isikute suhtes.<sup>37</sup> Seega nii lapse vara paigutamisel kui ka lapse nimel tehingute tegemisel peab vanem ilmutama samasugust hoolt nagu ta tavaliselt rakendab oma asjades, vastupidisel juhul vastutab vanem lapse varale tekitatud kahju eest.

---

<sup>31</sup> Samas, lk 43

<sup>32</sup> RKTko, 3-2-1-68-12, p 23.

<sup>33</sup> A. Lüderitz. Familienrecht: ein Studienbuch / von Alexander Lüderitz. Beck, 1999. Tõlge eesti keelde, Juura, 2005, lk 413.

<sup>34</sup> Perekonnaseaduse eelnõu seletuskiri, SE 55. Viidatud töö, lk 43.

<sup>35</sup> Samas, lk 43.

<sup>36</sup> Samas, lk 34.

<sup>37</sup> A. Lüderitz. Viidatud töö, lk 289.

## 1.2. Lapse raha paigutamine krediidasutuses

### 1.2.1. Krediidasutuse poolt pakutavad hoiustamis- ja investeerimisteenused

#### 1.2.1.1. *Krediidasutuse ja finantsteenuse mõiste*

Tänapäeva ühiskonnas on inimeste heaolu vahetult seotud võimalusega kasutada finantsteenuseid. Pangakonto kasutamine on ühiskonnas üha kasvav trend.<sup>38</sup> Eeltoodut kinnitab ka käesoleva töö raames käsitletav seoses vanema PKS § 130 koosmõjus PKS § 186 lg 1 kohustusega paigutada lapsele kuuluvad rahalised vahendid, mida ei ole vaja lapse igapäevaseks ülalpidamiseks, Eesti või mõne lepinguriigi krediidasutusse oma varast eraldi. Nii on pangakonto kasutamine lapsele kuuluvate rahaliste vahendite üle varahooldust teostades vanemale kohustuslik. Arvestades käesoleva töö teemat peab autor vajalikuks esmalt selgitada krediidasutuse ning finantsteenuse mõistet ning seejärel krediidasutustes eraisikutele osutatavaid finantsteenuseid. Käesoleva töö teemast tulenevalt on krediidasutuse poolt pakutavatest finantsteenustest lähema vaatluse all eraisikutele pakutavad hoiustamis- ja investeerimisteenused.

Termin finantsteenuse on krediidasutuse seaduses (edaspidi KAS) kasutusel alates selle 2005. aasta 1. jaanuaril jõustunud redaktsioonist.<sup>39</sup> Vastavalt KAS §-le 6 käsitletakse finantsteenusena hoiustamistehinguid avalikkuselt hoiuste ja muude tagasimakstavate rahaliste vahendite kaasamiseks, laenuhinguid; sealhulgas tarbijakrediiti ja hüpoteeklaene, liisingutehinguid, makseteenuseid makseasutuste ja e-raha asutuste seaduse tähenduses, mittesularahaliste maksevahendite, elektrooniliste maksevahendite, reisisekkide ja vekslite väljastamist ja haldamist, tagatis- ja garantiitehinguid, vara valitsemist ning investeerimisalast nõustamist, väärtpaberite hoiustamist ning haldamist ja krediidiinfo kogumist, töötlemist ja edastamist.

Riigi majanduse seisukohalt on finantsturu poolt osutatavad teenused kriitilise tähtsusega teenused, sest finantsturul tegutsevad ettevõtjad jaotavad kapitali ja pakuvad üksikisikutele

---

<sup>38</sup> K. Siibak. Pangandussüsteemi usaldusvääruse tagamine ja teabekohustuste määratlemine finantsteenuste lepingutes. Doktoritöö. Tartu Ülikooli kirjastus, 2011, lk 57.

<sup>39</sup> Krediidasutuse seadus. RT I 1999, 23, 349. Arvutivõrgus. Kättesaadav: <https://www.riigiteataja.ee/akt/129062012012>

võimalusi muuta oma säästud investeringuks.<sup>40</sup> Finantsteenus on alati seotud raha või väärtpaberitega, sest finantsteenuse lahutamatu komponent on eelkõige kapitali ülevõtmine või makseviisid.<sup>41</sup> Finantsteenust, mis seisneb rahaliste hoiuste ja muude tagasimakstavate vahendite kaasamises, osutavad krediidiasutused. Krediidiasutuseks on vastavalt krediidiasutuse seaduse (edaspidi KAS) § 3 lg-le 1 äriühing, mille peamiseks ja püsivaks majandustegevuseks on avalikkuselt rahaliste hoiuste ja muude tagasimakstavate vahendite kaasamine ning oma arvel ja nimel laenude andmine või muu finantseerimine. Krediidiasutustel on avalikkuselt rahaliste hoiuste või teiste tagasimakstavate vahendite kaasamise ainuõigus.<sup>42</sup>

Krediidiasutuse majandustegevus toimub valdavalt klientide poolt tema käsutusse antud rahaliste vahendite arvel.<sup>43</sup> Traditsioonilise käsitluse kohaselt on pangakonto maksete ringluse toimimise aluseks. Sularahale vastanduv arveldusühik – arveldusraha – on saanud maksevõimelise väärtusena tekkida ainult pangakontol. Selline seisukoht tugineb arusaamal, et krediidiasutused on kohustatud hoidma reserve riigi keskpankade elektroonilistel kontodel.<sup>44</sup> Oma olemuselt võib kontoraha käsitleda usaldustootena, mille väärtusele annab garantii riik. Hoiuste ja investeringute tagamise süsteemid on vajalikud finantssüsteemi stabiilsuse ning väikehoiustajate ja investorite kaitseks.

Tulenevalt Euroopa Liidu õigusest ja kooskõlas Tagatisfondi seadusega on Tagatisfondi eesmärgiks anda väikehoiustajatele ja tavainvestoritele kindlus nende hoiuste ja investeringute säilitamise osas, tagades seeläbi finantssüsteemi suurema usaldusväärsuse nende silmis ning finantssektori ettevõtjate maksejõuetuse korral väljamaksete tegemise hoiustajale ja investorile.<sup>45</sup> Suurendamaks finantssektori usaldusväärsust ja stabiilsust, on krediidiasutuse klientide paigutatud vahendid teatud tingimustel ja ulatuses 2011. aastal jõustunud tagatisfondi seaduse<sup>46</sup> (edaspidi TFS) alusel tagatud. Eeltoodust tuleneb, et lapse rahalised vahendid on krediidiasutusse paigutatuna nii hoiuse kui ka investeringu näol Tagatisfondi seaduse alusel kaitstud. Seega arvestades vanema poolt lapse varahooldust teostades selle säilitamise ja selle suurendamise kohustust (PKS § 130) on lapse rahaliste

<sup>40</sup> K. Siibak, viidatud töö, lk 30.

<sup>41</sup> J. J. Burke. Brussels I Regulation (EC) 44/2001: Application to Financial Services Under Article 5 (1) (b). The Columbia Journal of European Law, Vol 10, No 3, 2004, p 536

<sup>42</sup> M. Mark, R. Raa, K. Siibak, A. Tupits. Eesti pangandusõiguse alused. Kirjastus Juura, 2003, lk 59.

<sup>43</sup> K. Siibak. Viidatud töö, lk 32.

<sup>44</sup> Samas, lk 31.

<sup>45</sup> Samas, lk 145.

<sup>46</sup> Tagatisfondi seadus. RT I 2002, 23, 131. Arvutivõrgus. Kättesaadav: <https://www.riigiteataja.ee/akt/108072011032> 05. mai 2013.a.

vahendite paigutamine, järgides PKS § 186 lg-s 1 sätestatud, lapse vara säilimise aspektist põhjendatud.

PKS § 186 lg-st 1 nähtuvad eestkostetava või lapse raha paigutamiseks kehtestatud nõuded. Perekonnaseaduse eelnõu seletuskirjas on selgitatud, et sõna “paigutamine” kasutusele võtmine oli vajalik selguse huvides, kuna näiteks sõna “hoiustamine” tähendab panganduses üksnes raha tähtajalist või nõudmiseni hoiustamist. Seega on termin paigutamine sisult avaram mõiste ning tagab vanemale avaramad võimalused.<sup>47</sup> Selliselt on kohtul õigus lubada raha paigutada lisaks tähtajalisele või nõudmiseni hoiusele ka väärtpaberi- või investeerimiskontole. Nii on näiteks Harju Maakohus 15. mai 2012.a kohtumääruses tsiviilasjas nr 2-12-14809 kohustanud eestkostjat paigutama eestkostetavale kuuluva kinnisasja kaasomandi mõttelise osa võõrandamisest saadavad rahalised vahendid, millest on maha arvatud kinnistu müügilepinguga kaasnevad kulud, krediidasutuses hoiu- või väärtpaberikontole eestkostetava nimele.<sup>48</sup>

#### **1.2.1.2. Hoiustamisteenus**

Üheks viisiks vanema poolt lapse vara PKS § 130 ja PKS § 186 lg-st 1 tulenevate juhiste kohaselt paigutada, on selle paigutamine krediidasutuses tähtajalisele- või nõudmiseni hoiusele. Võlaõigusseaduse<sup>49</sup> (edaspidi VÕS) § 717 lg 2 on tähtajatut hoiust nimetatud nõudmiseni hoiuseks. Krediidasutuse ja krediidasutuses raha hoiustanud isiku suhe on fundamentaalselt käsitatav kui võlgniku ja võlausaldaja suhe. Tavapärase pangandustegevuse käigus kliendi poolt hoiustamise eesmärgil või arvelduskontole paigutamiseks krediidasutuse käsutusse antud rahalisi vahendeid käsitatakse nõudena ehk teiste sõnadega väljendades on hoius kliendi tagatiseta nõue krediidasutuse vastu, mis tuleneb arvelduslepingust.<sup>50</sup> Pangakontol oleva raha eest maksab pank kasutusintressi, mis praktikas määratletakse lepinguga.<sup>51</sup> Krediidasutuse poolt lepingulistes suhetes makstavate intressimäärade ja teenustasude suuruse kehtestamise protseduur nähakse ette krediidasutuse üldtingimustega ja

<sup>47</sup> Perekonnaseaduse eelnõu seletuskiri, 543 SE II, lk 2. Arvutivõrgus kättesaadav: <http://www.riigikogu.ee/?page=eelnou&op=ems2&emshelp=true&eid=678845&u=20130323194311>, 05. mai 2013.

<sup>48</sup> HMKm, 2-12-14809.

<sup>49</sup> Võlaõigusseadus. RT I 2001, 81, 487. Arvutivõrgus. Kättesaadav: <https://www.riigiteataja.ee/akt/105042013004>, 05. mai 2013.

<sup>50</sup> K. Siibak. Viidatud töö, lk 42.

<sup>51</sup> P. Varul, I. Kull, V. Kõve, M. Käerdi. Võlaõigusseadus III. Kommenteeritud väljaanne. Tallinn, Juura 2009, § 717 komm 3.1.

täpsustatakse hoiustamis- ja makseteenuste tüüptingimustes.<sup>52</sup> Seega vanema poolt lapse vara krediidasutuse eraldi kontole paigutamisel ehk lapse nimel arvelduslepingu sõlmimisel, kasvab lapse vara krediidasutuse poolt arvelduslepingu alusel tasutava kasutusintressi võrra. Selliselt on vanem lapse raha vara heaperemeheliku valitsemise põhimõtete kohaselt paigutanud (PKS § 130).

Lapse vara hoiustamisel on tagatud teatud ulatuses ja tingimustel selle säilimine. Vastavalt TFS § 25 lg-le 1 tagatakse ja hüvitatakse Eestis registreeritud krediidasutuse ja välisriigi krediidasutuse Eesti filiaali hoiustajate hoiused. Hoiused tagatakse ja hüvitatakse koos hoiuste peatamise päevaks kogunenud intressiga, kuid mitte rohkem kui 100 000 euro suuruses summas iga hoiustaja kohta ühes krediidasutuses (TFS § 25 lg 2). Eeltoodust tulenevalt on vanema poolt paigutatud lapse rahaliste vahendite säilimine krediidasutuses TFS sätestatud tingimustel ja ulatuses selle hoiustamisel tähtajalisel- või nõudmiseni hoiusel krediidasutuses tagatud, mis on ka üheks PKS § 130 ja PKS § 186 lg 1 sätete põhjuseks.

#### **1.2.1.3. Investeermisteenus**

Kuivõrd perekonnaseaduse eelnõu seletuskirjast nähtuvalt peetakse PKS § 130 ning PKS § 186 lg 1 alusel vanemate poolt lapse raha paigutamise all silmas ka selle paigutamist väärtpaberikontole,<sup>53</sup> siis on vanemal PKS § 130 ning PKS § 186 lg 1 tulenevate ettekirjutuste täitmise üheks võimalikuks viisiks krediidasutuses investeermisteenuse kasutamine. Tänapäeval investeerivad jaekliendid investeerimisfondide osakutesse, väikeinvestoritele suunatud struktureeritud väärtpaberitesse ja muudesse nn hübriidtoodetesse, nagu näiteks struktureeritud tähtajalised hoiused ehk investeermishoiused.<sup>54</sup>

Tuleb arvestada, et krediidasutus ei maksa intresse kõikidelt tema käsutusse antud raha summadelt. Eeltoodud väide kehtib eelkõige investeermishoiuste puhul. Investeermishoius on segu traditsioonilisest hoiusest ja investeermisteenusest, millesse raha paigutamist võib kõrvutada aktsiate, fondiosakute või muudesse väärtpaberitesse investeerimisega. Investeermishoiuste intress sõltub alusvara väärtusest ja see võib teatud juhtudel tähendada,

---

<sup>52</sup> K. Siibak. Viidatud töö, lk 45.

<sup>53</sup> Perekonnaseaduse eelnõu seletuskiri, 543 SE II, viidatud töö, lk 2.

<sup>54</sup> Euroopa Komisjon. Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile ja nõukogule "Jaekliendile suunatud kombineeritud investeermistooted" Brüssel, 30. märts 2009, KOM(2009) 204 lõplik punkt 1. Arvutivõrgus. Kättesaadav: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2009:0204:FIN:ET:PDF>, 05. mai 2013.

et lepingust tulenevalt ei ole krediidasutusel intressi maksmise kohustust.<sup>55</sup> Samas on investeerimishoiuse puhul potentsiaalne võimalus teenida aktsia- või võlakirjainvesteeringutega võrreldavat tulu.<sup>56</sup> Lapse rahaliste vahendite investeerimishoiuse kontole paigutamisel on hoolimata võimalusest, et krediidasutus sõltuvalt investeerimishoiuse alusvara väärtusest intressi ei maksa, täidetud PKS § 130 tulenev kohustus paigutada lapse vara, mida ei ole vaja tema igapäevaseks ülalpidamiseks, vastavalt PKS § 186 lg-le 1 ehk oma varast eraldiseisval krediidasutuse kontol.

Lisaks on krediidasutuse poolt osutatavaks investeerimisteenuseks on traditsioonilised väärtpaberitega (aktsiad, võlakirjad, tuletisväärtpaberid) seotud korralduste vastuvõtmine ja edastamine, vastavate korralduste täitmine kliendi nimel ja/või arvel, samuti väärtpaberiportfelli valitsemine ning väärtpaberite pakkumise, emiteerimise või ka müümise tagamine. Kui krediidasutus teeb jaeklientide vahendite arvel tehinguid saab ta tehingu tulemusel väärtpaberite, fondiosakute ja muu omanikuks ja kannab börsi- turuhinna muutustest börsinoteeringuvõi börsindeksi, valuutakursi või muudest kursi kõikumistest tulenevaid finantsriske.<sup>57</sup> Eeltoodu on oluline olukorras, kus vanem soovib lapse rahalised vahendid, mida ei ole vaja tema ülalpidamiskulude katteks paigutada järgides PKS § 186 lg-s 1 sätestatud krediidasutusse oma varast eraldi ning sõlmib krediidasutusega lapse nimel lepingu, kas investeerimishoiuse või väärtpaberikonto avamiseks, siis tuleb tal arvestada PKS § 131 lg 1 koosmõjus PKS § 188 lg 1 p-st 8 tulenevate piirangutega.

Vastavalt TFS § 44 lg-tele 1 ja 2 tagatakse ja hüvitatakse investoritele nende investeeringud nimetatud seaduses sätestatud tingimustel maksimaalselt 20 000 euro suuruses summas. Seega on ka investeerimishoiuse ja väärtpaberikonto puhul vanema poolt paigutatud lapse rahaliste vahendite säilimine krediidasutus TFS sätestatud tingimustel ja ulatuses tagatud. krediidasutuses tagatud, mis on ka üheks PKS § 130 ja PKS § 186 lg 1 sätete põhjuseks.

### **1.2.2. Lapse kontol keelumärke kohaldamine**

PKS §-st 127 tulenev vanema õigus ja kohustus teostada lapse vara üle varahooldust, puudutab lapse ja vanemate sisesuhet.<sup>58</sup> Eelnimetatud lapse ja tema vanemate sisesuhtes on vanem kohustatud järgima talle PKS §-st 130 tulenevaid lapsele kuuluva raha vara valitsemise

---

<sup>55</sup> K. Siibak. Viidatud töö, lk 45.

<sup>56</sup> Samas, 47.

<sup>57</sup> Samas, 47.

<sup>58</sup> T. Uusen-Nacke, T. Götting. Viidatud töö, lk 91.



ettekirjutusi. Asjaolu, et alaealisel lapsel on endal vara, mis on saadud pärimise teel või kinkena, ei vähenda vanemate ülalpidamiskohustust lapse suhtes.<sup>59</sup> Vältimaks vanema poolt liiga kergekäeliselt lapse varasse puutuvate otsuste tegemist või selle kuritarvitamist on PKS-s reguleeritud, kuidas vanem lapse raha paigutama peab (PKS § 130) ning kuidas ümber käia lapse varalt saadava kasuga (PKS § 132). Lapse vara kasutamisel kehtib eeldus, et vara ennast ei või vanemad üldreeglina ära kulutada, seda tuleb püüda säilitada lapse jaoks ning anda lapsele täisealiseks saamisel üle. PKS §-s 130 on sätestatud vanema kohustus valitseda lapse raha, mida ei tule kulutada ülalpidamiskulude katteks, heaperemeheliku valitsemise põhimõtete kohaselt. See tähendab, et vanematel on kohustus säilitada vara olemasolev väärtus ning võimaluse korral seda suurendada, arvestades otstarbeka majandamise kriteeriume.<sup>60</sup>

Rahaliste vahendite olemasoleva väärtuse säilitamisel ning võimaluse korral selle suurendamisel on vanemad kohustatud järgima PKS §-s 186 sätestatud eestkostetava raha paigutamiseks kehtestatud nõudeid (PKS § 130). Tulenevalt PKS § 186 lg 1 esimesest lausest peab vanem selle paigutama Eesti või mõne teise lepinguriigi krediitdiasutuses oma varast eraldi. Reeglina peaks piisama raha paigutamisest usaldusväärsesse krediitdiasutusse.<sup>61</sup> Seejuures tuleb lapse raha paigutamisel teha märke, et konto käsutamiseks on vajalik kohtu nõusolek (PKS § 186 lg 1). Kohus võib anda ka nõusoleku eestkostetava raha teistsuguseks paigutamiseks (PKS § 186 lg 3).

Sarnaselt Eestis kehtiva perekonnaseadusega on CEFL Euroopa perekonnaõiguse vanemliku vastutuse printsiipide peamiseks reegliks, et vanemliku vastutuse kandja on kohustatud haldama lapse vara nõuetekohase hoole ja püüdlikkusega, mis on vajalik selle säilitamiseks ning kui võimalik, vara väärtust kasvatama (CEFL printsiip nr 3:22 (1)). Analüüsides CEFL Euroopa perekonnaõiguse vanemliku vastutuse printsiipe<sup>62</sup> selgub, et Eestis kehtiv perekonnaseadus reguleerib PKS § 130 koosmõjus PKS § 186 sätestatuga antud valdkonda oluliselt detailsemalt. CEFL Euroopa perekonnaõiguse vanemliku vastutuse printsiipides puuduvad vanemale ettekirjutused, kuidas vanem lapse rahalisi vahendeid paigutama peab. Arvestades, et CEFL Euroopa perekonnaõiguse vanemliku vastutuse printsiipide peamiseks

<sup>59</sup> Perekonnaseaduse eelnõu seletuskiri, SE 55. Viidatud töö, lk 33.

<sup>60</sup> Perekonnaseaduse eelnõu seletuskiri, SE 55. Viidatud töö, lk 34.

<sup>61</sup> Samas, lk 34.

<sup>62</sup> Principles of European Family Law Regarding Parental Responsibilities. Arvutivõrgus kättesaadav: <http://ceflonline.net/wp-content/uploads/Principles-PR-English.pdf>, 05. mai 2013.

eesmärgiks on leida sobivaimad vahendid Euroopa perekonnaõiguse harmoniseerimiseks,<sup>63</sup> siis on CEFL Euroopa perekonnaõiguse vanemliku vastutuse printsiipides põhjendatud spetsiifilisemate küsimuste lahendamine piisavalt optimaalsete ning teostatavate sätetega, mille kohaldamine ei tekita suuri raskusi ega vaidlusi.<sup>64</sup>

Ka Saksa perekonnaõiguses on lapse vara haldamisel vanema peamiseks kohustuseks säilitada ja kasvatada lapse varasid.<sup>65</sup> Vanemad peavad lapse vara valitsema omakasupüüdmatult ning oma jõu kohaselt selliselt, et vara igal juhul säiliks ning kui võimalik, suureneks. Oluline on, et seda ei jäeta ettenägematute ja vältimatute ohtude kätte.<sup>66</sup> Saksa BGB § 1642 sätestab, et kui lapse raha ei ole vaja tehtud kulutuste hüvitamiseks, siis peavad vanemad raha paigutama vara korrapärase majandamise põhimõtetest lähtuvalt.

Enne 01. jaanuarit 1980. aastal jõustunud BGB muudatusi, oli vanemal vastavalt BGB §-le 1642 kohustus lapse vara kindlalt paigutada BGB §-s 1807 loetletud viisil. Nimetatud paragrahvi alusel käsitleb BGB vara kindla paigutamisenä hüpoteeke ja muid tagatud nõudeid, võlakirju, dokumenteeritud nõudeid riiklike institutsioonide vastu, samuti kontosid pankades, mis kuuluvad paigutamiseks piisavat tagatist andvate institutsioonide hulka. Enne 01. jaanuarit 1980. aastat kehtinud BGB § 1809 sätestas, et vanematel lapse raha BGB § 1807 alusel panka paigutamisel, tuleb sellele panna keelumärge, et raha käsutamine on võimalik üksnes perekonnakohtu eelneval nõusolekul.<sup>67</sup> Alates 01. jaanuarist 1980. aastast BGB § 1642 sellist kohustust vanematele ette ei näe.<sup>68</sup> Nimetatud muudatuse põhjuseks oli, et lapse vara erandjuhul teistsuguseks investeerimiseks nõusoleku andmise nõue koormas kohtuid.<sup>69</sup>

Kui muidu on Eesti kehtiva perekonnaseaduse välja töötamisel suures osas eeskuju võetud Saksa perekonnaõigusest, siis antud juhul erineb PKS §-s 130 sätestatud kohustus vanemal lapse raha PKS § 186 sätestatud viisil paigutada ning kontrol raha käsutamiseks keelumärget kohaldada Saksa BGB-s (BGB § 1642) kehtestatud regulatsioonist. Perekonnaseaduse eelnõu seletuskirjast PKS § 130 märgitud kohustuse põhjendusi ei nähtu, mistõttu ei saa tuvastada,

---

<sup>63</sup> K. Boele-Woelki. The principles of European family law: its aims and prospects. Utrecht Law Review, volume 1, issue 2, 12/2005, lk 160. Arvitiivõrgus kättesaadav: <http://www.utrechtlawreview.org/index.php/ulr/article/viewFile/13/13>

<sup>64</sup> Samas, lk 125.

<sup>65</sup> K. Boele-Woelki, B. Braat, I. Curry-Sumner. Op. Cit., p 36.

<sup>66</sup> A. Lüderitz. Viidatud töö, lk 321.

<sup>67</sup> Bürgerliches Gesetzbuch. Vom 18. August 1896, in Kraft seit 01. Januar 1978. Zugriff: [http://www.koeblergerhard.de/Fontes/BGB/BGB1977\\_BGBI\\_I\\_S.1577.htm](http://www.koeblergerhard.de/Fontes/BGB/BGB1977_BGBI_I_S.1577.htm), 05. Mai 2013.

<sup>68</sup> Bürgerliches Gesetzbuch. Vom 18. August 1896, in Kraft seit 01. August 1979. Zugriff: [http://www.koeblergerhard.de/Fontes/BGB/BGB1979\\_BGBI\\_I\\_S.1202.htm](http://www.koeblergerhard.de/Fontes/BGB/BGB1979_BGBI_I_S.1202.htm), 05. Mai 2013.

<sup>69</sup> A. Lüderitz. Viidatud töö, lk 322.

millistel kaalutlustel ja eesmärkidel kehtestati PKS §-s 130 vanematele kohustus lapse vara, mis ei ole vajalik lapse ülalpidamiseks, paigutada järgides PKS §-s 186 sätestatud ning kontrol vara käsutamise keelumärget kohaldada. Arvestades, et kehtiva perekonnaseaduse eelnõu menetlus algatati 2009. aasta juunis<sup>70</sup> ning Saksa BGB-s on vastav muudatus juba alates 1980. aastast, siis on välistatud ka võimalus, et Saksa BGB-s tehti kõnealune muudatus peale Eesti kehtiva perekonnaseaduse eelnõu algatamist ning sellega ei ole eelnõu hilisemas järgus enam arvestatud.

Soome perekonnaõiguses täidavad lapse vanemad samaaegselt nii tema hooldaja kui ka eestkostja kohustusi seni, kuni kohus ei ole määranud teist eestkostjat. Puutuvalt vara haldamisse on selle eest vastutav lapse hooldaja ehk lapsevanem seni, kuni kohus või muu eestkostetasutus ei ole määranud teisiti. Alates hetkest kui laps saab märkimisväärse suurusega vara omanikuks või kui lapsest saab pärija, saab lapse vara haldamisest hooldaja poolt eestkostetasutuste ja kohtute ese. Sellises situatsioonis registreeritakse eestkoste teostamine eestkostetasutuses.<sup>71</sup> Sarnaselt Saksa BGB-le tuleb vastavalt LHT § 39 lg-le 2 lapse vara, mida ei ole vaja lapse ülalpidamiseks või muudeks vajadusteks, investeerida piisavalt turvalisel ning mõistlikku tulu tooval viisil. LHT-st nähtub, et ka Soome perekonnaõiguses ei ole vanemat kohustatud paigutama lapse raha, mida ei ole vaja igapäevasteks kulutusteks, krediitdiasutusse vastava keelumärkega, et kontrol olevaid rahalisi vahendeid saab kasutada üksnes kohtu nõusolekul.

Võrreldes vanema kohustusi, seoses lapse raha paigutamise selgus, et CEFL Euroopa perekonnaõiguse vanemliku vastutuse printsiipides, Saksa BGB-s ja Soome LHT-s puudub vanemal kohustus paigutada lapse raha, mida ei ole vaja igapäevasteks kulutusteks, krediidi asutusse vastava keelumärkega, et kontrol olevaid rahalisi vahendeid saab kasutada üksnes kohtu nõusolekul.

Uurimaks, kuidas kohaldavad maakohtud PKS § 130 koosmõjus PKS § 186 vanematele seatud ettekirjutusi, analüüsis autor nimetatud alusel tehtud kohtulahendeid alates kehtiva perekonnaseaduse jõustumisest 01. juuli 2010. aasta, milles on nimetatud PKS sätteid kohaldatud. Riigi Teataja kohtulahendite otsingusüsteemist jõustunud maa- ja ringkonnakohtu kohtulahendite kohta, leidis autor eelnimetatud kriteeriumitele vastavaid

---

<sup>70</sup>Perekonnaseaduse eelnõu seletuskiri, 543 SE III, Arvutivõrgus. Kättesaadav: <http://www.riigikogu.ee/?page=eelnou&op=ems2&emshelp=true&eid=678845&u=20130428144752>

<sup>71</sup> K. Boele-Woelki, B. Braat, I. Curry-Sumner. Op. Cit., p 202.

jõustunud kohtumäärusi kokku kakskümmend kolm tükki.<sup>72</sup> Nendest kuuel juhul pidas maakohus põhjendatuks lubada vanemal lapse raha käsutada lapse ülalpidamiskulude katteks ning ei kohaldanud PKS § 130 koosmõju PKS § 186 lg 1 tulenevat kohustust paigutada lapse rahalised vahendid Eesti või mõne lepinguriigi krediitiasutuses oma varast eraldi ning paigutamisel teha märget, mille alusel on konto käsutamiseks vajalik kohtu eelnev nõusolek.<sup>73</sup> Analüüsitud kohtumäärustest kuuel juhul selgitab maakohus kohtumääruse põhjendavas osas PKS §130 koosmõjus PKS §186 lg 1 vanematele seoses lapse rahaliste vahendite valitsemisega tulenevat kohustust.<sup>74</sup> Üheteistkümmel on maakohus kohtumäärustes kohustanud vanemat paigutama lapse rahalised vahendid PKS § 130 koosmõjus PKS § 186 lg 1 sätestatud ettekirjutuse alusel.<sup>75</sup>

Näiteks on nähtuvalt Harju Maakohtu 15. septembri 2011. aasta kohtumääruse tsiviillasjas nr 2-11-31371 esitatud asjaoludest, taotles vanem maakohtult nõusolekut pärandvaraks oleva kinnistu võõrandamiseks, millest ½ suuruses mõtteline osa kuulub lapsele. Vanem märkis, et soovib kinnistu võõrandamisest saadava raha kasutada lapse ülalpidamiseks (õpinguteks, sealhulgas huvitegevuseks), vanema ja lapse elukoha remondiks ning Swedbank AS-i ees oleva võla jäägi kustutamiseks. Vastavalt nimetatud kohtuotsuse resolutsioonile rahuldas maakohus vanema taotluse pärandvaraks oleva kinnistu, millest ½ suuruses mõtteline osa kuulub lapsele, võõrandamiseks, kuid kohustas vanemat paigutama nimetatud kinnisasja võõrandamisest saadud lapse osa Eesti või mõne teise lepinguriigi krediitiasutuses oma varast eraldi ning raha paigutamisel teha märge, et konto käsutamiseks on vaja kohtu nõusolekut. Maakohus põhjendas kohtumääruse punktis 10 oma otsust järgmiselt: „*Kohus tuvastas, et avaldaja poolt märgitud korteriomand, millel lasuva eluasemelaenu kustutamist avaldaja kinnisasja võõrandamisest saadava raha eest soovib, ei ole MKK (lapse) omandis. Seetõttu oleks kinnisasja võõrandamisest saadava MKK (lapse) tulu osaga eluasemelaenu kustutamine ja korteriremondi lõpuleviimine vastuolus PKS-s sätestatuga. /.../ Muu hulgas selgitab kohus, et ei pea põhjendatuks jätta kinnisasja võõrandamisest saadava võimaliku tulu avaldaja*

---

<sup>72</sup> TMKm, 2-11-15767;HMKm, 2-12-5565; TMKm, 2-11-41445; HMKm, 2-10-46100; HMKm, 2-12-42960; HMKm, 2-12-39480; TMKm, 2-11-48652; VMKm, 2-11-15745; TMKm, 2-12-15590; TMKm, 2-12-21658; TMKm, 2-12-39721; PMKm, 2-10-44094; HMKm, 2-11-23143;HMKm, 2-11-12788; HMKm, 2-12-7041; TMKm, 2-12-31041; HMKm, 2-13-363;HMKm, 2-11-30907;HMKm, 2-11-48049; HMKm, 2-11-12788; HMKm, 2-12-2369;HMKm, 2-11-31371; HMKm, 2-10-51775.

<sup>73</sup> TMKm, 2-11-15767;HMKm, 2-12-5565; TMKm, 2-11-41445; HMKm, 2-10-46100; HMKm, 2-12-42960; HMKm, 2-12-39480.

<sup>74</sup> TMKm, 2-11-48652; VMKm, 2-11-15745; TMKm, 2-12-15590; TMKm, 2-12-21658; TMKm, 2-12-39721; PMKm, 2-10-44094.

<sup>75</sup> HMKm, 2-11-23143;HMKm, 2-11-12788; HMKm, 2-12-7041; TMKm, 2-12-31041; HMKm, 2-13-363;HMKm, 2-11-30907;HMKm, 2-11-48049; HMKm, 2-11-12788; HMKm, 2-12-2369;HMKm, 2-11-31371; HMKm, 2-10-51775.

*käsitusse ülalpidamiskulude ning igapäevaste jooksvate kulude katteks, sest võimalik saadav tulu on arvestades kinnisvara hindasid märkimisväärselt suur ja ei oleks seetõttu puudutatud isiku huvides, ning juhul, kui avaldaja soovib puudutatud isiku huvides kasutada viimasele kuuluvat vara, on tal õigus pöörduda avaldusega kohtusse näidates ära millised kulutused ja millises vääringus on vaja teha alaealise ülalpidamise huvides.*<sup>76</sup>

Eeltoodust järeldub, et kõige enam on maakohus kohtumäärustes kohaldanud PKS §-st 130 koosmõjus PKS § 186 lg 1 vanemale tulenevaid ettekirjutusi seoses lapsele kuuluvate rahaliste vahenditega selliselt, et on vanemat kohustanud lapsele kuuluva raha paigutama vastavalt PKS §-st 130 koosmõjus PKS § 186 lg 1 sätestatule. Tunduvalt vähem on maakohus jätnud PKS §-st 130 koosmõjus PKS § 186 lg 1 sätestatud ettekirjutused vanemale seoses lapse rahaliste vahendite paigutamise kohaldamata või neid ainult kohtumääruse põhjendavas osas selgitanud. Arvestades, et kehtiva perekonnaseaduse jõustumisest on möödunud ligi kolm aastat ning kokku on maakohtutel nimetatud sätet kohaldada 28. aprilli 2013.a seisuga kakskümmend kolm korda, siis ei ole selliste kohtumääruste arv liiga suur. Selgitamaks PKS §-st 130 koosmõjus PKS § 186 lg 1 tulenevat kohtute koormust otsis autor Riigi Teataja kohtulahendite otsingusüsteemist jõustunud maa- ja ringkonnakohtu kohtulahenditest lahendit, mille aluseks on PKS § 186 lg-s 1 sätestatud keelumärkega konto käsutamise avaldus, kuid selliseid nimetatud otsingusüsteemist ei nähtunud. Seega võib asuda seisukohale, et PKS §-st 130 koosmõjus PKS § 186 lg 1 kohaldamine ei koorma ülemäära ebamõistlikult Eesti kohtusüsteemi.

Kuivõrd PKS § 130 koos PKS § 186 lg 1 tuleneva ettekirjutuse järgimise kohustus on vanemal, siis uuris autor Swedbank AS-st, kui palju PKS § 186 lg 1 tulenevat lapse konto käsutamise piirangut praktikas kasutatakse ning millist hoiustamisteenust eelistatakse. Vastavalt Swedbank AS eraisikute arveldus- ja investeerimistoodete osakonnajuhataja Ede Raagmets poolt väljastatud infole, on Swedbank AS-s konto käsutamise piirang ilma kohtu eelneva nõusolekuta seisuga 30. aprill 2013. aasta 41. alaealise nimel tähtajalise hoiuse kontol ning 488. alaealise nimel nõudmiseni hoiuse kontol.<sup>77</sup> Eeltoodust järeldub, et vanemad eelistavad lapse raha paigutada PKS § 130 ja PKS § 186 lg 1 alusel pigem nõudmiseni hoiusel. Kuivõrd autoril puuduvad võrdluseks andmed Swedbank AS-s lapse nimel avatud nõudmiseni- ja tähtajalise hoiuste kogu hulga osas, siis ei ole võimalik hinnata alaealiste nimel olevate keelumärgetega nõudmiseni- ja tähtajalise hoiuste kontode hulga osakaalu ilma

<sup>76</sup> HMKm, 2-11-31371.

<sup>77</sup> E. Raagmets. Vastus M. Saare päringule. 30. aprill 2013, (autori valduses).

keelumärketa nõudmiseni- ja tähtajalise hoiuste kontode seas. Autori hinnangul on tegemist pigem väikse osakaaluga, mistõttu võib eeldada, et vanemate seas ei ole lapse vara PKS § 130 koosmõjus PKS § 186 lg 1 sätestatud viisil väga levinud.

Olukorras, kus lapse rahalisi vahendeid ei ole vaja tema igapäevaseks ülalpidamiseks, ning vanem on kohustatud lapse rahalised vahendid paigutama PKS § 130 koosmõjus PKS § 186 lg 1 alusel Eesti või mõne teise lepinguriigi krediidasutuses oma varast eraldi, siis on tal konto käsutamise keelumärke tegemiseks vajalik krediidasutuses esitada vastav tahteavaldus. Krediidasutuse pädevuses ei ole vanema PKS § 130 koosmõjus PKS § 186 lg 1 tulenevat kohustust hinnata. PKS § 186 lg 1 näol on tegemist otseselt vanema kohustusega ning vaid tema omab täpset ülevaadet eestkostetava varadest ja konkreetse konto eesmärgist (kas tegemist on ülalpidamiseks, vara valitsemiseks või muudeks jooksvateks kuludeks vajalike summadega või mitte), mistõttu ei saa sellises olukorras panga poolt initsiatiivi ülesnäitamist ilmselt eeldada. Küll aga võiksid krediidasutused konto avamisel eestkostjale selgitada sellise kohustuse olemasolu.<sup>78</sup>

Krediidasutuse selline selgituskohustus tuleneb eelkõige KAS § 45 lg-st 4, mille alusel on krediidasutuse juhid ja töötajad kohustatud tegutsema nendelt oodatava ettenägelikkuse ja kompetentsusega ning vastavalt nende ametikohale esitatavatele nõuetele, lähtudes krediidasutuse ning selle klientide huvidest. Pangatöötaja kõrgendatud hoolsuskohustuse printsiip kliendi asjade korraldamisel väljendub eelkõige asjaolus, et pangatöötaja on kohustatud kliendi korralduste täitmisel järgima kõrgendatud hoolsuskohustuse nõudeid, mis peab välistama pangatöötaja teadmatusel ja oskamatusel kliendile tekkida võiva kahju. Pangatöötaja on oma eriala asjatundja ning ta ei saa vabandada ennast teadmatusel või oskamatusel, kui olukorda arvestades on mõistlik eeldada, et pangatöötaja tegevuse või tegevusetusega võidakse kliendile tekitada kahju.<sup>79</sup>

Kui vanem rikub PKS §-st 130 tulenevat lapsele kuuluva vara heaperemeheliku valitsemise põhimõtet ning ei paiguta lapse vara järgides PKS § 186 sätestatud, siis on tegemist lapse vara ohustamisega. Üldjuhul eeldatakse, et lapse vara on ohustatud, kui vara hooldaja rikub lapse varahooldusega seotud kohustusi (PKS § 136 lg 1). Samuti on PKS § 136 lg 1 alusel tegemist lapse vara ohustamisega, kui vanem ei täida varahooldusõiguse kohta kehtivaid kohtu korraldusi. Seega olukorras, kus kohus on vanemat kohustanud paigutama lapsele kuuluvad

<sup>78</sup> A. Olm. S. Sulsenberg. Vastus uus PKS § 186 ja 188, nr 10.1-20/5825, 06. mai 2010., lk 1, (autori valduses).

<sup>79</sup> R. Raa. Sissejuhatus pangandusõigusesse. Juridica III/2001, lk 151.

rahalised vahendid eraldi kontole ning nimetatud kontole tuleb panna märke, et seda ei tohi ilma vastava kohtu nõusolekuta kasutada ja vanem sellist kohtu korraldust ei täida, siis on PKS § 136 lg 1 alusel tegemist lapse vara ohustamisega. Sellisel juhul võib kohus teha PKS § 136 lg 2 alusel vanematele ettekirjutuse lapse vara nimekirja ja vara valitsemise aruande esitamiseks või teha PKS § 136 lg 3 alusel ettekirjutuse lapse raha kindlal viisil paigutamiseks või seada raha väljavõtmise tingimuseks kohtult sellekohase loa saamise. Viimane dubleerib oma olemuselt vanema PKS §-st 130 tulenevat kohustust. Äärmusliku vahendina võib kohus PKS § 136 lg 4 alusel nõuda lapse varalisi huve kahjustavalt vanemalt tagatist tema valitsetava vara väärtuse ulatuses.

## **2. Perekonnaseadusest tulenevad piirangud vanema poolt lapse esindajana tehingute tegemisel**

### **2.1. Vanema esindusõigus**

#### **2.1.1. Lapse õigus ise tehinguid teha**

Vanem on lapse seaduslik esindaja tehingutes, milles laps ei saa oma piiratud teovõime tõttu iseseisvalt osaleda ning milles vanem võib teda esindada.<sup>80</sup> Vastavalt TsÜS §-dele 9 ning 11 on lapsel teatud juhtudel õigus ka ise kehtivaid tehinguid sõlmida. Vanema varahooldus seega ei välista lapse õigust temale kuuluvat vara seaduses sätestatud juhtudel iseseisvalt valitseda (PKS § 120).

Teovõime kehtestamise eesmärgiks on vaimselt ebaküpsede ning alaarenenud isikute kaitse. Vaimne küpsus on peamiselt korrelatsioonis vanusega.<sup>81</sup> Kuna teovõime tähendab võimet teha ise iseseisvalt kehtivaid tehinguid, siis eeldab see piisavat intellektuaalset taset, et inimene saaks aru, mida tehtav tehing tähendab ning millised on sellega kaasnevad tagajärjed. Vanus on teovõime määratlemisel üks olulisemaid kriteeriume, sest sellest sõltub inimese arengutase ning tema intellektuaalsed võimed.<sup>82</sup> Täielik teovõime on 18- aastaseks saanud isikul. Nimetatud vanusepiiri teovõime tekkimisele aluseks võtmine on seadusandja õiguspoliitiline otsus, mis põhineb ajaloolisel kogemusel, samuti teiste riikide õiguspraktikal. Olukorras, kus

---

<sup>80</sup> T. Uusen-Nacke, T. Göttig. Viidatud töö, lk 91.

<sup>81</sup> P. Varul, A. Avi, T. Kivisild. Restrictions on Active Legal Capacity. Juridica International, IX/2004, lk 99.

<sup>82</sup> I. Kull, V. Kõve, P. Varul, M. Käerdi. Tsiviilseadustiku üldosa seadus. Kommenteeritud väljaanne. Tallinn, Juura, 2010, § 8 komm 3.2.1.

laps on võimeline oma tahteavaldust väljendama, tekib vajadus hinnata alaealise tehingu kehtivust, sest piiratud teovõimega isikutel võib olla teovõime piiratud erinevas ulatuses.

Alaealised võib teovõime piiratuse ulatuse alusel liigitada kolme gruppi:

1. alla 7. aastased alaealised, kelle teovõime on kõige väiksem ja piiratus seega kõige ulatuslikum (TsÜS § 12);
2. 7-18 aastased alaealised, kelle teovõime ulatus on määratud TsÜS §-des 10 ja 11;
3. eelmise grupi nn alagrupina need 15-18 aastased alaealised, kelle teovõimet on TsÜS § 9 alusel täiendavalt laiendatud.<sup>83</sup>

Vastavalt sellele, kas ja kuidas saab laps oma vara eest kehtivaid tehinguid teha, võib eristada kolme varianti:

1. 7-18 aastane isik saab teha oma vara eest kehtivaid tehinguid iseseisvalt seadusliku esindaja nõusolekul (TsÜS § 11 lg 1);
2. 7-18 aastane isik saab teha oma vara eest kehtivaid tehinguid iseseisvalt, kui sellest ei tulene talle otseseid tsiviilkohustusi (TsÜS § 11 lg 3 p 1). Näiteks sõlmida kingisaajana kinkelepingu (VÕS § 259) tingimustel, et kinkelepingust ei tulene kingisaajale kohustusi. Lisaks saab 7-18 aastane isik teha kehtivaid tehinguid iseseisvalt, kui isik täitis tehingu vahenditega, mille andis talle selleks otstarbeks või vabaks kasutamiseks tema seaduslik esindaja või viimase nõusolekul kolmas isik (TsÜS §11 lg 3 p 2);
3. alla 7 aastane isik ei saa temale kuuluva varaga iseseisvalt ega seadusliku esindaja nõusolekul kehtivaid tehinguid teha, välja arvatud juhul, kui alaealine täitis tehingu vahenditega, mille andis talle selleks otstarbeks või vabaks kasutamiseks tema seaduslik esindaja või viimase nõusolekul kolmas isik (TsÜS § 12 lg 2).<sup>84</sup>

Ülalmärgitud loetelu punktides 1. ja 2. märgitu kehtib ka 15-18 aastaste laiendatud teovõimega alaealiste suhtes, kuid lisaks sellele saavad nad kehtivalt teha tehinguid, mille jaoks nende teovõimet on kohus laiendanud (TsÜS § 9).<sup>85</sup>

<sup>83</sup> I. Kull, V. Kõve, P. Varul, M. Käerdi. Tsiviilseadustiku üldosa seadus. Kommenteeritud väljaanne. Viidatud töö, § 8 komm 3.2.2.1.

<sup>84</sup> I. Kull, V. Kõve, P. Varul, M. Käerdi. Tsiviilseadustiku üldosa seadus. Kommenteeritud väljaanne. Viidatud töö, sissejuhatus §-sse 10-12 komm 3.

<sup>85</sup> Samas, sissejuhatus §-sse 10-12 komm 3.1.3.



Ülalmärgitust tuleneb, et lapsel on õigus kehtivaid tehinguid teha üldiselt vanema nõusolekul. Tehing, mille laps teeb ilma vanema nõusolekuta on tühine, kui vanem seda hiljem heaks ei kiida. Erandiks on siinkohal TsÜS § 11 lg 3 p-s 1 märgitud tingimus, et 7-18 aastane laps saab teha oma vara eest kehtivaid tehinguid iseseisvalt, kui sellest ei tulene talle otseseid tsiviilkohustusi. Niisuguste tehingute puhul ei vaja lapsed kaitset, mistõttu on sellises situatsioonis nende teovõime tunnustatud.<sup>86</sup> Lisaks eeltoodule on kõigil lastel, sõltumata vanusest, õigus kehtivaid tehinguid iseseisvalt, kui isik täitis tehingu vahenditega, mille andis talle selleks otstarbeks või vabaks kasutamiseks tema seaduslik esindaja või viimase nõusolekul kolmas isik (TsÜS §11 lg 3 p 2 ja TsÜS § 12 lg 2).

Seoses lapse poolt krediitdiasutuses kontode omamise ja sellel oleva raha käsutamisega tuleb teha vahet, millal on tegemist tehinguga, mille jaoks on vajalik seadusliku esindaja nõusolek (TsÜS § 11 lg 1) ning millal tehingu täitmisega, milleks seaduslik esindaja on piiratud teovõimega isikule andnud nõusolekuraha iseseisvalt käsutada (TsÜS § 11 lg 3 p 2). Seadusõiguslik vanem saab avada lapsele alates tema 7. eluaastast pangas konto ning anda talle selle käsutamise õiguse. Laps saab ka ise kontot avada, kui tal on selleks kaasas seadusliku esindaja kirjalik nõusolek. Alaealine saab oma kontole teha sissemakseid ning kontol olevat raha käsutada, kui seaduslik esindaja talle selle õiguse andis, ühtlasi võib seaduslik esindaja ette näha raha käsutamisel limiidid.<sup>87</sup>

### **2.1.2. Hooldusõiguslike vanemate ühise esindusõiguse regulatsiooni vastuolulisus**

Lisaks alaealiste endi poolt tehtavatele tehingutele (iseseisvalt või seadusliku esindaja nõusolekul) võivad nende nimel teha tehinguid ka nende seaduslikud esindajad ise.<sup>88</sup> Vanemate ja lapse vahelisele sisesuhtele, vastab väljaspool suhetes kolmandate isikutega, vanema esindusõigus. Vanem esindab last, nii tema isikut kui ka vara puudutavates küsimustes.<sup>89</sup> Käesoleva töö teemast tulenevalt ei käsitle autor vanema esindusõiguse temaatikat lapse isikuga seonduvas, vaid pöörab tähelepanu vanema esindusõigusele lapse vara puudutavates küsimustes. Vanema seadusliku esinduse õigus on vajalik kõigi tehingute

---

<sup>86</sup> P. Varul, A. Avi, T. Kivisild. Op. Cit., lk 104.

<sup>87</sup> Samas, § 11 komm 3.5.2.

<sup>88</sup> I. Kull, V. Kõve, P. Varul, M. Käerdi. Tsiviilseadustiku üldosa seadus. Kommenteeritud väljaanne. Viidatud töö, sissejuhatus §-sse 10-12 komm 4.2.

<sup>89</sup> T. Uusen-Nacke, T. Götting. Viidatud töö, lk 91.

jaoks, mis lapse vara valitsemine endaga kaasa toob<sup>90</sup>, sealhulgas raha paigutamisel PKS § 130 koosmõjus PKS § 186 lg 1 alusel.

Esindusõigus on vanema õigus lapse nimel tegutseda, mitte vanema kohustus. Tehingutes, mida vanemad lapse nimel sõlmivad, tekivad õigused ja kohustused vaid lapsele. Ulatuselt laieneb vanema esindusõigus lapse varaga tehinguid teha sama kaugemale, kui hooldusõigus. Kui hooldusõigus on piiratud, on sama palju piiratud ka esindusõigus.<sup>91</sup> Esindaja võib põhimõtteliselt teha nii neid tehinguid, mida võib teha ka piiratud teovõimega laps,<sup>92</sup> kui ka neid tehinguid, mida piiratud teovõimega laps ise teha ei saa. Sellisteks tehinguteks on näiteks enamik alla 7- aastaste laste tehingud. Õiguskirjanduses on asutud seisukohale, et eelkõige peakski esindaja tegema neid tehinguid, mida laps ise teha ei saa, või siis neid tehinguid, mida laps võiks TsÜS § 11 alusel teha, kuid mille sisu ta siiski ei suuda mõista ning lapse huvides oleks, et tehingu teeks tema eest vanem ehk seaduslik esindaja.<sup>93</sup>

Vastavalt PKS § 120 lg-le 1 on hooldusõiguslik vanem lapse seaduslik esindaja ning ühist hooldusõigust omavatel vanematel on ühine esindusõigus. See tähendab, et ühist hooldusõigust omavatel vanematel on õigus last esindada ühiselt ning teha lapse nimel tehinguid üksnes ühiselt. Ühine esindusõigus lapse esindamisel tagab kindlasti paremini lapse huve, sest säästab last kahjude eest, mis tekiksid vanemate vastuolulise käitumise tagajärjel, ning seob vanemate omavahelise vastutuse selliselt, et vanema tegutsemisel üksinda ei ole väljapoole mingit mõju, kui teine vanem sellist tegevust heaks ei kiida.<sup>94</sup>

Vastuoluliselt täiendab eeltoodud sätet PKS § 120 lg 7, millest tulenevalt, kui ühist hooldusõigust omavatest vanematest esindab üks vanem last iseseisvalt, eeldatakse teise vanema nõusolekut. Nähtuvalt perekonnaseaduse eelnõu teisele lugemisele lisatud seletuskirjast, täiendati perekonnaseaduse algset eelnõu §-i 120 lõikega 7. Nimetatud täienduse vajalikkuse põhjenduseks märgiti, et vanemate ühise esindusõiguse puhul teise vanema nõusoleku eeldamine välistab ühise esindusõiguse igakordse kontrolli ja hõlbustab seeläbi tsiviilkäivet.<sup>95</sup> Arvestades, et PKS § 120 lg-d 2-6 toetavad sisuliselt põhimõtet, mille

---

<sup>90</sup> A. Lüderitz. Viidatud töö, lk 318.

<sup>91</sup> Samas, lk 92.

<sup>92</sup> Vt käesoleva töö p 2.1.2.

<sup>93</sup> I. Kull, V. Kõve, P. Varul, M. Käerdi. Tsiviilseadustiku üldosa seadus. Kommenteeritud väljaanne. Viidatud töö, sissejuhatus §-sse 10-12 komm 4.1.

<sup>94</sup> T. Uusen-Nacke, T. Götting. Viidatud töö, lk 92.

<sup>95</sup> Perekonnaseaduse eelnõu seletuskiri. 543 SE II. Viidatud töö, lk 1.

kohaselt peavad vanemad last suhetes kolmandate isikutega ühiselt esindama, ei ole PKS § 120 lg 7 eeltoodud põhimõttega kooskõlas.

Vastavalt TsÜS § 122 lg-le 1 eeldatakse, et mitmele isikule sama sisuga volituse andmisel võib igaüks neist esindavat iseseisvalt volitada. Nimetatud sätet kohaldatakse üksnes volituse puhul.<sup>96</sup> PKS § 120 lg 1 märgitud mõiste ühine esindusõigus legaaldefiniitsioon tuleneb TsÜS § 122 lg-st 2, mis sätestab, et kui mitu esindajat võivad esindavat esindada üksnes ühiselt, on tegemist ühise esindusõigusega. Juhul, kui on tegemist seadusjärgse esindusega ning esindataval on mitu seaduslikku esindajat, tuleb küsimus sellest, kas seaduslike esindajate suhtes kehtib ühine esindus või võivad nad esindavat esindada eraldi, määrata seadusjärgse esindusõiguse aluseks olevate õigusnormide tõlgendamise teel.

Seadusjärgse esindusõiguse alaliikide puhul on mitme seadusjärgse esindaja puhul üldjuhul ette nähtud ka ühine esindamine, näiteks lapse seaduslikeks esindajateks olevate vanemate puhul kehtib PKS § 120 lg 1 kohaselt samuti ühise esinduse õigus (eeldusel, et nad teostavad ühist hooldusõigust).<sup>97</sup> Kuivõrd PKS § 120 lg 7 sätestab ühist hooldusõigust omava vanema õiguse (teise vanema nõusoleku eeldusel) last iseseisvalt esindada, siis tuleks PKS § 120 tõlgendada selliselt, et ühist hooldusõigust omavad vanemad võivad last esindada ka eraldi. Eeltoodu on oluline olukorras, kus vanem täidab PKS § 130 koosmõjus PKS § 186 lg-ga 1 tulenevat kohustust paigutada lapse rahalised vahendid, mida tule kulutada tema ülalpidamiskulude katteks, oma varast eraldi krediidasutusse. Krediidasutuses lapse nimel konto avamisel ei ole tulenevalt PKS § 120 lg-st 7 vajalik ühist hooldusõigust omava mõlema vanema kohalolekut. Ühe vanema poolt lapse nimel konto avamisel võib PKS § 120 lg 7 alusel krediidasutus eeldada teise vanema nõusolekut. Sama kehtib ka siis, kui vanem annab lapsele oma kirjaliku nõusoleku krediidasutuses konto avamiseks.

Olukorras, kus kolmas isik peab toimingut tegemise eesmärgil esitama lapsele tahteavalduse, võib selle esitada ühele vanemale (PKS § 120 lg 6). Seega on iga ühist esindusõigust omav esindaja üksinda õigustatud passiivseks esinduseks.<sup>98</sup> Eeltoodud põhimõte on sätestatud ka TsÜS § 122 lg-s 2, mille kohaselt võib ka ühise esindamise korral iga esindaja eraldi võtta esindatava nimel vastu tahteavaldusi. Sellised tahteavaldused loetakse seega ka ühise esinduse

<sup>96</sup> I. Kull, V. Kõve, P. Varul, M. Käerdi. Tsiviilseadustiku üldosa seadus. Kommenteeritud väljaanne. Viidatud töö, § 122 komm 3.1.1.

<sup>97</sup> Samas, § 122 komm 3.1.3.

<sup>98</sup> T. Uusen-Nacke, T. Götting. Viidatud töö, lk 92.

korral esindatava poolt kätte saaduks alates tahteavalduse kättesaamisest vähemalt ühe ühise esindaja poolt.<sup>99</sup>

Saksa perekonnaõiguses on ühist hooldusõigust omavatel vanematel ühine esindusõigus (BGB § 1629 lg 1). Esindusõiguse kohta annab BGB § lg 1 lause 2 selge regulatsiooni: ette ei ole nähtud mitte üksinda esindamine, vaid ühine esindusõigus.<sup>100</sup> BGB § 1629 sätestatud esindusõigus on põhimõtteliselt kõikehõlmav ja võimaldab seega kitsas tähenduses valitsemisest kaugemale ulatuvat lapse vara käsutamist ja lapse kohustamist tulevikus.<sup>101</sup>

Ühise hooldusõigusega vanemad saavad last esindada kahel viisil:

1. tegutsedes lapse nimel või;
2. heaks kiites lapse tegevust.<sup>102</sup>

Ühist hooldusõigust omaval vanemal on õigus esindada last iseseisvalt viivitusest tuleneva ohu olukorras ning sellisel juhul on vanem õigustatud lapse nimel tegema mis tahes õiguslikke toiminguid, mis on vajalikud lapse huvide kaitsmiseks. Teist vanemat tuleb sellisest situatsioonist viivitamatult teavitada (BGB § 1629 lg 1). Ka Eesti perekonnaseaduses on ühel vanemal lapse huvides õigus teha vajalikke tehinguid ja toiminguid üksinda, kui vanemate ühise tahteavalduse tegemine põhjustaks lapse huvidega vastuolus oleva viivituse (PKS § 120 lg-s 3). Saksa õiguskirjanduses on viivitusest tuleneva ohu all silmas peetud olukordasid, kus on ühe vanema tegutsemise järele tungiv vajadus, näiteks ravimilepingute sõlmimine, vastuväite esitamine lapse vara lubamatu sundtäitmisele allutamise korral, järelmaksu- või koduuksetehingute tühistamine.<sup>103</sup>

Seega ei võimalda Saksa BGB ühist hooldusõigust omaval vanemal üldiselt lapse nimel iseseisvalt tehinguid teha. Erinevalt Eestis kehtivast perekonnaseaduse § 120 lg-st 7, ei eeldata Saksa kehtivas õiguses vanema iseseisval lapse esindamisel tehingu tegemiseks teise vanema nõusolekut, välja arvatud viivitusest tuleneva ohu olukorraks, millal on vanemal õigus BGB § 1629 lg-st 1 tulenevalt ühise hooldusõiguse korral last tehingus iseseisvalt esindada, teist vanemat sellisest situatsioonist viivitamatult teavitades.

---

<sup>99</sup> I. Kull, V. Kõve, P. Varul, M. Käerdi. Tsiviilseadustiku üldosa seadus. Kommenteeritud väljaanne. Viidatud töö, § 122 komm 3.2.

<sup>100</sup> A. Lüderitz. Viidatud töö, lk 290.

<sup>101</sup> A. Lüderitz. Viidatud töö, lk 318.

<sup>102</sup> P. Gottewald, D. Schwab, E. Büttner. Viidatud töö, lk 81.

<sup>103</sup> A. Lüderitz. Viidatud töö, lk 290.

Praktikas tekitab probleeme asjaolu, et PKS § 120 lg-s 7 märgitud ühe ühist hooldusõigust omava vanema esindusõiguse eeldus ei ole mis tahes viisil piiritletud. Kehtiva regulatsiooni kohaselt saab seega teise vanema nõusolekut eeldada kõikides tehingutes, sõltumata tehingu olulisusest.<sup>104</sup> Vastavalt tsiviilkohtumenetluse seadustiku (edaspidi TsMS) § 202 lg-le 2 puudub lapsel tsiviilkohtumenetlusteovõime ning TsMS § 217 lg 3 alusel esindab tsiviilkohtumenetlusteovõimetut isikut ehk last tema seaduslik esindaja. Kohtul on TsMS § 226 lg 1 alusel kohustus kontrollida vanema esindusõiguse olemasolu. Seega võib arvata, et kohus kontrollib ühist hooldusõigust omavate vanemate poolt esitatud avalduse menetlemisel ka teise vanema nõusolekut. Selliselt võib eeldada, et olulisemates ning suuremat riski kandvates tehingutes nagu näiteks lapse nimel kinnisvara võõrandamine või väärtpaberite omandamine ja võõrandamine, milleks vanemal on PKS 131 lg 1 alusel vajalik kohtu eelnev nõusolek, kontrollib kohus ühist hooldusõigust omavate vanemate puhul nende mõlema nõusolekut vastava tehingu tegemiseks.

Samas tuleb tunnistada, et ühist hooldusõigust omava vanema iseseisva esindusõiguse eeldus võib osutuda probleemiks suurema väärtusega tehingute tegemisel, milleks ei ole vanemal PKS § 131 lg 1 alusel vajalik kohtu eelnev nõusolek. Näiteks lapse nimel vallasasjade omandamisel või oma vara eest lapse nimel väärtpaberite omandamisel.

Vanema hooldusõigus, sealhulgas ka esindusõigus võib olla ka vanemate kooselu korral piiratud seeläbi, et otsustusõigus, sealhulgas esindusõigus antakse kohtu korras ühele vanemale (PKS § 119). Lahuselu korral võivad vanemad jätkata ühist hooldusõigust, kuid seadusest tulenevalt saab lapsega koos elav vanem otsustada igapäevaelu asju ainuisikuliselt (PKS § lg 2).<sup>105</sup> Tulenevalt PKS § 145 lg-le 2 on hooldusõigusega vanemal, kelle juures laps teise vanema nõusolekul või kohtulahendi alusel alaliselt elab, õigus otsustada lapse igapäevaelu (tavahooldamise) asju ainuisikuliselt. Igapäevaelu asjade otsustamisena tuleb üldjuhul mõista sellise tavaotsustuse tegemist, mis esineb sageli ja mis lapse arengut püsivalt ei mõjuta. Seadusest tulenev otsustusõigus peaks lihtsustama lapse esindamist ja aitama luua selgust nii vanemate omavahelistes suhetes kui ka suhetes kolmandate isikutega.<sup>106</sup>

Justiitsministeerium on pakkunud seoses ühist hooldusõigust omavate vanemate esindusõiguse vastuolulise regulatsiooniga välja lahenduseks muuta PKS § 120 lg 7 kooskõlas

<sup>104</sup> Justiitsministeerium. Perekonnaseaduse rakendusprobleemid. Viidatud töö, lk 11.

<sup>105</sup> T. Uusen-Nacke, T. Göttig. Viidatud töö, lk 93.

<sup>106</sup> Perekonnaseaduse eelnõu seletuskiri, SE 55. Viidatud töö, lk 35.

PKS §-ga 145 selliselt, et ühel vanemal oleks õigus last tema igapäevaelu puudutavates küsimustes üksinda esindada. Last puudutavates olulistes küsimustes tuleks aga ühise hooldusõiguse korral teha tehinguid ja toiminguid ühiselt.<sup>107</sup>

Justiitsministeeriumi poolt välja pakutud lahendust muuta perekonnaseadust viisil, et ühel vanemal oleks vanemate ühise hooldusõiguse korral õigus last esindada lapse nimel igapäevatehingute tegemisel, toetab ka Eesti Pangaliit oma vastuses perekonnaseaduse rakendusküsimuste analüüsi osas. Ühtlasi juhib Eesti Pangaliit tähelepanu asjaolule, et lapse igapäevatehingute näol on tegemist varalise iseloomuga konkretiseerimata mõistega, mille rakendamiseks lasub vastava kaalutluse kohustus kolmandatel isikutel, sealhulgas ka krediitiasutustel.<sup>108</sup> Notarite Koda märkis oma vastuses Justiitsministeeriumile seoses perekonnaõiguse rakendusprobleemidega, et ühe võimalusena võiks kaaluda perekonnaseaduse täiendamist sättega, et mõlemad vanemad, kellel on ühine esindusõigus, peavad tegema ühiselt tehinguid, milleks on vajalik kohtu nõusolek. Alternatiiviks oleks, et kohus kontrollib teise vanema nõusolekut.<sup>109</sup>

Kui tõlgendada Justiitsministeeriumi poolt välja pakutud mõistet “igapäevatehingud” koos PKS § 145 lg 2 sätestatud selgitusega igapäevaelu asjade otsustamise kohta, siis peaks mõiste igapäevatehingud all mõistma tehingud, mis esinevad sageli ja mis lapse arengut püsivalt ei mõjuta. Eeltoodud tõlgenduse alusel ei oleks autori hinnangul ühist hooldusõigust omaval vanemal, Justiitsministeeriumi poolt pakutud lahenduse alusel õigust sõlmida iseseisvalt krediitiasutuses PKS § 130 ja § 186 lg 1 sätestatud viisil vara paigutamiseks lapse nimel avatavat kontot, millele tuleb teha vastav keelumärge, et konto käsutamine ei ole kohtu eelneva nõusolekuta lubatud. Arvestades sellise tehingu iseloomu, ei oleks tegemist sageli esineva tehinguga. Küll, aga oleks ühist hooldusõigust omaval vanemal õigus sõlmida lapse nimel krediitiasutuses tähtajatuid ehk nõudmiseni hoiuselepinguid, mis on mõeldud lapsele igapäevaseks tsiviilikäibes osalemiseks. Seda seetõttu, et selline tehing esineb praktikas sageli ning ei mõjuta püsivalt lapse arengut, mistõttu võiks seda lugeda igapäevatehinguks.

---

<sup>107</sup> Samas, lk 11.

<sup>108</sup> Eesti Pangaliit. Justiitsministeerium. 29. mai 2012.a, kiri nr 24. Perekonnaseaduse rakendusküsimuste analüüs, lk 1, (koopia autori valduses).

<sup>109</sup> Notarite Koda. Justiitsministeerium. 04. mai 2012.a, kiri nr 4-1/131. Perekonnaseaduse rakendusprobleemidest, lk 8, (koopia autori valduses).

### **2.1.3. Vanema poolt lapse esindamisele kehtestatud piirangud huvide konflikti korral**

Lapse huvide kaitsmiseks on perekonnaseaduses vanemate poolt lapse nimel tehtavatele teatud tehingutele kehtestatud esindusõiguse piirangud. Täpsemalt ei või vanemad last esindada järgnevatel juhtudel:

1. kui see on keelatud eestkostjal PKS § 180 kohaselt (PKS § 120 lg 6);
2. kui vanemad vajavad kohtu nõusolekut PKS § 187 ja § 188 lg 1 p-de 1-3, 5 ja 7-11 kohaselt (PKS § 131);
3. kui varale, mille laps on omandanud pärimise teel või kinketehingu alusel on pärandaja või kinkija määranud, et üks vanem või kumbki vanem ei või seda vara valitseda (PKS § 128 lg 1);
4. lapse vara kinkimisel, juhul kui see on tehtud väljaspool kõlbeliste kohustuste või viisakusreeglite järgimist (PKS § 129).

Lapse esindamisele vanemate poolt laieneb osa neist samadest piirangutest, mis on kehtestatud eestkostja poolt eestkostetava esindamise puhuks.<sup>110</sup> Teatud juhtudel – nimelt siis, kui kaasneb huvide konflikt – ei saa eestkostja eestkostetavat esindada ning sellisteks tehinguteks määratakse lapsele erieestkostja.<sup>111</sup> Käesoleva töö raames on vanema esindusõiguse käsitlemine huvide konflikti puhul oluline seoses Riigikohtu tsiviilkolleegiumi poolt tsiviilasjas nr 3-2-1-68-12 punktis 19 väljendatud seisukohaga, mille alusel tõlgendades PKS § 131 lg 1 esimest lausest ja PKS § 188 lg 1 p-i 8 koostoimes PKS §-ga 130, ei keela seadus vanemal kohtu eelneva nõusolekuta oma lapsele väärtpabereid kinkida ning esindada teda seejuures kinkelepingu sõlmimisel ja väärtpaberite vastuvõtmisel.

Vanemate esindusõigus on PKS § 180 lg 1 alusel välistatud alljärgnevatel juhtudel:

1. tehingutes, mille üks pool on laps ja teine pool vanem (või vanemad), vanema abikaasa, vanema otsejoones sugulane, õde või vend, välja arvatud juhul, kui tehing seisneb eranditult kohustuse täitmises lapse suhtes;
2. tehingutes, millega laps loovutab oma pandi või käendusega tagatud nõude vanema vastu, koormab niisugust nõuet, lõpetab nõude tagatise või vähendab tagatist või võtab kohustuse teha niisugune tehing;

---

<sup>110</sup> Perekonnaseaduse eelnõu seletuskiri, SE 55. Viidatud töö, lk 33.

<sup>111</sup> Samas, lk 41.

3. õiguslikus vaidluses lapse ja punktis 1 nimetatud isikute vahel, samuti vaidluses tehingute üle, millega laps loovutab oma pandi või käendusega tagatud nõude vanema vastu, koormab niisugust nõuet, lõpetab nõude tagatise või vähendab tagatist või võtab kohustuse teha niisugune tehing (PKS §180 lg 1);

Justiitsministeerium on perekonnaseaduse rakendusprobleemides märkinud, et PKS § 180 lg 1 p-i 1 tõlgendamine on praktikas osutunud probleemiks. Punktis ette nähtud erandi, mille alusel on hooldusõiguslikul vanemal lapse esindusõigus, kui tehing seisneb eranditult kohustuse täitmisel eestkostetava suhtes, tõlgendus ei ole praktikute hinnangul üheselt selge. Sellest tulenevalt on nii notarite hulgas kui ka esimeste astmete kohtutes tekkinud erinev praktika alaealisele kinnisvara kinkimise küsimuses. Osa kohtunikke leiab, et eestkostetavale on kinnisvara kinkimiseks vaja määrata erieestkostja ning osad, et vanem võib eestkostetavat ka kinnisvara omandamise tehingus kohtu sekkumiseta esindada, kui kinnisvaral ei lasu ühtegi kohustust ega koormatist.<sup>112</sup>

Näiteks kohustas Tartu Maakohtu 17. veebruari 2011.a määruses tsiviilasjas nr 2-10-57974 lapsele määrama erieestkostja vanematega kinkelepingu sõlmimisel. Samas märkis maakohus puutuvalt erieestkostja määramisse järgmist: “PKS § 120 lg 6 ja 180 lg 1 p 1 piiravad seadusliku esindaja esindusõigust: PKS § 120 lg sätestab, et vanemad ei või last esindada juhtudel, kui see on keelatud eestkostjal sama seaduse § 180 kohaselt. PKS § 180 lg 1 p 1 sätestab, et eestkostja ei saa eestkostetavat esindada tehingutes, mille üks pool on eestkostetav (käesolevalt laps) ja teine pool eestkostja (käesolevalt vanem), eestkostja abikaasa, eestkostja otsejoones sugulane, õde või vend, välja arvatud juhul, kui tehing seisneb eranditult kohustuse täitmisel eestkostetava suhtes. Kuna avaldaja ja ka tema abikaasa ei saa lapsi esindada kinke vastuvõtmisel, sest on ise samaaegselt ka kinkijateks, on vajalik määrata kinkelepingu sõlmimiseks lastele erieestkostja.”<sup>113</sup>

Riigikohus on tsiviilasjas nr 3-2-1-68-12 p-s 19 märkinud, et PKS § 120 lg 6 ja PKS § 180 lg 1 p-is 1 sätestatud regulatsiooni mõtteks ei ole keelata vanemal lapse nimel iseendaga igasuguste tehingute tegemine. PKS 180 lg 1 p 1 sõnastuse kohaselt võib vanem teha lapse nimel iseendaga tehingu, kui tehing seisneb eranditult kohustuse täitmisel lapse suhtes. Riigikohtu hinnangul ei ole vanema esindusõigus välistatud ka siis, kui laps saab sellisest

---

<sup>112</sup> Justiitsministeerium. Perekonnaseaduse rakendusprobleemid. Viidatud töö, lk 14.

<sup>113</sup> TMKm 2-10-57974, p 23.



tehingust üksnes õigusliku eelise, nagu see üldjuhul kinke puhul on. Seega sellise tehingu tegemiseks on lapse hooldusõiguslikul vanemal lapse esindamise õigus.<sup>114</sup>

Kinkeleping (VÕS § 259) on ühekülgsest kohustav võlaõiguslik leping. Kinke puhul üldjuhul tegemist olukorraga, kus keegi kohustub teise isiku ees ilma vastutasuta, sageli üksnes altruistlikel põhjustel tahtega teist isikut tasuta rikastama. Kinkija põhikohustuseks on lepingu järgi anda teisele isikule – kingisaajale tasuta üle kinkijale kuuluv ese ja võimaldada kingisaajale ka kingitud eseme omandi üleminek. Lepingul on kinkelepingu tunnused, kui esinevad kaks asjaolu – kinkija kohustumine eseme omandisse andmiseks ja kingisaaja rikastamine VÕS § 259 lg 1 nimetatud viisil.<sup>115</sup> Kinkeesemeks võib olla nii asi kui õigus. Tuleb silmas pidada, et tegemist ei oleks sellise kinkelepinguga, milles on kingisaajale ette nähtud otseid tsiviilkohustusi. Kinkeleping ei kehti, kui lapse jaoks kaasnevad sellega ka otsesed tsiviilkohustused (TsÜS § 11 lg 3 p1). Õiguskirjanduses on asutud seisukohale, et käsutustehingu kaudu, näiteks kinnisasja omandamisega, kaasnevad kinnisasjaga seotud kohustused või koormatised – näiteks maamaksukohustus, realservituudist tulenevad talumiskohustused, hüpoteek, hoonestusõigus jms. Sellisel juhul ei ole tegemist otseste tsiviilkohustustega. Oluline on asjaolu, et kinnisasja omandamine ei saa tekitada piiratud teovõimega isiku jaoks halvemat varalist olukorda, kui tal oli enne nimetatud asja omandamist. Seega võib laps TsÜS § 11 lg 3 p-i 1 alusel kingitusi vastu võtta, kui sellega ei kaasne talle otseseid tsiviilkohustusi.<sup>116</sup>

Saksa perekonnaõiguses on ühist hooldusõigust omava vanema esindusõigus põhimõtteliselt kõikehõlmav, mistõttu nõuavad lapse huvid selle võimu piiramist.<sup>117</sup> Saksa perekonnaõiguses ei ole vanemal õigust last esindada alljärgnevatel juhtudel:

1. kui see on keelatud eestkostjal BGB § 1796 koosmõjus BGB § 1795 alusel (BGB § 1629 lg 2);
2. kui vanemad vajavad lapse nimel tehingu tegemiseks kohtu nõusolekut BGB § 1821, § 1822 p-de 1,3,5, 8-11 kohaselt (BGB § 1643 lg 1);

---

<sup>114</sup> RKTk, 3-2-1-68-12, p 19.

<sup>115</sup> I. Kull, V. Kõve. P. Varul. Võlaõigusseadus II. Kommenteeritud väljaanne. Tallinn, Juura 2007, § 259, komm-d 3.1. ja 3.2.

<sup>116</sup> I. Kull, V. Kõve, P. Varul, M. Käerdi. Tsiviilseadustiku üldosa seadus. Kommenteeritud väljaanne. Viidatud töö, § 11 komm 3.5.1.

<sup>117</sup> A. Lüderitz. Viidatud töö, lk 318

3. kui laps omandab pärimise teel või kinketehingu alusel vara ning pärandaja või kinkija on määranud, et vanem ei või antud vara valitseda (BGB § 1638 lg 1);
4. lapse vara kinkimisel, juhul kui see on tehtud väljaspool kõlbeliste kohustuste või viisakusreeglite järgimist (BGB § 1641).

Sarnaselt Eesti perekonnaseaduses sätestatule, ei saa hooldusõigust omav vanem alaealist esindada tehingutes iseendaga või teiste alaealistega, kelle seaduslik esindaja ta samuti on, näiteks õdede vendadega (BGB § 1629 lg 2 koosmõjus BGB § 1795 lg-ga 1). Sama kehtib lapse tehingute kohta, mille sõlmib seaduslik esindaja oma abikaasa või otsejoones sugulasega, samuti nende tehingute üle peetavate kohtumenetluste puhul (BGB § 1629 lg 2 koosmõjus BGB § 1795 lg 1 p 1 ja 3). Eeltoodut juhul, kui tehingu tegemine ei tähenda lapse suhtes üksnes kohustuse täitmist (BGB § 1795 lg 1 p 1). Juhul, kui tehingu tegemine ei tähenda lapse suhtes üksnes kohustuse täitmist, tegutseb hooldusõigust omava vanema asemel erieestkostja (BGB § 1909).

BGB §-s 181 ja BGB § 1629 lg 2 koosmõjus BGB § 1795 lg-ga 1 sätestatud piirang etendab olulist osa eelkõige pärijaks nimetamisel, kinke ja perekonnaseltsingute korral. Eeltoodust tulenevalt ei ole loa andmiseks õigustatud isiku puudumisel iseendaga lepingu sõlmimine üldiselt lubatud. Saksa õiguskirjanduses on märgitud, et uuem Saksa kohtupraktika on BGB §-i 181 ehk iseendaga tehingu tegemise keelu (välja arvatud kui tehing ei tähenda üksnes kohustuse täitmist) regulatsiooni, otstarbekohaselt piiranud. Näiteks, kui vanemad tahavad lapsele kingitust teha, saab piiratud teovõimega laps alates 7. eluaastast selle BGB § 106 koosmõjus BGB §107 alusel ise vastu võtta. BGB § 1629 lg 2 koosmõjus BGB § 1795 lg-ga 1 teksti kohaselt saaks lapsele alates 7. eluaastast kingituse teha alles pärast seda, kui selle vastuvõtmiseks on määratud erieestkostja. Siinkohal on aga BGB § 107 sätestatud õiguslik mõte ehk (üle 7. aastase) lapse õigus sõlmida tehinguid, millest ta saab üksnes õiguslikku kasu, üle kantud BGB §-le 181 ehk kui vanemad võivad BGB § 181 alusel täitmistehinguid ette võtta, siis võivad nad teha ka kõiki tehinguid, mis ei too vähem eeliseid, seega ka kinkeid ja lihtsaid omandi üleandmisi.<sup>118</sup> Seega sarnaselt Eestis kehtiva perekonnaseadusega on ka Saksa õiguse alusel hooldusõiguslikul vanemal õigus sõlmida BGB § 1629 lg 2 koosmõjus BGB § 1795 lg 1 alusel lapsega kinkelepingat ilma selleks erieestkostjat määramata.

---

<sup>118</sup> Samas, lk 318.

Saksa õiguses on tekitanud küsimusi, millisel juhul toob piiratud teovõimega lapsele varalise eraldise kinkimisel vara kaasa üksnes õigusliku eelise. Saksa õiguskirjanduses on väljendatud seisukohta, et valitseva arvamuse kohaselt nähakse piiratud teovõimega lapsele varalise eraldise kinkimisel varaga kaasnevaid õiguslikke tagajärgi. Nii on peetud näiteks lubatavaks hüpoteegiga koormatud kinnisasja kinkimist või selle kinkimist kinkija kasuks veel alles seatava kasutusvalduse reservatsiooniga. Avalikud maksud, aga ka üürileandja kohustused ei peaks BGB § 107 kohaldamisel mingit osa etendama. Tõsiste õiguslike kahtluste korral soovitatakse vanemale siiski esindusõiguse suhtes määrata ettenägelikult erieestkostja.<sup>119</sup>

Kokkuvõttes ülalmärgitud võib asuda seisukohale, et nii Eesti kehtivas perekonnaseaduses (PKS § 120 lg 6 koosmõjus PKS § 180 lg-ga 1 p 1), kui ka Saksa õigusruumis (BGB § 1629 lg 2 koosmõjus BGB § 1795 lg-ga 1) on vanemate esindusõigusele huvide konflikti korral seatud sarnased piirangud. Praktikas on mõneti tekitanud probleeme vanema esindusõigus lapsega kinkelepingu sõlmimisel. Nii Eesti kui ka Saksa õiguses on antud probleemi lahendatud selliselt, et vanemal on lapsega kinkelepingu sõlmimisel esindusõigus juhul, kui laps saab sellisest tehingust üksnes õigusliku eelise. Õigusliku eelise olemasolu kinke puhul üldiselt eeldatakse.

## **2.2. Kohtu eelnev nõusolek lapse nimel tehingute tegemiseks**

Vanema esindusõigus lapse varahooldust teostades, on lisaks piirangule seoses huvide konfliktiga,<sup>120</sup> piiratud vajadusega teatud tehingutele eelnevalt kohtunõusoleku saamisega (PKS § 131 lg 1). Üheks selliseks tehinguliigiks on käesoleva töö raames käsitletav lapse nimel väärtpaberite omandamine ja võõrandamine (PKS § 131 lg 1 koosmõjus PKS § 188 lg 1 p 8). Tulenevalt töö ühest eesmärgist, milleks on uurida, kuidas on PKS § 188 lg 1 p-s 8 sätestatud piirang mõjutanud vanemate poolt lapse nimel väärtpaberitehingute tegemist, siis on põhjendatud käesolevas töös selgitada vanema poolt lapse varahooldust teostades, lapse nimel tehingute tegemisel, kohtu eelneva nõusoleku küsimise eesmärki ning selliste tehingute üldine käsitus ning ülevaade.

Tähtsate ja suure riskiga tehingute korral on vajalik kohtu eelnev nõusolek.<sup>121</sup> Kehtivas perekonnaseaduses viidi võrreldes varasemalt kehtinud perekonnaseadusega sisse

---

<sup>119</sup> Samas, lk 318-319.

<sup>120</sup> Vt käesoleva töö p 2.1.

<sup>121</sup> A. Lüderitz. Viidatud töö, lk 319.

muudatused vanemate ja eestkostjate üle järelevalve teostamises. Perekonnaseaduse esialgses seletuskirjas on selgitatud, et vana perekonnaseaduse peamiseks puuduseks oli äärmiselt väike regulatiivsus ning eestkoste ja eestkostjate tegevuse üle järelevalve teostamise struktuuri ebaefektiivsus. Eestkoste mõte ja eesmärk on kaitsta piiratud teovõimega alaealiste ning täisealiste isikute isiklikke ja varalisi õigusi ning huve. Eestkostja on eestkostetava seaduslik esindaja, kelle tegevusest sõltub suures ulatuses eestkostetava olukord (oma piiratud teovõime tõttu ei ole eestkostetaval reeglina võimalik ise enda huvide eest välja astuda). Sellest tulenevalt on oluline ka tõhusa järelevalve toimimine eestkostja tegevuse üle.<sup>122</sup> Üheks eestkostjate kontrollimise vormiks on eestkostetava nimel tehingute tegemiseks nõusoleku andmine teatud olulisematel juhtudel (nt kinnisvaratehingud, pärandist loobumine, laenu võtmine jmt).<sup>123</sup> Eeltoodu kohaldub ka vanema suhtes, sest lapse nimel tehingute tegemiseks peab vanemal olema kohtu nõusolek juhtudel, kui seda vajab PKS § 187 ja PKS § 188 lg 1 p-de 1-3, 5 ning 7-11 kohaselt ka eestkostja.

Tulenevalt Euroopa riikides kehtestatud siseriikliku lepinguõiguse ja asjaõiguse sisulistest erinevustest ei ole võimalik CEFL-i Euroopa perekonnaõiguse printsiipides vanemliku vastutuse osas esitada nimekirja vanema poolt lapse nimel tehtavatest tehingutest, mille jaoks vajab vanem kompetentse ametiasutuse nõusolekut.<sup>124</sup> CEFL printsiibis 3:23 (2) on märgitud, et vanemliku vastutuse kandjad ei tohi valitseda vara, mille laps on ise teeninud, välja arvatud juhul, kui laps ei ole teeninud vara valitsemise jaoks piisavalt vana ja küps, et vastavaid otsuseid ise teha. Kui tehingul võib olla lapsele oluline finantsiline tagajärg, on vajalik kompetentse ametiasutuse eelnev luba (CEFL printsiip 3:23 (3)). CEFL on seisukohal, et eeltoodu tundub olevat sobiv lahendus lapse vara vanemapoolse absoluutse käsutuse vabaduse ning liialt siduvate piirangute vahel.<sup>125</sup>

Saksa perekonnaõiguses on vanema poolt lapse nimel tehtavatele tehingutele mitmeid piiranguid. Saksa BGB § 1643 märgib lõpliku loetelu tehingutest, millal vanem võib lapse nimel tehingu teha ainult sellisel juhul, kui kohus on selleks vastava nõusoleku andnud. Kohtu

---

<sup>122</sup> Perekonnaseaduse eelnõu seletuskiri, SE 55. Viidatud töö, lk 37.

<sup>123</sup> M. Vutt. Riigikohus. Õigusteabe osakond. Tehingu tegemiseks nõusoleku andmise menetlus kohtus. Kohtupraktika analüüs. Tartu, 2011. Lk 3. Arvutivõrgus. Kättesaadav: [http://www.riigikohus.ee/vfs/1151/TehinguTegemiseNousolek\\_MargitVutt.pdf](http://www.riigikohus.ee/vfs/1151/TehinguTegemiseNousolek_MargitVutt.pdf), 05. mai 2013.

<sup>124</sup> K. Boele-Woelki, D. Martiny. The Commission on European Family Law (CEFL) and its Principles of European Family Law Regarding Parental Responsibilities. ERA Forum, 2007/8, p 133. Arvutivõrgus kättesaadav: <http://igitur-archive.library.uu.nl/law/2009-1007-200147/Boele%20the%20CEFL%20and%20its%20Principles%20on%20PR.pdf>, 05. mai 2013.

<sup>125</sup> Samas, lk 133.

eelnev nõusolek on vajalik oluliste või ebatavaliste tehingute puhul.<sup>126</sup> Saksamaa kohtusüsteemis otsustavad peale 1976.a abielu- ja perekonnaõiguse reformi alates 1977.a Saksa perekonnakohtud, mis on Saksa niinimetatud alamaastme kohtud ehk *Amtsgerichte*<sup>127</sup> osakonnad perekonnaasjades. Need ei ole iseseisvad erikohtud, vaid jäävad ainult üldkohtualluvuse eriülesannetega osaks.<sup>128</sup>

Tagamaks suuremat õiguslikku kompetentsi ning vastutustunnet vaidlusküsimuste lahendamisel, anti perekonnaõiguslikes suhetes järelevalve- ja otsustusorgani ülesanded küllaltki suures ulatuses kohtule senise eestkostetasutuse – kohaliku omavalitsuse struktuuriüksuse asemel. Eelnimetatud muudatus peaks tagama suurema õigusliku kompetentsuse ning vastutustunde vaidlusküsimuste lahendamisel või järelevalve teostamisel.<sup>129</sup> Vastavalt perekonnaseaduse eelnõu seletuskirjale, aitab kohtulik järelevalve lapse põhiõiguste kaitset, sh tema varaliste huvide kaitset paremini tagada, kui varasemalt kasutusel olnud eestkostetasutuste järelevalve, kus sageli ei töötanud juriidilisi teadmisi omavad isikud. Ka eestkostetasutused ehk kohalikud omavalitsused on ise viidanud, et sotsiaalhoolekandetöötajad ei ole pädevad hindama lapse varaga (mis üksikutel juhtudel on ulatunud paarisaja tuhande euron) tehtavate tehingute majanduslikku ning õiguslikku otstarbekust.<sup>130</sup>

Seoses lapse nimel väärtpaberitehingute tegemisega (PKS § 188 lg 1 p 8) on Justiitsministeerium osundanud perekonnaseaduse rakendusprobleemides kehtiva regulatsiooni puudusena küsitavust kohtute kompetentsuses väärtpaberitehingute osas investeerimisotsuste tegemisel lapsevanema teadlikkuse ja kogemuse hindamisel. Harju maakohu esimees Helve Särgava kohtute sellises kompetentsis ei kahtle.<sup>131</sup> Justiitsministeerium on perekonnaseaduse rakendusprobleemides märkinud, et konkreetse väärtpaberitehingu otstarbekuse hindamist ei saa pidada kohtu peamiseks funktsiooniks väärtpaberitehingute tegemiseks nõusoleku andmisel, vaid kohtu ülesandeks on eeskätt hinnata, miks vanemad selliseid tehinguid teha soovivad ning kas see soov on piisavalt

<sup>126</sup> K. Boele-Woelki, B. Braat, I. Curry-Sumner. Op. Cit., p 228.

<sup>127</sup> *Amtsgericht* on Saksamaa Liitvabariigi nn maakohus. Need kohtud moodustavad Saksa õigussüsteemis õigusemõistmise alamastme ning on vastutavad nii tsiviil- kui ka kriminaalasjade lahendamise eest. Wikipedia. Arvutivõrgust kättesaadav: <http://en.wikipedia.org/wiki/Amtsgericht>

<sup>128</sup> A. Lüderitz. Viidatud töö, lk 11.

<sup>129</sup> Perekonnaseaduse eelnõu seletuskiri. 543 SE III. Viidatud töö, lk 2.

<sup>130</sup> Perekonnaseaduse eelnõu seletuskiri, SE 55. Viidatud töö, lk 38.

<sup>131</sup> K. Karner. Lapinvestoriks vaid kohtu loal. Äripäev. 02.06.2010.a. Arvutivõrgus. Kättesaadav: <http://www.ap3.ee/?PublicationId=95ae29b2-5254-4057-8abd-703a12d82208>

põhjendatud.<sup>132</sup> Sellise käsitlesega siiski päris nõustuda ei saa, sest lapse vara vajab väärtpaberitehingutele iseloomulikest riskidest tulenevalt kaitset ka vanemate ebaõnnestunud või oskamatute investeerimisotsuste eest, mis jätavad lapse ilma pärandatud või kingitud varast, mistõttu on vaja kohtu nõusolekut kontrollimaks, kas vanemal on küllalt majandusteadmisi.<sup>133</sup> Seega ei tohiks kohtu roll piirduda üksnes vanemate soovi lapse nimel väärtpaberitehinguid teha põhjuse väljaselgitamise ning selle soovi piisava põhjendatusega, vaid tähelepanu peaks pöörama ka vanemate pädevusele selliselt lapse vara käsutada.

M. Vutt on kohtupraktika analüüsis pidanud küsitavaks, kas kohus hindab nõusoleku andmisel tehingu majanduslikku otstarbekust alati nii nagu seda loodeti eelnõu seletuskirjas. Kohus saab eelkõige hinnata tehingu vastavust seadusele ning seda, ega tehing ei kahjusta lapse huve. Majandusliku otstarbekuse põhjalik hindamine on M. Vuti hinnangul midagi enamat (sisaldades alternatiivsete võimaluste kaalumist), see nõuaks senisest suuremat menetlusressurssi, mida kohtutel ei ole.<sup>134</sup> Saksa õiguskirjanduses on asutud seisukohale, et kohus teeb otsuse – kui mitte arvestada üldist kehtivuse kontrolli – üksnes lähtudes seisukohast, kas tehing on vastavuses lapse huvidega. Selleks tuleb uurida ja kaaluda eeliseid ning riske. Kui kohus jõuab järeldusele, et esitatud tehinguks nõusoleku andmise asemel vastab lapse heaolule pigem mingi teine abinõu, võib ta teha korraldusi vara teatud viisil teistsuguseks paigutamiseks.<sup>135</sup>

Vastavalt PKS §-le 187 ei ole vanemal lubatud kohtu eelneva nõusolekuta lapse nimel käsutada talle kuuluvat kinnisasja või kinnisasja õigust, käsutada lapsele kuuluvat kinnisomandi ülekandmisele või kinnisasjaõiguse tekkimisele, ülekandmisele või lõppemisele suunatud nõuet, kohustada last tegema eelnimetatud käsutusi, sõlmida lapse nimel kinnisasja või kinnisasjaõiguse tasulisele omandamisele suunatud lepingut ning anda lapsele kuuluvat kinnisasja kasutusele. PKS § 187 eesmärgiks on lapse vara kaitsmine vanema poolsete kuritarvituste eest. Nimetatud piiranguga seoses on Justiitsministeerium osundanud PKS § 187 rakendamisel tekkinud probleemile, et vastava sätte kohaselt on kohtu nõusolek vajalik ka alaealise vara suhtes käsutustehingu tegemiseks ka juhul, kui käsutustehingu aluseks on kas seadusest tulenev või tehinguline võlaõiguslik alus. Selliselt koormab PKS § 187 tarbetult

<sup>132</sup> Justiitsministeerium. Perekonnaseaduse rakendusprobleemid. Viidatud töö, lk 17.

<sup>133</sup> A. Olm. Justiitsministeerium. Lapse vara peab olema kaitstud. 01. mai 2010.a. Arvutivõrgus. Kättesaadav: <http://www.just.ee/50626>, 05. mai 2013.

<sup>134</sup> M. Vutt. Viidatud töö, lk 19.

<sup>135</sup> A. Lüderitz. Viidatud töö, lk 319.

kohtute töökoormust, mistõttu tuleb nimetatud piirang üle vaadata ja vajadusel kaaluda kohtu nõusoleku nõudest erandite kehtestamist.<sup>136</sup>

Vastavalt BGB §-le 1821 vajab vanem lapse nimel tehingu tegemiseks perekonnapõhise nõusolekut kinnisasjade ja laevadega tehingu tegemiseks. Siia kuuluvad nii kohustustehingud kui ka tehingud käsutamaks kinnisasja, kinnisasja omandi üleandmisele suunatud nõuet või õigusi kinnisasjadele, välja arvatud tasuta omandamine ning tehingud hüpoteekide, kinnisvõlgade ja rendivõlgadega. Seaduse teksti järgi oleks nõusolek vajalik ka kinnisomandi tehingulise üleandmise vastuvõtmisel ja tasumata müügihinna nõude tagamiseks seatava hüpoteegi korral, kuid Saksa kohtupraktika on siinjuures nõusoleku andmisest vabastanud, kuna kinnisomandi tehingulise üleandmise vastuvõtmine ei loo kohustusi ja kinnisasja müügihinnale tasumata hinna osas seatav hüpoteek ei vähenda eestkostetava vara. Teisiti on lugu juhul, kui antakse omandi tagasiandmise nõue.<sup>137</sup>

Soome perekonnaõiguses ei ole vanemal õigust ilma eestkostetasutuse nõusolekuta teha lapsele kuuluva vara eest kinnisasjatehinguid. Vastavalt LHT § 34 lg 1 p-le 1 ei ole vanemal õigust lapse nimel ilma vastava eestkostetasutuse nõusolekuta kinnisvara tasuliselt omandada või selle omandiõigust võõrandada, rentida sellist maad ning sellega ühenduses olevaid ehitisi, mida on võimalik kolmandatele osapooltele edasi anda ilma omaniku nõusolekuta. Nimetatud sättest tulenevalt ei ole Soome õigussüsteemis lubatud sarnaselt Eestis ja Saksamaal kehtivast seadusest lapse vara eest lapse nimel kinnisasja tasuliselt omandada.

Lisaks PKS § 187 sätestatule, vajab vanem kohtu nõusolekut lapse nimel tehingu tegemiseks PKS § 131 lg 1 koosmõjus PKS § 188 lg 1 p-de 1-3, 5 ning 7-11 sätestatud tehingute tegemiseks. Saksa õiguses vajavad BGB § 1822 p 1, 3, 5, 8-11 nõusolekut järgmised tehingud: tehingud, millega käsutatakse kogu vara, pärandit, pärandiosi ja sundosi ning ka lepinguga tagatud pärimisõiguse alusel saadavaid osi; lepingud iseseisva tulundustegevuse kohta; lepingud korduvate soorituste kohta, mis kestavad kauem kui lapse 19-aastaseks saamiseni; laenu võtmine, võlakirjade väljaandmine, võõra kohustuse ülevõtmine, kaasa arvatud käendus; prokuura andmine.<sup>138</sup> Sarnane loetelu on sätestatud ka Soome LHT-s (LTH ü 43 lg 1).

<sup>136</sup> Justiitsministeerium. Perekonnaseaduse rakendusprobleemid. Viidatud töö, lk 15.

<sup>137</sup> A. Lüderitz. Viidatud töö, lk 391.

<sup>138</sup> Samas, lk 319-320.

Vastavalt PKS § 188 lg 1 p-le 1 ei ole vanemal lubatud ilma kohtu eelneva nõusolekuta teha tehingut, millega eestkostetav võtab kohustuse käsutada kogu oma vara, pärandit, tulevast seaduslikku pärandiosa või tulevast sundosa. Ka Saksa BGB § 1822 p-le 1 vajab vanem perekonna kohtu eelnevat nõusolekut lapse nimel tehingute tegemiseks, millega laps võtab kohustuse käsutada kogu oma vara, pärandit, pärandiosa ja sundosa ning lepinguga tagatud pärimisõiguse alusel saadavaid osi. Selliselt vajab vanem lapse nimel perekonna kohtu nõusolekut tehingute korral tervikvaraga. See kohustus hõlmab eelkõige kogu vara käsutamist. Soome LHT-s regulatsioon kogu vara käsutamise osas puudub. Saksa õiguskirjanduses on märgitud, et lapse tervikvara kaitse põhjuseks on sellise tehingu puudulik selgepiirilisus, mitte selle majanduslik ohtlikkus, mis on tüüpilised muude lapse nimel tehingu tegemiseks kohtu eelnevat nõusolekut vajavate koosseisude kaitse aluseks. Seega peab lapse tervikvaraga tehtav tehing olema teadlikult suunatud tervikvarale.<sup>139</sup> Seega ei kohaldu PKS § 188 lg 1 p 1 vanema poolt lapse nimel tehtavatele tehingutele lapsele kuuluvate üksikesemete käsutamisel, moodustagu need majanduslikus mõttes kasvõi kogu vara.

Praktikas on osutunud probleemiks PKS § 188 lg 1 p 2 tõlgendamine. Vastavalt PKS § 188 lg 1 p-le 2 ei ole vanemal lubatud ilma kohtu nõusolekuta lapse nimel loobuda pärandist, annakust või sundosast ega sõlmida pärandvara jagamise lepingut. Juhul kui pärijate ringi kuulub alaealine isik ja pärandvara hulka pangakontol olevad rahasummad ning pärijad lähevad panka ja soovivad pärandaja kontol oleva raha kandmist pärijate nimel avatud kontodele, siis on olnud juhtumeid, kus pank käsitleb pärijate taotlust pärandvara jagamisena, kuigi vastavasisulist kokkulepet sõlmitud ei ole, ning keeldub ilma kohtu vastavasisulise nõusolekuta raha kandmisest pärijate soovitud viisil. Samas juhul, kui pärijaks on alaealine üks või mitu alaealist, siis raha kandmisel nende kontole kohtu nõusolekut ei nõuta.<sup>140</sup>

Eesti Pangaliit on seisukohal, et pangad käsitlevad antud olukorda pärandvara jagamisena ja juhul, kui on mitu pärijat, kellest üks on alaealine isik, nõuab pank kohtu nõusolekut pärandvara jagamiseks.<sup>141</sup> Pangaliit on oma seisukoha kujundamises lähtunud Justiitsministeeriumi selgitustest AS-le Eesti Väärtpaberikeskus, kus on märgitud, et kui eestkostetav (või laps) ei ole ainupärija, vaid tegemist on ühega kaaspärijatest, siis tuleb arvestada ka põhimõttega, et näiteks kogumispensioni osakute omajaks saab olla isik ainult individuaalselt. Sellest tulenevalt on kogumispensioni seadus (edaspidi KoPS) § 28 lg-s 1

<sup>139</sup> Lüderitz. Viidatud töö, lk 390.

<sup>140</sup> Justiitsministeerium. Perekonnaseaduse rakendusprobleemid. Viidatud töö, lk 15.

<sup>141</sup> Eesti Pangaliit. Viidatud töö, lk 3.



sätetatud avalduse esitamise eelduseks pärandvara eelnev jagamine, mille käigus määratakse kindlaks, kes kaaspärijatest ja millises ulatuses omandab õigused kogumispensioni osakutele. Kui kaaspärijate hulka kuulub kasvõi üks eestkostetav, siis vajab pärandvara jagamise leping kohtu nõusolekut PKS § 188 lg 1 p-i 2 alusel.<sup>142</sup> Pangaliit on seisukohal, et olgugi, et eeltoodud Justiitsministeeriumi selgitus käib kogumispensioni osakute kohta, siis sama põhimõtte on kehtiv ka päritud raha kandmisel pärandaja kontolt pärijate kontodele. Ka sellisel juhul määratakse kindlaks konkreetsele pärijale kuuluv konkreetne rahasumma, mis tähendab, et toimub pärandvara jagamine. Kui kaaspärijate hulka kuulub kasvõi üks alaealine või eestkostetav, siis on pärandvara jagamise lepingu tegemiseks vajalik PKS § 188 lg 1 p-i 1 kohaselt kohtu nõusolekut.<sup>143</sup>

Vanemal ei ole lubatud kohtu eelneva nõusolekuta õigust lapse nimel sõlmida ettevõtte või selle organisatsiooniliselt iseseisva osa omandamisele või võõrandamisele suunatud lepingut, samuti ettevõtte käitamisele suunatud seltsingulepingut (PKS § 131 lg 1 koosmõjus PKS § 188 lg 1 p 3). BGB § 1822 p 3 sätestab, et vanem vajab perekonnakohtu luba lapse iseseisva tulundustegevuse lubamise korral, ettevõtte tasu eest omandamiseks või võõrandamiseks, samuti seltsingu- või ühingulepinguks, mis on suunatud ettevõtte majandamisele. Ka Soome LHT § 34 lg 1 p-d 5 ja 6 sätestavad, et vanem ei või ilma vastava eestkostetasutuse nõusolekuta alustada lapse nimel äritegevust, täisühingu või usaldusühingu tegevust või astuma nende liikmeks. PKS § 188 lg 1 p 3 ja BGB § 1822 p 3 erinevus selles, et PKS § 188 lg 1 p 3 alusel ei ole vanemal lubatud kohtu eelneva nõusolekuta lapse nimel sõlmida ettevõtte või selle organisatsiooniliselt iseseisva osa omandamisele või võõrandamisele suunatud lepingut ning seejuures ei ole täpsustatud, et tegemist peaks olema üksnes tasulisele omandamisele või võõrandamisele suunatud lepingule. Ka Soome LHT-s ei ole eraldi määratletud, kas tegemist on tasuta või tasulise lepinguga. Saksa õiguskirjanduses on BGB § 1822 p-i 3 osas märgitud, et nõusolekut ei vaja osaniku vastuvõtmine juba eksisteerivasse isikuühingusse, osaniku väljaastumise kokkulepe või muu ühingulepingu muutmine, osaühingu osa tasuta üleandmine, mis ei ole enam seotud asutaja vastutusega. Kui tasu eest omandatakse või võõrdatakse osaühingu osi või aktsiaid, siis ei ole kohtu nõusolek tehinguks vajalik juhul kui enam ei ole oodata omandaja isiklikku vastutust. Kui siiski on tegemist kõigi aktsiate või osaühingu osadega või olulise osaga nendest, siis on leping

---

<sup>142</sup> V. Murumets. AS Eesti Väärtpaberikeskus. Selgituse andmine pärandi vastuvõtmise kohta. 02. veebruar 2012.a, nr 10-4/15106, (koopia autori valduses).

<sup>143</sup> Eesti Pangaliit. Viidatud töö, lk 3.

suunatud tulundustegevusele ja vajab nõusolekut.<sup>144</sup> Eeltoodut eeskujuks võttes võiks ka PKS § 188 lg 1 p-i 3 selliselt tõlgendada.

Vanemad ei või ilma kohtu eelneva nõusolekuta lapse nimel omandada ja võõrandada väärtpabereid (PKS §131 lg 1 koosmõjus PKS § 188 lg 1 p 8). Antud piirangu alla ei kuulu lapse raha paigutamine PKS § 186 lg-s 2 nimetatud Eesti Vabariigi või Euroopa Liidu liikmesriigi emiteeritud võlakirjadesse või võlakirjadesse, mille intresside maksmine on tagatud Eesti Vabariigi või Euroopa Liidu liikmesriigi poolt. PKS § 188 lg 1 p-st 8 tulenevat piirangut lapse nimel väärtpaberitehinguid teha varem kehtinud perekonnaseaduses sätestatud ei olnud.<sup>145</sup> Kehtivas perekonnaseaduses jõustus PKS § 188 lg 1 p 8 alates 01. juunist 2010.a. PKS § 188 lg 1 p 8 on vajalik, et tagada lapse vara säilimine tema täisealiseks saamiseni. Laps ei saa kontrollida, kui otstarbekalt ja majanduslikult põhjendatult vanemad tema varaga ümber käivad ja seetõttu peab seaduses piirangud kehtestama.<sup>146</sup>

Justiitsministeerium on perekonnaseaduse rakendusprobleemide analüüsis välja toonud, et praktikud peavad puutuvalt lapse nimel väärtpaberitehingute jaoks kohtult vastava loa taotlemisse eriti põhjendamatuks kohtult nõusoleku küsimise kohustust omavahendite arvelt lapse nimel väärtpaberite omandamisel.<sup>147</sup> Arvestades viimast Riigikohtu praktikat on selline arusaam väär. Riigikohtu tsiviilkolleegiumi 05. juuni 2012.a kohtuotsuses tsiviilasjas nr 3-2-1-68-12 on Riigikohus asunud seisukohale, et lapsevanemal on vaja PKS § 188 lg 1 p-i 8 alusel kohtu nõusolekut lapse nimel väärtpaberite omandamiseks üksnes siis, kui laps omandab väärtpabereid tasu eest ehk siis temale kuuluvate rahaliste vahendite eest.<sup>148</sup> See tähendab, et PKS § 131 lg 1 ning PKS § 188 lg 1 p-i 8 tõlgendamisel on määrava tähtsusega lapse nimel väärtpaberite omandamisel rahaliste vahendite päritolu, mille eest lapsele väärtpabereid omandatakse. Riigikohus on nimetatud kohtuotsuses märkinud järgmist: *“Kollegiumi arvates on perekonnaseaduse mõtteks piirata vanema kergekäelist tegutsemist alaealise lapse raha paigutamisel, mitte aga olukorras, kus laps omandab väärtpabereid tasuta ja sellest ei tulene talle kohustusi.”* Analoogia korras on Riigikohus toonud võrdluseks lapsele kinnisasja omandamise regulatsiooni (PKS § 187 p-d 1-3). Nimetatud sätete järgi on ilma kohtu eelneva nõusolekuta keelatud käsutada või kohustada käsutama lapse kinnisasja. Kinnisasja omandamise korral tuleb PKS § 187 p 4 järgi saada kohtu eelnev nõusolek üksnes

<sup>144</sup> A. Lüderitz. Viidatud töö, lk 391-392.

<sup>145</sup> Perekonnaseadus. RT I 1994, 75, 1326

<sup>146</sup> A. Olm. Lapse vara peab olema kaitstud. Viidatud töö.

<sup>147</sup> Justiitsministeeriumi. Perekonnaseaduse rakendusprobleemid. Viidatud töö, lk 16.

<sup>148</sup> RKTKo, 3-2-1-68-12, 19.

juhul, kui sõlmitakse kinnisasja või kinnisasjaõiguse tasulise omandamise leping. Seega on vanemal õigus kanda lapse nimel olevale väärtpaberikontole väärtpabereid kohtu nõusolekuta, kui nende eest ei tasuta lapse varaga. Vastavalt Riigikohtu seisukohale ei ole kohtu eelnevat nõusolekut vaja investeerimislepingu puhul, kui alaealise lapse kontole kantakse väärtpabereid tehingute alusel, kus väärtpaberite ostmiseks kasutatakse kolmanda isiku (sh seadusliku esindaja) raha.<sup>149</sup>

PKS § 188 lg 1 p 8 alusel lapse nimel väärtpaberitehingu tegemisel võib krediidasutuses probleemiks osutuda vara tegeliku päritolu tuvastamine. Olukorras, kus vanem soovib lapse nimel oma rahaliste vahendite eest väärtpabereid omandada, siis on krediidasutusele oluline, et selliste rahaliste vahendite päritolu oleks tuvastatav.<sup>150</sup> Üheks selliseks võimaluseks on lapse väärtpaberikonto sidumine tema vanema rahakontoga, millel oleva raha eest investeerimisteenuse osutaja (enamasti krediidasutus) väärtpabereid lapse nimele omandab. Riigikohus on viidanud võimalusele soetada lapse nimel väärtpabereid ka tema enda kontol oleva raha eest, kuid seda üksnes juhul, kui kokkulepetest tulenevalt on tagatud, et see raha on lapse kontole kantud sihtotstarbeliselt väärtpaberite omandamiseks, st majanduslikus mõttes on tegemist väärtpaberite kinkimisega.<sup>151</sup> Kuivõrd krediidasutused osutavad investeerimisteenust põhiliselt läbi selleks avatava väärtpaberikonto, siis ei ole võimalik lapse nimel omandada väärtpabereid sularaha eest.

### **2.3. Vanema poolt lapse nimel esindusõiguseta tehtud tehingute õiguslik tagajärg**

Käesoleva töö punktis 2.1.2. käsitles autor lapse esindamist vanemate ühise hooldusõiguse korral ning vastuolulist põhimõtet, kus PKS § 120 lg 7 alusel võib eeldada teise vanema nõusolekut, kui ühist hooldusõigust omavatest vanematest esindab üks vanem last iseseisvalt. Kui kolmas osapool on nimetatud seaduse sättest tulenevalt tehingu tegemisel ühe ühist hooldusõigust omava vanemaga eeldanud teise vanema nõusolekut, kuid tegelikkuses teine vanem sellist nõusolekut ei anna, siis ei sätesta perekonnaseadus eriregulatsiooni sellise tehingu õiguslikuks tagajärjeks ning kohaldada tuleb tsiviilseadustiku üldosa seadusest tulenevat üldist regulatsiooni.

---

<sup>149</sup> Samas, p 25.

<sup>150</sup> Eesti Pangaliit. Viidatud töö, lk 5.

<sup>151</sup> RKTko, 3-2-1-68-12, p 25.

TsÜS § 128 lg 1 alusel on teise isiku nimel tehtud ühepoolne tehing tühine. Erinevalt mitmepoolsete tehingute puhul kehtivast reeglist ei ole esindusõiguseta isiku ühepoolne tehing hõljuvalt kehtetu, vaid see on tühine. Nimetatud sätte kohaldamisala on suhteliselt kitsas ning rakendub sisuliselt üksnes selliste ühepoolsete tehingute puhul, mis ei ole suunatud kindlale isikule. Praktikas esineb selliseid ühepoolseid tehinguid vähe, nt tasu avalik lubamine, omandist loobumine.<sup>152</sup>

Lapse nimel esindusõiguseta tehtud mitmepoolne tehing on tühine, välja arvatud juhul, kui isik, kelle nimel esindusõiguseta isik tehingu tegi, selle hiljem heaks kiidab (TsÜS § 129 lg 1). Kuivõrd antud juhul oleks laps isikuks, kelle nimel esindusõiguseta isik ehk vanem, esindusõiguseta mitmepoolse tehingu teeks, siis ei ole selle hiljem heaks kiitmine lapse poolt piiratud teovõime tõttu õiguslikult võimalik.

Käesoleva töö punktis 2.1.2. kirjeldatud huvide konflikti korral vanema poolt lapse esindamise keelu rikkumise tagajärjel kohaldatakse PKS § 180 lg 2 alusel TsÜS §-i 131. Kui on tegemist tehinguga, kus esineb huvide konflikt, siis on esindusõigus välistatud ka teise vanema jaoks.<sup>153</sup> Printsibis võimaldab TsÜS § 131 tühistada tehing kohustuse rikkumise tõttu. Vastavalt TsÜS § 131 lg-le 1 võib esindatav tühistada esindaja poolt tehtud tehingu, mille tegemisel esindaja rikkus esindamise aluseks olevast õigussuhtest tulenevaid kohustusi ja tegi tehingu, mis oli vastuolus esindatava huvidega, kui teine pool kohustuste rikkumisest teadis või pidi teadma. Kui esindaja tegutses ühtlasi teise poole esindajana või kui esindaja tegi tehingu iseendaga, eeldatakse, et esindaja rikkus tehingu tegemisel esindamise aluseks olevast õigussuhtest tulenevaid kohustusi. Kuivõrd kohtupraktika nimetatud sätete kohaldamise osas puudub, siis ei ole võimalik analüüsida, kas selline regulatsioon ka praktikas reaalselt toimib.

Töö punktis 2.2. on käsitletud olukorda, kus vanem omandab lapse nimel väärtpabereid lapsele kuuluvate rahaliste vahendite eest ning vajab PKS § 131 lg 1 ja PKS § 188 lg 1 p-i 8 alusel kohtu luba. Sama kehtib ka lapse nimel olevate väärtpaberite võõrandamisel. Kui vanemal on kohtu nõusolek olemas, siis on vanema sellele järgnev lapse nimel tehtav tehing kehtiv. Kohtu eelneva nõusolekuta tehtud mitmepoolne tehing on tühine, kui kohus ei kiida tehingut hiljem heaks (PKS § 189 lg 1). Kohtu poolt tehingu heakskiitmisel muutub tehing

---

<sup>152</sup> I. Kull, V. Kõve, P. Varul, M. Käerdi. Tsiviilseadustiku üldosa seadus. Kommenteeritud väljaanne. Viidatud teos, § 128, komm 3.1.

<sup>153</sup> T. Uusen-Nacke, T. Göttig. Viidatud töö, lk 93.

tagasiulatuvalt kehtivaks. Seni on esindusõiguseta tehtud tehing heakskiidu otsustamiseni hõljuvalt kehtetu.<sup>154</sup> Seega on lapse nimel tehtav tehing, milleks on vajalik kohtu eelnev nõusolek, kuid vanem ei ole selle taotlemiseks vastavat avaldust teinud, kuni kohtu nõusoleku saamiseni hõljuvalt kehtetu. Hõljuvalt kehtetu tehing ei ole lapsele siduv.<sup>155</sup> Kohtu poolt hiljem vanema poolt lapse nimel tehtud väärtpaberitehingute heakskiit põhistab vanema poolt tehtud tehingu õigusliku toime lapse suhtes. Kui kohus tehingut hiljem heaks ei kiida, on vanema poolt lapse nimel tehtud tehing lõplikult tühine.<sup>156</sup>

Kui kohus vanema poolt tehtud tehingut hiljem heaks ei kiida ning lapse nimel tehtud tehing on tühine (PKS § 189 lg 1), siis vastutab vanem kolmandatele isikutele, näiteks krediitiasutusele tekitatud kahju eest (TsÜS § 130 lg 1). Saksa teoorias valitseva arvamuse kohaselt vastutab esindajana tegutsenud isik esindusõiguse puudumise eest. Esindusõiguseta tehingu teinud isik kannab üldist ja süülisusest sõltumatut riski esindusõiguse olemasolu eest. Vastutuse selline olemus on tingitud kindluse tagamise vajadusest tsiviilkäibes. Esinduse instituudi väärtus kahaneks oluliselt, kui kolmas isik peaks enne esindajaga lepingu sõlmimist veenduma esindusõiguse olemasolus ning kulutama selleks aega ja raha. Esindaja kaudu lepingu sõlmimine peab olema võimalikult riskivaba. Selle tagamiseks kehtibki põhimõte, et kolmas isik võib usaldada esindaja väidet esindusõiguse olemasolu kohta ja tema usaldus on seadusega kaitstud. Esindaja vastutuse tekkeks peavad esindusõiguse puudumine ja tehingu tühisus olema põhjuslikus seoses. Kahju tekkimise aluseks peab olema usk esindusõiguse olemasolusse.<sup>157</sup>

Kokkuvõttes üldmäärgitult on vanema poolt lapse nimel esindusõiguseta tehtud tehingute õiguslikuks tagajärjeks tehingu tühisus. Kohtu eelnevat nõusolekuta tehtud mitmepoolsed tehingud on tühised PKS § 189 lg 1 alusel. Huvide konfliktis vanema poolt PKS § 180 lg-st 1 tuleneva keelu rikkumise korral kohaldatakse tehingu tühistamiseks TsÜS §-i 131. Vanem vastutab esindusõiguse puudumise tagajärjel kolmandatele isikutele tekitatud kahju eest (TsÜS § 130 lg 1).

---

<sup>154</sup> K. Parkel. Viidatud töö, lk 340.

<sup>155</sup> Samas, lk 340.

<sup>156</sup> Samas, lk 340-341.

<sup>157</sup> Samas, lk 342.

### 3. Lapse nimel väärtpaberitehingute tegemine

#### 3.1. Väärtpaberi mõiste

Üheks võimaluseks lapsele kuuluvate rahaliste vahendite, kui seda ei tule kulutada lapse ülalpidamise kulude katteks (PKS § 130), paigutamiseks krediitiasutuses on selle väärtpaberitesse investeerimine.<sup>158</sup> Perekonnaseaduse kohaselt tuleb vanemal lapse nimel väärtpaberitehingute tegemiseks küsida eelnevalt kohtu luba (PKS § 188 lg 1 p 8). Tulenevalt väärtpaberitele iseloomulikust riskantsusest<sup>159</sup> on piirangu eesmärgiks lapse huvide kaitse vanemate liialt kergekäeliste või mõtlematute otsuste eest. Käesolevas alapeatükis uurib autor, kas ja kui riskantne on lapse vara väärtpaberitesse investeerida, millisel tasemel peaks olema vanemate teadlikkus väärtpaberite iseloomust väärtpaberitehingute tegemisel ning milliseid õigusi ja kohustusi toovad lapsele tema nimel omandatud väärtpaberid. Et väärtpaberitehingutega kaasnevaid riske paremini mõista, peab autor oluliseks esmalt avada väärtpaberi mõiste ning teha seejärel ülevaade Eestis rohkem tuntud ja praktikas kasutatavatest väärtpaberitest, milleks on aktsia, võlakiri ja investeerimisfondiosak.<sup>160</sup>

Õigusteoorias käsitletakse väärtpabereid “asjastunud õigustena”. Väärtpaberis väljendub õigus, millel on väärtus.<sup>161</sup> A. Piip on öelnud, et väärtpaberite väärtus oleneb sellest reaalsest väärtusest, mis on ta õiguse taga; ta on väljendusvorm.<sup>162</sup> Väärtpaberi mõiste on Eesti seadustes erinevalt sisustatud ning sõltuvalt õiguse väljendusvormist on erinevad ka õiguste ülekandmise viisid ja tagajärjed.<sup>163</sup> Võlaõigusseaduse (edaspidi VÕS) § 917 lg 1 kohaselt on väärtpaber iga dokument, millega on seotud mingi varaline õigus selliselt, et seda ei ole võimalik dokumendist eraldi teostada. Väärtpaberi mõiste defineerimisel tehakse tihti vahetegu nende instrumentide vahel, mis esindavad vara omandiõigust, nagu näiteks aktsiad ja võlakirjad ning instrumentide vahel, mille väärtus on tuletatav kaupade väärtusest või teistest väärtpaberi väärtustest (tuletislepingud). Üldisemalt kujutab väärtpaber endast kokkulepet investori ja emitendi vahel.<sup>164</sup> Väärtpaberitega kaubeldakse väärtpaberiturul, mh

<sup>158</sup> Vt käesoleva töö p 1.2.1.2.

<sup>159</sup> K. Siibak. Viidatud töö, lk 47.

<sup>160</sup> V. Kõve. Varaliste tehingute süsteem Eestis. Doktoritöö. Tartu Ülikooli Kirjastus 2009, lk 302.

<sup>161</sup> P. Pärna. Asjaõigusseadus. Kommenteeritud väljaanne. Tallinn, Juura 2004, lk 15.

<sup>162</sup> A. Piip. Kaubandusõigus- ja protsess. Kolmas trükk. Justiitsministeerium, Tallinn 1995, lk 159.

<sup>163</sup> V. Kõve. Viidatud töö, lk 222.

<sup>164</sup> L. Harrys. Trading & Exchanges. Market Microstructure for Practitioners. Oxford University Press. 2003, p 4.

börsil standardiseeritud reeglite alusel väärtpaberituru seaduse järgi, kus on välja kujunenud ka spetsiifilisi väärtpaberitega seotud tagatis- ja spekulatsioonitehinguid.<sup>165</sup>

Finantsturgude arengu tagajärjel hoitakse enamik väärtpabereid vahendajate kaudu elektrooniliselt ning see on konfliktis väärtpaberite traditsioonilise käsitlusega.<sup>166</sup> Aktsia, võlakiri ja investeerimisfondi osak on väärtpaberituru seaduse<sup>167</sup> (edaspidi VPTS) § 2 lg 1 alusel vähemalt ühepoolse tahteavalduse alusel üleantavad varalised õigused, kohustused ja lepingud, seda ka nende kohta dokumenti väljastamata. Vastavalt VÕS § 917 lg-le 2 loetakse väärtpaberiks ka õigusi, mida väljendatakse ja antakse üle üksnes registrikande vahendusel. Seega võib Eesti tingimustes olla väärtpaber kas paberkandjal dokument või elektroonilises keskkonnas registreeritud õigus.<sup>168</sup> Praktikas tähtsamaid väärtpaberid on registreeritud Eesti väärtpaberite keskregistris (edaspidi EVK) ning nende käivet reguleerib olulises osas Eesti väärtpaberite keskregistri seadus (edaspidi EVKS).<sup>169</sup>

Põhimõtteliselt läheb väärtpaber omandajale üle, kui pooled on selles kokku leppinud, see tähendab, et väärtpaberit on käsutatud. Selleks, et omandamine kehtiks ka kolmandate isikute suhtes, on EVKS § 9 lg 1 järgi vajalik ka kanne registrisse, st eristatakse omaniku vahetust pooltevahelises suhtes ja kolmandate isikute suhtes.<sup>170</sup> Villu Kõve hinnangul on EVK-s registreeritud väärtpaberite käive ja kannete tegemise süsteem kontode vahendusel mõistlik.<sup>171</sup> Õiguskirjanduses peetakse väärtpaberituru keskseks õiguslikuks probleemiks mitte kaudsete väärtpaberivahendussüsteemide arengut, vaid seda, et vahenduse kaudu hoitavatest väärtpaberitest tulenevaid õigusi ei ole võimalik seostada konkreetse isikuga. Investori õigusi kajastatakse vaid vahendaja (näiteks krediidiasutuse) poolt peetavatel kontodel ja investoril puudub võimalus esitada nõudeid otse väärtpaberi väljaandja vastu (emitendi vastu, kes ei pruugi investori jaoks olla identifitseeritav), ta saab seda teha ainult vahendaja vastu, kellel on investoriga vahetu lepinguline suhe.<sup>172</sup>

---

<sup>165</sup> V. Kõve. Viidatud töö, lk 222.

<sup>166</sup> E. Johansson. Property Rights in Investment Securities and the Doctrine of Specificity- Berlin, Springer 2009, p 195.

<sup>167</sup> Väärtpaberituru seadus. RT I, 28.06.2012, 19. Arvutivõrgus. Kättesaadav: <https://www.riigiteataja.ee/akt/126042013010>, 05. mai 2013.

<sup>168</sup> K. Siibak. Viidatud töö, lk 37.

<sup>169</sup> V. Kõve. Viidatud töö, lk 222.

<sup>170</sup> Samas, lk 222.

<sup>171</sup> Samas, lk 237.

<sup>172</sup> K. Siibak. Viidatud töö, lk 37.

### 3.2. Lapse raha paigutamise riskantsus sõltuvalt väärtpaberiliigist

Nagu töö punktist 2.2. selgus, siis üheks PKS § 188 lg 1 p-i 8 eesmärgiks on kaitsta lapse vara tema vanema ebapädevate otsuste eest. Lapse rahalise vara paigutamisel väärtpaberitesse tuleb arvestada, et suurema tulususega käib harilikult kaasas ka kõrgem risk. Kuidas saavutada sama riski juures kõrgem tootlus või kuidas saavutada mingi tootlus madalama riskiga – need on ülesanded, millega tegelevad igapäevaselt finantsturgudel tuhanded investorid, analüütikud ja fondijuhid.<sup>173</sup> Vanemalt üldiselt sellised teadmised puuduvad. Käeoleva alapunkti raames uurib autor, milliseid riske kannavad endaga Eestis enim tuntud väärtpaberid ning milliseid kohustusi nad lapsele nende omandamisel kaasa toovad. Kui kohus annab PKS § 188 lg 1 p-i 8 alusel vanemale nõusoleku lapse vara väärtpaberitesse paigutada, siis on tulenevalt väärtpaberiliikide erinevast riskantsusest oluline vanema pädevust vastavalt hinnata. Riskantsemate tehingute puhul peaks kontroll olema tugevam.

Üheks kõige riskantsemaks väärtpaberiliigiks, millesse lapse vara investeerida on aktsia.<sup>174</sup> Aktsia on väärtpaber, mis näitab selle omaniku õigust osale ettevõtte varast ja kasumist.<sup>175</sup> Tulenevalt Eesti väärtpaberite keskregistri seaduse<sup>176</sup> § 2 p-st 3 kuuluvad Eestis äriregistrisse kantud aktsiaseltside aktsiad kohustuslikus korras EVK-s registreerimisele ning neid paberkandjal ei ole. Aktsiad tähistavad aktsionäri omandit ettevõttes.<sup>177</sup> Aktsiaseltsi kõrgeim juhtimisorgan on üldkoosolek<sup>178</sup> ning selle liikmed aktsionärid.<sup>179</sup> Aktsiad saavad olla nimelised aktsiad, mille omaniku nimi on kantud aktsiaraamatusse, ning esitajaaktsiad, mille puhul omandit tõendab paberil aktsiasertifikaat. Eestis on alates 2002. aastast lubatud vaid nimelised aktsiad, mis on registreeritud Eesti väärtpaberite keskregistris.

Kui liigitada aktsiaid nendega kaasnevate õiguste järgi, on kõige levinum aktsialiik lihtaktsia. Lihtaktsia ei anna omanikule teiste aktsionäridega võrreldes mingeid privileege ning lihtaktsia omamisele pole tavaliselt seatud piiranguid.<sup>180</sup> Kui ettevõtte soovib näiteks oma tegevust laiendada ja tema omavahenditest ei piisa soovitu teostamiseks, on üheks lahenduseks

<sup>173</sup> E. Võrklaev. Investeerimise teejuht. Investeerimise põhitõed. AS Äripäev, 2007, lk 86. Arvutivõrgus. Kättesaadav: [http://www.nasdaqomxbaltic.com/files/tallinn/bors/koolitus/Investeerimise\\_teejuht.pdf](http://www.nasdaqomxbaltic.com/files/tallinn/bors/koolitus/Investeerimise_teejuht.pdf), 05. mai 2013.

<sup>174</sup> Samas, lk 86.

<sup>175</sup> K. Hänni. Väärtpaberite teejuht. AS Tallinna Börs, NASDAQ OMX, Eesti Päevalehe AS 2008, lk 13.

<sup>176</sup> Eesti väärtpaberite keskregistri seadus. RT I 2000, 57, 373. Arvutivõrgus. Kättesaadav: <https://www.riigiteataja.ee/akt/125072012011>, 05. mai 2013.

<sup>177</sup> K. Hänni. Viidatud töö, lk 13.

<sup>178</sup> K. Saare. Eraõigusliku juriidilise isiku organi liikmete õigussuhted. Juridica, 2010, VII, lk 482.

<sup>179</sup> Samas, lk 483.

<sup>180</sup> K. Hänni. Viidatud töö, lk 13-14.



aktsiaemissioon ehk aktsiate müük. Aktsiaid ostnud investorid saavad ettevõtte kaasomanikeks, mitte võlausaldajateks. Aktsionäridel on võimalik saada täiel määral osa ettevõtte väärtuse tulevases kasvust ja dividendidest. Aktsia väärtus sõltub ettevõtte varadest, kohustustest ja tulust. Samuti aktsiatega kauplejate hinnangust tulevikus ettevõtte juhtide poolt tehtavate ettevõtte varade manageerimisele tulevikus.<sup>181</sup> Valdav osa ettevõtteid aktsiate börsil noteerimiseni ei jõua vaid kaasavad kapitali näiteks ärisuhete või tutvuste kaudu. Ettevõtte esmast aktsiate avalikku müüki nimetatakse IPO-ks (inglise keelest *initial public offering*).<sup>182</sup>

Aktsiaseltsi aktsionärid on õigussuhtes selle äriühinguga, milles nad osalust omavad. Osaluse omamine ehk liikmelisus juriidilises isikus tekitab liikmete vahel ka erilise omavahelise seotuse.<sup>183</sup> Vastavalt äriseadustiku (edaspidi ÄS) §-le 226 annab aktsia aktsionärile muu hulgas õiguse osaleda ja hääletada aktsionäride üldkoosolekul ning aktsiaseltsi lõpetamisel allesjäänud vara jaotamisel. Aktsionäril on õigus omandit üle anda. Ta saab seda müüa, vahetada või parandada.<sup>184</sup> Aktsionär saab tulu kahel moel:

1. ta võib ostetud aktsia hiljem kallimalt edasi müüa (kapitalitulu);
2. ta saab osa ettevõtte poolt omanikele väljamakstud kasumist (dividenditulu).

Lisaks juba nimetatud õigustele on, et aktsionäril veel näiteks ka õigus tutvuda ettevõtte aruannetega ning huvide kahjustumise korral esitada ettevõtte vastu hagi.

Õiguste kõrval peab aktsionär meeles pidama ka oma kohustusi ettevõtte eest, mille omanik ta on. Tal on tarvis olla kursis omatava ettevõtte käekäiguga ja seda mõjutavate sündmustega ning käia üldkoosolekul hääletamas vähemalt puhkudel, kus tema hääled võivad saada oluliste otsuste langetamisel kaalukeeleks.<sup>185</sup>

Puutuvalt aktsiatesse investeerimisse soovitatakse mõistlikuks investeerimiseks suurte tehingukulude vältimiseks vähe kaubelda. Portfellis soovitatakse hoida varaklasside jaotus vastavuses riskitaluvuse ja investeerimishorisonidiga ehk ajaperioodiga, milleks investor oma vahendid paigutab. Portfelli tuleb perioodiliselt, näiteks kord aastas, tasakaalustada, lisades

---

<sup>181</sup> L. Harrys. Op. Cit, pp 39-40.

<sup>182</sup> Ibid, p 16.

<sup>183</sup> K. Saare. Viidatud töö, lk 485.

<sup>184</sup> Väärtpaberite teejuht. Viidatud töö, lk 20.

<sup>185</sup> Samas, lk 21.

uut raha või vähendades kiiresti kasvanud positsioone ja suurendades kahanenud väärtusega osa.<sup>186</sup>

Peamised riskid, mida tuleb aktsiatesse investeerimisel silmas pidada on järgnevad:

- investeerimiseks valitud majandussektori üldine käekäik;
- valitud ettevõtte käekäik;
- ettevõtte suurus: väikemate ettevõtete aktsiad võivad olla vähem likviidsed ja kõikumavate hindadega kui suurte ettevõtete omad;
- ettevõtte asukohariigi ja teiste tema käekäiku mõjutavate turgude poliitiline ja majanduslik käekäik;
- üldine hoiak aktsiatesse investeerimise suhtes;
- teiste riikide aktsiatesse investeerimisega kaasnev valuutarisk;
- ebapiisavast investeeringute hajutamisest tulenev risk.<sup>187</sup>

Eeltoodust nähtub, et aktsiatesse investeerimine on pigem mõeldud olemasoleva investeerimiskogemusega investorile. Kogenematud investorid ei pruugi osata koostada maandatud riskidega portfelli. Kuivõrd vanemale on kehtivas perekonnaõiguses ette nähtud kohustus lapse vara säilitada ja seda suurendada (PKS § 130 koosmõjus PKS § 186 lg 1), siis aktsiatesse investeerimine ei pruugi olla nimetatud kohustuse täitmiseks oma riskantse iseloomu tõttu sobiv meede. Kui vanem soovib lapse nimel aktsiaid osta oma rahaliste vahendite arvelt, siis on tal õigust seda teha.

Üheks suhteliselt turvaliseks väärtpaberiliigiks, mida on vanemal võimalik lapse nimel omandada, on võlakiri.<sup>188</sup> Võlakiri on väärtpaber, mis sisaldab laenuvõtja kohustust maksta laen kokkulepitud tähtajal laenuandjale tagasi ning tasuda intressi. Võlakiri ehk võlakohustus on fikseeritud tuluga finantsinstrument. Ostes ettevõtte võlakirju, annab investor laenu ning ettevõttel tekib võlakirja ostja ees kohustus maksta kindel laenusumma (nominaalväärtuses) pärast laenutähtaja möödumist (lunastustähtajal) võlakirja omanikule tagasi koos selle pealt arvestavate intressidega.

---

<sup>186</sup> Samas, lk 32.

<sup>187</sup> Samas, lk 32-33.

<sup>188</sup> E. Võrklaev. Viidatud töö, lk 86.

Võlakirjad sobivad investorile, kes on huvitatud madala riskiga, kindlast pidevalt laekuvast tulust, mida talle garanteerib iga-aastane intress. Võrreldes aktsiatega on edukalt toimiva ettevõtte võlakirjade risk ja tulusus väiksem, kuid isegi ettevõtte pankroti korral makstakse võlakirjaomanikele nende osa välja enne aktsionäre. Erinevalt aktsiast ei anna võlakiri selle omanikule õigust emitendi tegevuse üle otsustamiseks.<sup>189</sup> Võlakirjaemitentideks võivad olla ettevõtted, kohalikud omavalitsused (linnad, regioonid, vallad), riigiasutused, riikide keskvalitsused, samuti mitmesugused organisatsioonid, arengupangad, erakonnad ja paljud teised.<sup>190</sup>

Võlakirjade kui varaklassi madalam riskitase võrreldes aktsiatega tuleneb järgmistest asjaoludest:

- ettevõtte pankroti ja likvideerimise korral rahuldatakse võlausaldajate nõuded enne aktsionäre;
- võlakirjad pakuvad regulaarset tulu kupongiintresside näol;
- võlakirjade hinnad on tänu eelisseisundile ettevõtte vara jagamisel, fikseeritud tulumääradele ning lõpptähtpäevale, oluliselt stabiilsemad ehk vähem muutlikud.<sup>191</sup>

Kuigi võlakirjad sobivad investeerimisportfellis olevate aktsiahindade järskude muutuste tasakaalustamiseks, leidub nii praktiliselt riskivabasid võlakirju kui ka kõrge riskiga rämpsvõlakirju. Nagu kõikide väärtpaberite puhul, on ka võlakirjade tulusus ja risk omavahelises seoses. Kui võlakirjadega seondub mitmeid riskitegureid, siis peamised riskid on maksevõime risk ja intressimäära risk. Maksevõimetuse korral tekib oht, et võlakirja emitent satub finantsraskustesse ning ei ole võimeline võlakirjaomanikele õigeaegselt ja lubatud mahus intresse maksta. Samuti võib juhtuda, et võlakirju ei saa õigeaegselt ja lubatud mahus kustutustähtajaks lunastada. Selline risk võib tähendada, et võlakirjaomanikud ehk investorid jäävad oma investeeritud rahast kas osaliselt või täielikult ilma. Intressimäära riski korral tekib oht, et üldine intressimäärade muutumine finantsturul võib mõjutada võlakirja turuhinda.<sup>192</sup>

Vastavalt PKS §-le 130 koosmõjus PKS § 186 lg-le 2 ei vaja vanem lapse raha paigutamisel kohtu nõusolekut Eesti Vabariigi või Euroopa Liidu liikmesriigi emiteeritud võlakirjadesse

<sup>189</sup> LHV Finantsportaal. Internetis. Kättesaadav: <http://lhv.delfi.ee/academy/investmentguide/352>, 05. mai 2013.

<sup>190</sup> E. Võrklaev. Viidatud töö, lk 21.

<sup>191</sup> Samas, lk 51.

<sup>192</sup> LHV Finantsportaal. Internetis. Kättesaadav: <http://lhv.delfi.ee/academy/investmentguide/352>, 05. mai 2013.

või võlakirjadesse, mille intresside maksmine on tagatud Eesti Vabariigi või Euroopa Liidu liikmesriigi poolt. Valitsuse võlakirjade riski peetakse olenevalt riigist, suhteliselt madalaks.

Arvestades, et üldiselt peetakse võlakirjadesse investeerimist keskmisest turvalisemaks, siis on perekonnaseaduses sätestatud erand võimaldada vanemal lapse nimel teha tehinguid Eesti Vabariigi või Euroopa Liidu liikmesriigi emiteeritud võlakirjadega või võlakirjadega, mille intresside maksmine on tagatud Eesti Vabariigi või Euroopa Liidu liikmesriigi poolt ilma selleks eelnevalt kohtu luba vajamata, igati mõistlik. Samas peaks arvesse võtma, et ka eelnimetatud viisil lapse raha paigutamisega kaasnevad lapse vara säilitamise osas teatavad riskid. Majandusraskused teatud Euroopa Liidu liikmesriikides, näiteks nagu Portugalis, Kreekas või Itaalias, tekitavad küsitavusi riigi maksevõime osas ning nimetatud emitentide poolt intressi maksta.<sup>193</sup>

Kõige turvalisem oleks vanemal lapse vara investeerida investeerimisfondidesse.<sup>194</sup> Investeerimisfondide seadus (edaspidi IFS) § 1 sätestab investeerimisfondid legaalseadusega. Vastavalt nimetatud sättele on investeerimisfond IFS alusel ühisteks investeeringuteks moodustatud vara kogum või asutatud aktsiaselts, mida või mille vara valitseb riski hajutamise põhimõttest lähtudes fondivalitseja. Tulenevalt Eesti väärtpaberite keskregistri seaduse § 2 p-st 4 kuuluvad Eestis registreeritud investeerimisfondi osakud, millega kaubeldakse reguleeritud väärtpaberiturul, kohustuslikus korras EVK-s registreerimisele ning neid paberikandjal ei ole. Investeerimisfond kujutab endast investorite raha kogumit, mida valdab selleks palgatud fondijuht. Fondivalitseja investeerib teatud tasu eest investorite vahendeid eelnevalt kindlaks määratud tingimustel. Katmaks fondi tegevuse kulusid makstakse fondijuhile teenustasu. Reeglina on teenustasu mingi osa fondi mahust ning fondijuht on makstud seda paremini, mida suurem on tema juhitud fond, ehk mida rohkem investorid tema juhtimisstiili lugu peavad.

Investori jaoks on erinevate omadustega väärtpaberite analüüsimine ning valimine aeganõudev- palju lihtsam oleks otsida valmis portfelli ning siis osta seal osalus. Selliseid valmis portfelle ongi investeerimisfondid ehk lihtsalt fondid. Kui investor ostab fondiosaku, saab ta osanikuks juba valmis väärtpaberiportfellis. Investeerimisel investeerimisfondi muutub investori jaoks lihtsamaks oma investeeringu jälgimine- fondid saadavad

<sup>193</sup> A.Reimer. Hispaania ja Itaalia võlakirjad tõstavad eestlaste vererõhku. 09.08.2011.a. Arvutivõrgus kättesaadav: <http://www.epl.ee/news/eesti/hispaania-ja-italia-volakirjad-tostavad-eestlaste-vererohku.d?id=55366128>, 05. mai 2013.

<sup>194</sup> E. Vörklaev. Viidatud töö, lk 86.

perioodiliselt oma osanikele välja aruanded.<sup>195</sup> Seega on investeerimisfondidesse investeerimine tavainvestoril võrreldes aktsiate ja võlakirjadega tunduvalt lihtsam ja turvalisem.

IFS sätestab investeerimisfondi osakuomanikule hulga kaitsvaid õigusi. Olulisim neist on õigus omandatud osakuid fondivalitsejale tagasi müüa (IFS § 110 p 1). Lisaks on osakuomanikul õigus talle kuuluvaid osakuid kolmandatele isikutele võõrandada (IFS § 110 p 2). Osakuomanik ei vastuta isiklikult fondi kohustuste eest (IFS § 107 lg 1).

Investeerimisfondidesse investeerimisel seisneb risk asjaolus, et investoril puudub kontroll investeringute üle. Kuigi fondivalitseja peab järgima seadustes, prospektis ja tingimustes sätestatud piiranguid ning lisaks arvestama organisatsiooni sisest reglementi, saab ta neis piirides investeerimisotsuseid teha oma suva järgi. Teine oluline aspekt investeerimisfondidega seonduvas on, et fond arvestab investori rahalt valitsusetasu olenemata sellest, kas fond teenib parajasti kasumit või kahjumit.<sup>196</sup>

Investeerimisfondidesse investeerimine on võrreldes aktsiatesse ning võlakirjadesse investeerimisega märgatavalt madalamate riskidega ning tulenevalt sellest, et investeerimisfondi juhib fondivalitseja, siis ei nõua see ka vanemalt investeerimiskogemusi.

Ülalmärgitust tulenevalt on kõigi kolme eelnevalt nimetatud väärtpaberiliigi korral selgelt olemas risk lapse vara säilimisele, mistõttu on PKS § 188 lg 1 p-s 8 sätestatud kohtu eelneva nõusoleku nimetatud väärtpaberitehingute lapse nimel tema varaga tegemiseks, põhjendatud. Nii aktsia kui ka võlakirja puhul on vanema teadmised nimetatud väärtpaberite mõistmisel, kontrollimisel ja lapse vara heaks kasutamisel väga olulised. Vähem olulised on vanema teadmised lapse nimel lapse vara eest investeerimisfondi osakutega tehingute tegemisel, sest tegelikkuses teeb seda fondivalitseja.

---

<sup>195</sup> LHV Finantsportaal. Arvutivõrgus. Kättesaadav: <http://lhv.delfi.ee/academy/investmentguide/351>, 05. mai 2013.

<sup>196</sup> E. Vörklaev. Viidatud töö, lk 83.

### 3.3. Perekonaseadusest tulenevate piirangute mõju lapse nimel väärtpaberitehingute tegemisel

Lapse vara kaitsmise eesmärgil jõustunud PKS § 131 lg 1 koosmõjus PKS § 188 lg 1 p-ga 8 seab lapse nimel väärtpaberitehingute tegemisel vanemale eelduseks kohtu loa olemasolu. Kohtu luba ei ole vajalik, kui vanem soovib lapse nimel väärtpabereid omandada iseenda rahaliste vahendite eest. Hoolimata vanema võimalusest lapsele omandada väärtpabereid oma rahaliste vahendite eest, sätestab PKS § 188 lg 1 p 8 võrreldes PKS-ga 1995 vanemale tunduvalt suuremad piirangud lapse nimel investeerimistegevusega tegeleda. Kohtu eelneva nõusoleku taotlemine võtab aega ning lisaks tuleb tasuda riigilõiv (riigilõivuseadus § 57 p 7).<sup>197</sup>

Justiitsministeerium on perekonnaseaduse rakendusprobleemide analüüsis toonud välja, et väärtpaberitehingute tegemisele kohtult nõusoleku taotlemise menetlusele heidetakse ette selle ajamahukust, mistõttu väärtpaberitehingu tegemiseks kohtu eelnev nõusolek võib kasu asemel tekitada lapsele olulist majanduslikku kahju, kuna sageli on oluline väärtpaberiturgudel toimuvale kiiresti reageerida.<sup>198</sup> PKS § 188 lg 2 sätestab võimaluse kohtult taotleda lapse nimel väärtpaberitehingute tegemiseks üldist nõusolekut. Kohus võib vanemale üldise nõusoleku anda lapse nimel teatud liiki või kõiki tehinguid, milleks on vaja kohtu nõusolekut.

Vastavalt Saksa BGB § 1825 lg-le 2 võib perekonnakohus anda üldise nõusoleku ainult siis, kui see on vajalik vara haldamise eesmärgil või kindla loomuga äritegevusest. Kohtu üldine nõusolek PKS § 188 lg 2 pakub lahenduse olukorrale, kus väärtpaberitulu teenimiseks on tulenevalt väärtpaberituru iseloomust vajalik teha kiiresti ja korduvalt väärtpaberitehinguid. Samuti ei ole kohtu üldist nõusolekut taotlenud vanemal vajadust tasuda korduvalt avalduselt riigilõivuseaduse alusel tasumisele kuuluvat riigilõivu.

Selgitamaks kas ja kuidas piiravad kohtud PKS § 131 lg 1 ja PKS § 188 lg 1 p 8 alusel vanemale nõusoleku andmisel lapse nimel väärtpaberitehingu tegemiseks vanema varahoolduse teostamist oma parema äranägemise järgi, analüüsis autor kohtulahendeid, milles on taotletud PKS § 131 lg 1 koosmõjus PKS § 188 lg 1 p-ga 8 alusel kohtu nõusolekut lapse nimel väärtpaberitehingute tegemiseks. Riigi Teataja kohtulahendite otsingusüsteemist

<sup>197</sup> Riigilõivuseadus. RT I 2010, 21, 107. Arvutivõrgus. Kättesaadav: <https://www.riigiteataja.ee/akt/117042013012>, 05. mai 2013.

<sup>198</sup> Justiitsministeerium. Perekonnaseaduse rakendusprobleemid. Viidatud töö, lk 17.

jõustunud maa- ja ringkonnakohtu kohtlahendite kohta, leidis autor eelnimetatud kriteeriumitele vastavaid jõustunud kohtumäärusi kokku seitse tükki.<sup>199</sup> Nendest viiel juhul rahuldab kohus vanema taotluse täies osas ning kahel juhul osaliselt.

Nähtuvalt Harju Maakohtu 19. oktoobri 2010.a kohtumäärusest tsiviilasjas nr 2-10-32456 on avaldaja maakohtule esitatud taotluses märkinud, et lapse nimel olemasolevatel kontodel on erinevaid väärtpabereid (struktureeritud võlakirjad, fondiosakud ja aktsiad), mida on avaldaja antud kontole ostnud enda poolt lapsele kingitud raha eest eesmärgiga tagada lapsele finantsiline kindlus lapse täisealiseks saamisel. Avaldaja motiveeris oma kvalifikatsiooni ja kogemusi väärtpaberitehingute tegemisel väga põhjalikult. Maakohus rahuldab avaldaja taotluse ning andis ühtlasi ka üldise nõusoleku omandada ning võõrandada väärtpabereid laste nimel olevatel väärtpaberikontodel.<sup>200</sup> Autor märgib, et eeltoodud kohtulahendist ei nähtunud, et maakohus oleks soovinud mingil viisil piirata vanema poolt kasutatavate rahaliste vahendite kasutamist lapse nimel väärtpaberitehingute tegemisel raha päritolu osas.

Küll aga piirab maakohus vanema poolt lapse nimel väärtpaberitehingute tegemisel vanema tegevust raha päritolu alusel Viru Maakohtu 15. veebruari 2011.a kohtumääruses tsiviilasjas nr 2-10-31843. Nimetatud kohtumääruse resolutsioonist nähtub, et maakohus annab avaldajale loa lapse nimel VPTS § 2 lg 1 p-des 1-7 loetletud väärtpaberitega tehingute tegemiseks nõusoleku kuni lapse seitsme aastaseks saamiseni ning keelab ilma kohtu eelneva loata investeerimiskontodele sissemaksete tegemise vahendite arvelt, millised on saadud kolmandatelt isikutelt eelkõige kinke või pärimise teel.<sup>201</sup>

Nimetatud kohtulahendite analüüsist nähtub, et üldiselt rahuldab kohus vanema taotluse lapse nimel väärtpaberitehingute tegemiseks kas täies osas või osaliselt. Samuti nähtub kohtulahenditest, et vanemad on üldiselt taotlenud kohtult luba lapse nimel investeerimisfondiosakutega tehingute tegemiseks. Nagu käesoleva töö punktis 3.2. selgus, on investeerimisfondiosakute näol tegemist ühe turvalisema investeerimisinstrumendiga, mistõttu on kohtu poolt selliste tehingute tegemiseks loa andmine põhjendatud. Arvestades, et alates 2010. aastast on Riigi Teataja kohtulahendite otsingusüsteemist jõustunud maa- ja ringkonnakohtu kohtlahendite kohta leitavad seitse jõustunud kohtumäärust, millele annab maakohus PKS § 131 lg 1 ja PKS § 188 lg 1 p 8 alusel vanemale lapse nimel

---

<sup>199</sup> PMKm, 2-10-56626; HMKm, 2-12-6729, HMKm, 2-11-2065, VMKm, 2-10-31843; HMKm, 2-10-55265; PMKm, 2-10-29656; HMKm, 2-10-32456.

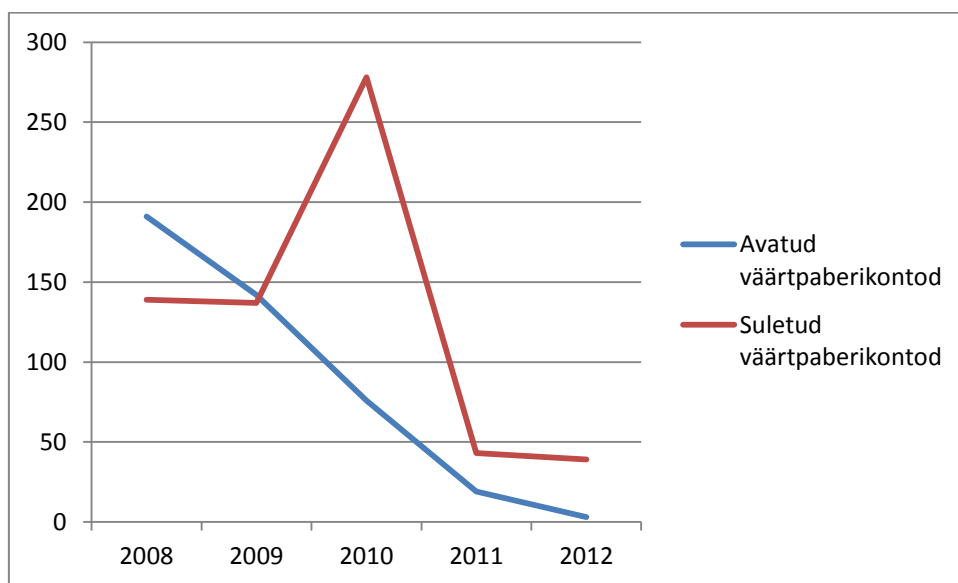
<sup>200</sup> HMKm, 2-10-32456.

<sup>201</sup> VMKm, 2-10-31843.

väärtpaberitehingute tegemiseks nõusoleku, siis on neid suhteliselt vähe. Põhjuseks võib olla, kas vanemate poolne laste nimel väärtpaberitehingute tegemise üldine vähene huvi või soovimatus väärtpaberitehingute tegemiseks kohtu poole nõusoleku saamiseks pöörduda.

Selgitamaks välja, kui suur huvi on vanematel lapse nimel väärtpaberikontode kasutamiseks ning kuidas on PKS § 131 lg 1 ja PKS § 188 lg 1 p-i 8 tulenevad piirangud mõjutanud vanemate käitumist seoses lapse nimel olevate väärtpaberikontodega, analüüsis autor arvuliselt aastate lõikes EVK-s registreeritud alaealiste väärtpaberikontode avamisi alates 2008. aastast kuni 2012. aastani, EVK-s registreeritud alaealiste väärtpaberikontode sulgemisi alates 2008. aastast kuni 2012. aastani ning EVK-s registreeritud alaealiste väärtpaberikontodel tehtud tehingute arvu alates 2008. aastast kuni 2012. aastani. Seejuures püstitab autor järgneva hüpoteesi: alates PKS § 131 lg 1 ja PKS § 188 lg 1 p-i 8 jõustumisest on lapsele väärtpaberite kaudu vara kogumine nimetatud sätetest tulenevate piirangute tagajärjel vähenenud.

Joonis 1 EVK-s registreeritud alaealiste väärtpaberikontode avamised ja sulgemised 2008. aasta kuni 2012. aasta. Joonis autori koostatud.



Allikas: Eesti Väärtpaberite Keskregister, statistilised andmed registreeritud väärtpaberikontode avamiste ja sulgemise kohta 2008.-2012.a, 26. märts 2013.a (autori valduses)

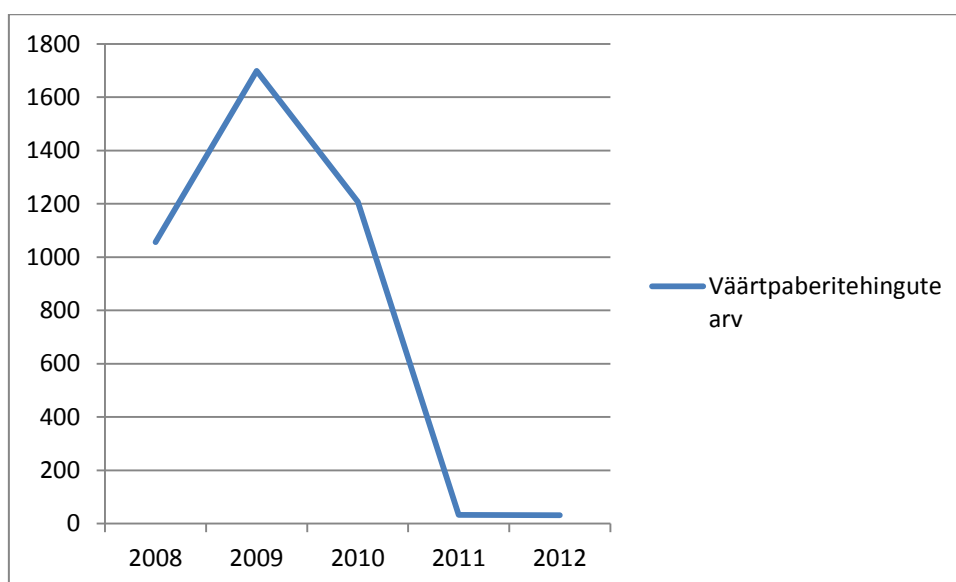
Joonisest 1 nähtub, et EVK-s registreeritud alaealiste uute väärtpaberikontode avamiste arv on alates 2010. aastast järsult langenud. Kui 2008. aastal registreeriti EVK-s lapse nimel 191 uut



väärtpaberikontot ja 2009. aastal 142 uut väärtpaberikontot, siis 2011. aasta avati neid 19 tükki ning 2012. aastal kõigest 3 tükki. PKS § 131 lg 1 ja PKS § 188 lg 1 p-st 8 tulenevad piirangud lapse nimel väärtpaberitehingute tegemiseks jõustusid 01. juulil 2010. aastal. Alates 2010. aastast kuni 2012. aastani on EVK-s registreeritud lapse nimel väärtpaberikontosid 96% vähem. Autori hinnangul on selline EVK-s lapse nimel registreeritud väärtpaberikontode avamiste vähenemine peale 2010. aastat, millal PKS § 131 lg 1 ja PKS § 188 lg 1 p-st 8 tulenevad piirangud lapse nimel väärtpaberitehingute tegemiseks jõustusid märkimisvääre.

Lisaks nähtuvad Joonisest 1 alates 2008. aastast kuni 2012. aastani EVK-s registreeritud lapse nimel olevate väärtpaberikontode sulgemised. Kui 2008. aastal suleti 139 lapse nimel EVK-s registreeritud väärtpaberikontot ning 2009.a aastal suleti 137 lapse nimel EVK-s registreeritud väärtpaberikontot, siis 2010. aastal suleti lapse nimel olevaid EVK-s registreeritud väärtpaberikontosid 278 tükki. Arvestades, et 2011. aastal ja 2012. aastal suleti EVKS registreeritud laste väärtpaberikontosid tunduvalt vähem, vastavalt 43 ja 39 tükki, siis on 2010. aastal niivõrd suur lapse nimel olevate väärtpaberikontode sulgemiste arv märkimisvääre.

Joonis 2 EVK-s registreeritud alaealiste väärtpaberikontodel tehtud tehingute arv 2008. aasta kuni 2012. aasta. Joonis autori koostatud.



Allikas: Eesti Väärtpaberite Keskregister, statistilised andmed registreeritud väärtpaberikontodel tehtud tehingute arvu kohta 2008.-2012.a, 26. märts 2013.a (autori valduses)

Joonisel 2 on välja toodud EVK-s registreeritud alaealiste väärtpaberikontodel tehtud väärtpaberitehingute arv alates 2008. aastast kuni 2012. aastani. Kui 2008. aastal on EVK-s registreeritud alaealiste väärtpaberikontodel tehtud väärtpaberitehinguid 1056 tükki ning 2010. aastal 1207 tükki, siis 2011. aastal on neid tehtud kõigest 33 tükki ja 2012. aastal 32 tükki. Alates 2010. aastast on võrreldes 2012.a aastaga tehtud EVK-s registreeritud alaealiste väärtpaberikontodel väärtpaberitehinguid 97% vähem.

Eeltoodust järeldub, et alates 2010. aastast on EVK-s registreeritud lapse nimel väärtpaberikontosid võrreldes 2008. ning 2009. aastaga oluliselt vähem. Tähele tuleb panna ka seda, et 2010. aastal suleti EVK-s registreeritud lapse nimel väärtpaberikontosid nii võrreldes 2008., 2009. kui ka 2011., 2012. aastaga kõige enam. Samuti on alates 2010. aastast oluliselt langenud EVK-s registreeritud alaealiste väärtpaberikontodel väärtpaberitehingute arv. Kuivõrd PKS § 131 lg 1 ja PKS § 188 lg 1 p-s 8 sätestatud piirang, millest tulenevalt on vanemal lapse nimel väärtpaberitehingute tegemiseks, kui need ei ole lapse nimel omandatud vanema enda rahaliste vahendite arvelt, vajalik kohtu eelnev nõusolek jõustunud 01. juuni 2010. aastal, siis saab eeltoodud statistiliste andmete alusel asuda seisukohale, et alates PKS § 131 lg 1 ja PKS § 188 lg 1 p-i 8 jõustumisest on vanemate poolt lapse vara paigutamine väärtpaberitesse vähenenud. Seega võib väita, et vanemate poolt lapse vara paigutamine väärtpaberitesse on vähenenud PKS § 131 lg 1 ja PKS § 188 lg 1 p-i 8 jõustumisel kehtima hakanud piirangute tagajärjel.

Kuigi PKS § 131 lg 1 ja PKS § 188 lg 1 p-i 8 mõte ja eesmärk ei ole vanemat keelata lapsele väärtpabereid omandada oma rahaliste vahendite eest, vaid kaitsta lapse vara vanema kergekäelise tegutsemise eest lapsele kuuluva vara paigutamisel, siis on regulatsioonist tulenevad piirangud mõjutanud vanemate lapse nimel investeerimistegevust selgelt negatiivselt. PKS § 131 lg 1 ja PKS § 188 lg 1 p-i 8 jõustumise järgselt on lapse nimel väärtpaberite omandamiste ning võõrandamiste arv väga olulisel määral vähenenud. Arvesse tuleb võtta ka 2008. aastal alanud finants- ja majanduskriisi.<sup>202</sup> Samas, arvestades, et 2010. aastast alates on majandusnäitajad paranenud, siis ei tohiks majanduslangusest tulenev langustrend 2011. aastal ning 2012. aastal lapse nimel väärtpaberikontode avamisi ning nendel tehtud tehingute arvu enam mõjutada. Vanemate poolt lapse vara paigutamise

---

<sup>202</sup> Arengufond. Valge paberi Riigikogule, taustapaber nr 1. Eesti käesoleva majanduslanguse tagamaad: kriis nii väliskeskkonnas kui ka sisemiselt. 27. aprill 2009.a, lk 4. Arvutivõrgus. Kättesaadav: <http://www.arengufond.ee/upload/Editor/Arengufoorum2/Taustapaber-1-kriisi-tagamaad-27apr2009.pdf>, 05. mai 2013.

väärtpaberitesse vähenemise negatiivseks tagajärjeks on, et riigil jääb saamata väärtpaberite võõrandamisest saadava tulu tulumaks. Väärtpaberitel saadav tulu on tulumaksuga maksustav tulu (tulumaksuseadus, edaspidi TuMS § 15 lg 1). A. Olm on avaldanud, et PKS § 131 lg 1 ja PKS § 188 lg 1 p-i 8 kehtestamise üks põhjuseid oli riigi soov piirata vanemate võimalusi tulumaksukohustuse optimeerimiseks läbi lapse nimel oleva väärtpaberikonto lapsele kuuluva tulumaksuvabastuse (TuMS § 23) kasutamisel.<sup>203</sup> Vanema poolt lapse väärtpaberikonto kasutamine maksude optimeerimise eesmärgil on küll võimalik, kuid seda otseselt kontrollida ei saa, mistõttu on selline väide hüpoteetiline. PKS § 131 lg 1 ja PKS § 188 lg 1 p-s 8 kehtestatud piirangutega on küll võimalik vältida vanemate võimalusi tulumaksukohustuse optimeerimiseks läbi lapse nimel oleva väärtpaberikonto lapsele kuuluva tulumaksuvabastuse, kuid praktikas on see viinud olukorrani, kus vanemad kasutavad lapse nimel väärtpaberikontot niivõrd vähe, et antud regulatsioonist on riigile maksulaekumise mõttes eeldatavasti pigem rohkem kahju kui kasu. Lisaks mõjutab vanemate poolt lapse nimel väärtpaberitehingute vähene tegemine laiemas perspektiivis negatiivselt finantsteenuste turgu ning seeläbi ettevõtlust ning riigi majandust. Eeltoodust tulenevalt on vanemate kui ka riigi seisukohast selge vajadus leida lapse varaliste huvide kaitsmiseks, seoses tema nimel väärtpaberitehingute tegemisega, optimaalsem ja vähem piiravam meede.

---

<sup>203</sup> A. Olm. Lapse vara peab olema kaitstud. Viidatud töö.

## Kokkuvõte

Seoses lapse varaliste huvide kaitsmisega on kehtiv perekonnaseadus võrreldes varasema perekonnaseaduse redaktsiooniga, tunduvalt kõrgema regulatiivsustasemega. Märkimisväärne on, et lapse nimel tehingute tegemise eelduseid ning nendest tulenevaid piiranguid on oluliselt täpsustatud ning täiendatud. Nii on kehtivas perekonnaseaduses kehtestatud vanemale ettekirjutused lapse vara paigutamiseks (PKS § 130) ning täiendatud kohtu eelnevat nõusolekut vajavate tehingute loetelu (PKS § 131 lg 1). Samuti on muudetud efektiivsemaks järelevalve funktsiooni. Kui varasemalt oli lapse nimel olulisemate ja kõrgema riskiga tehingute tegemiseks nõusoleku andmine eestkostetasutuse pädevuses, kus enamasti ei ole juriidiliste teadmistega töötajad, siis nüüd anti sellise nõusoleku andmine üle kohtutele.

Käesolev töö käsitles alates kehtiva perekonnaseaduse jõustumisest ilmnenud probleemkohti seoses vanema poolt lapse nimel krediitdiasutustes tehtavate tehingutega, milleks on vajalik kohtu eelnev nõusolek. Üheks selliseks tehinguks on vanema poolt lapse nimel tehtavad väärtpaberitehingud. Teiseks on kehtivast perekonnaseadusest tulenev vanema kohustus paigutada lapse raha vara, mida ei ole vaja lapse igapäevaseks ülalpidamiseks, Eesti või mõne teise lepinguriigi krediitdiasutuses eraldi kontole ning seejuures panna kontole märke, mille alusel ei ole konto käsutamine ilma kohtu eelneva nõusolekuta lubatud. Eelnimetatud teemade käsitlemisel oli oluline pöörata tähelepanu ka ühist hooldusõigust omavate vanemate esindusõigusega seonduvale probleematikale.

Kehtivas perekonnaseaduses on ühist hooldusõigust omavate vanemate esindusõiguse regulatsioon vastuoluline. Tulenevalt PKS § 120 lg-st 7 on ühist hooldusõigust omava vanema liialt laiaast õigusest iseseisvalt last esindada, eeldades teise vanema nõusolekut, tekkinud vajadus nimetatud õiguse piiramiseks. Lahenduseks on Justiitsministeeriumi poolt pakutud, et ühist hooldusõigust omaval vanemal peaks olema õigus esindada iseseisvalt last tema igapäevaelu puudutavates küsimustes. Eeltoodu on oluline igapäevatehingute sõlmimise lihtsustamiseks. Last puudutavates olulistest küsimustes tuleks aga vanematel ühist hooldusõigust omades teha tehinguid ja toiminguid ühiselt.

Vanemal on kehtivast perekonnaseadusest tulenev kohustus lapsele kuuluvat raha vara valitseda heaperemeheliku valitsemise põhimõtete kohaselt. See tähendab, et vanemal on tulenevalt lapse ja vanema sisesuhtest kohustus lapse raha vara säilitada ning seda võimalusel

suurendada, arvestades seejuures otstarbeka majandamise kriteeriume. Kui lapsele kuuluvat raha vara ei tule kasutada tema igapäevaseks ülalpidamiseks, siis on vanem kohustatud lapsele kuuluva raha vara paigutama Eesti või mõne teise lepinguriigi krediidasutusse. Pangakonto kasutamine on tänapäeva ühiskonnas kasvav trend. Kontoraha võib oma olemuselt käsitleda usaldustootena, mille väärtusele annab tagatise riik. Lapse raha vara olemasoleva väärtuse säilitamise ning selle kasvatamise aspektist on kehtivas perekonnaseaduses vanemale sellise ettekirjutuse tegemine mõistlik, sest krediidasutuse klientide paigutatud vahendid on finantssektori usaldusväärsuse ja stabiilsuse suurendamise eesmärgil teatud tingimustel ja ulatuses 2011. aastal jõustunud tagatisfondi seaduse alusel tagatud.

Töös analüüsitud kohtumääruste alusel tehtud järeldustest on vanematele sellise ettekirjutuse tegemine vajalik, sest nimetatud lahenditest nähtus korduvalt vanemate soov lapse rahalisi vahendeid kasutada ka muuks otstarbeks, kui lapse enda heaks. Näiteks vanema võlgnevuse tasumiseks krediidasutuses. Samas tuli ka tunnistada asjaolu, et vanemate poolt lapse raha vara eraldi kontole paigutamine ning kontole keelumärke panemine, ei ole väga levinud viis lapse raha paigutamiseks. Selle üheks põhjuseks võib olla vanemate teadmatus sellise kohustuse olemasolust, mistõttu on positiivne analüüsitud kohtumäärustest nähtunud kohtute poolt vanematele sellekohaste selgituste andmine.

Magistritöö üheks eesmärgiks oli uurida lapse nimel väärtpaberitehingute tegemisel, sõltuvalt vara päritolust, tulenevaid erisusi kohtu eelneva nõusoleku kohustuslikkuse osas. Lapse nimel väärtpaberitehingute tegemisel on selleks vajaliku kohtu eelneva nõusoleku hindamisel keskseks küsimuseks vara päritolu tuvastamine. Vanemal on vaja PKS § 131 lg 1 koosmõjus § 188 lg 1 p-i 8 alusel kohtu eelnevat nõusolekut lapse nimel väärtpaberite omandamiseks üksnes siis, kui laps omandab väärtpabereid temale kuuluvate rahaliste vahendite eest. Vanemal on õigus ilma kohtu eelneva nõusolekuta omandada lapse nimel väärtpabereid, kui ta teeb seda oma raha eest. Lapse nimel väärtpaberite võõrandamiseks on kohtu eelnev nõusolek vajalik.

Vanemal ei ole vaja kohtu eelnevat nõusolekut investeerimislepingu puhul, kui lapse kontole kantakse väärtpabereid tehingute alusel, kus väärtpaberite ostmiseks kasutatakse kolmanda isiku raha. Võimalus on soetada lapse nimel väärtpabereid ka tema enda kontrol oleva raha eest, kuid seda üksnes juhul, kui kokkulepetest tulenevalt on tagatud, et antud raha on lapse kontole kantud sihtotstarbeliselt väärtpaberite omandamiseks. Nii oleks tegemist lapsele väärtpaberite kinkimisega. Töö üheks eesmärgiks oli uurida, kas vanemal on õigus lapse

nimel oma rahaliste vahendite arvel väärtpabereid omandada ilma erieestkostjat määramata. Selgus, et lapsele väärtpaberite kinkimisel ei ole vajalik erieestkostja määramine. Perekonnaseadus ei keela vanemal kohtu eelneva nõusolekuta lapsele väärtpabereid kinkida ning esindada teda seejuures kinkelepingu sõlmimisel ja väärtpaberite vastuvõtmisel, sest laps saab sellisest tehingust üksnes õigusliku eelise. On oluline silmas pidada, et kinkeleping ei kehti, kui lapse jaoks kaasnevad sellega ka tsiviilkohustused. Sellisel juhul on kehtivast perekonnaseadusest tulenevalt vanema esindusõigus lapsega kinkelepingu sõlmimisel piiratud ning määrata tuleb erieestkostja.

Kohtu eelneva nõusoleku vajalikkus lapse nimel väärtpaberitehingute tegemisel on oluliselt mõjutanud vanemate lapse vara investeerimisharjumusi. Töö üheks eesmärgiks oli välja selgitada, kuivõrd on alates PKS § 131 lg 1 ja PKS § 188 lg 1 p 8 kehtestatud piirangud lapse nimel väärtpaberitehingute tegemiseks vanemaid mõjutanud lapsele väärtpaberite kaudu vara kogumist. Selgus, et alates 2010. aastast, millal kehtiv perekonnaseadus vastu võeti, kuni 2012. aastani, on Eesti väärtpaberite keskregistris lapse nimel väärtpaberikontosid registreeritud 96% vähem. Samuti on drastiliselt langenud lapse nimel Eesti väärtpaberite keskregistris registreeritud väärtpaberikontodel väärtpaberitehingute arv. Alates 2010. aastast on lapse nimel olevatel väärtpaberikontodel võrreldes 2012. aastaga tehtud 97% vähem väärtpaberitehinguid. Selline langus lapse nimel Eesti väärtpaberite keskregistris registreeritud väärtpaberikontode ja nendel tehtavate tehingute osas on märkimisväärne.

Kindlasti tuleb arvesse võtta ka 2008. aastal alanud finants- ja majanduskriisi. Samas, arvestades, et 2010. aastast alates on majandusnäitajad paranenud, kuid lapse nimel Eesti väärtpaberite keskregistris registreeritud väärtpaberikontode ja nendel tehtavate tehingute osas on näitajad olnud tugevas langustrendis ka veel 2012. aastal, siis võib järeldada, et vanemate poolt lapse vara paigutamine väärtpaberitesse on vähenenud kehtivas perekonnaseaduses lapse nimel väärtpaberitehingute tegemisele kehtestatud piirangute tagajärjel.

Eeltoodust tulenevalt on nii vanemate kui ka riigi seisukohast selge vajadus leida lapse varaliste huvide kaitsmiseks, seoses tema nimel väärtpaberitehingute tegemisega, optimaalsem ja vähem piiravam meede.

## CONDUCTING TRANSACTIONS IN CREDIT INSTITUTIONS ON BEHALF OF A CHILD WITH THE CONSENT OF A COURT

### Summary

Parents are obliged and entitled to take care of their children. Although this obligation stems from the Family Law Act, the parent's intent to care for and provide for the child with everything necessary for the child's development should not be doubted. The child may also have his/her own assets and property that has been accumulated through inheritance, presents or have been earned by the child. When analyzing the control of the child's assets, it should be noted that the child is in a weaker position due to a limited active legal capacity and would be prone to damage by the parents' unauthorized actions. Therefore, it is important for the state to ensure the child's fundamental rights, including property rights, comprehensive protection. In the current Estonian Family Law Act a new concept – parent's right of custody – has been introduced. This thesis is focused on one of its components, the assets' maintenance institute.

The concept of parent's custody rights that is divided into two parts: *custody over person* and *custody over property* was introduced with the amended Family Law Act of 1 July 2010. The incentive for creating this new concept was to establish adequate criteria regarding the creation and exercising of economic rights of the parent and the child in internal relations between themselves and also externally with third parties in addition to establishing versatile protection for the rights of the child. The current Family Law Act is with a much higher regulatory level compared with the earlier version. Noteworthy is that assumptions and their resulting limitations for making transactions on behalf of a child are greatly improved and clarified. If previously consent for making the most important and high-risk transactions on behalf of the child was the guardianship authority responsibility, where usually employees don't have legal knowledge, then now the consent is given to courts. The objectives to increase the regulatory side and the efficiency of the supervision exercised over the parents, concerning the transactions conducted with the assets of the child, have been stipulated in section 130 (prescriptions to the parent regarding transaction with the child's assets) and section 131 (requesting the permission of the court for specific transactions) of the Family Law Act.

Since the new Family Law Act came into force, there has now been revealed a number of

operational problems and confusing elements of both private persons and legal entities. Therefore, in the beginning of 2012 the Ministry of Justice sent an in-depth analysis of the problems related to the application of new Family Law Act. The analysis was sent to courts, notaries, lawyers, and other representatives to obtain feedback. In this paper the author is focused on the problems encountered in implementing the new Family Law Act in practice. More precisely, the author is focused on requiring the consent of the court when parents are making transactions in credit institutions on behalf of their child. The Master's thesis consists of three parts. In the first part the author deals with the obligation to maintain the child's property. Therefore, in the work there is an overview of asset custody and injunction to parent from Family Law act how to maintain the child's assets. Specifically, in the first part is being analysed the reasons why parents have an obligation according to Family Law Act to place their child's monetary assets separately from their own assets in to Estonian or in to any other Contracting State credit institution; what is meant more precisely in the regulation when talking about asset's allocation in to credit institutions; and what are the possibilities for parents to follow this injunction.

In the second part of the thesis the author expands upon restrictions, which are coming from Family Law Act, for parents representing their child when making transactions. Therefore, first is addressed the child's own rights to make transactions; controversy of two representatives of the child; and limitations representing the child in case of a conflict. Moreover, the author has given an overview of transactions undertaken on behalf of the child which require prior juridical approval.

In the third part of the thesis the author is focused on one type of transactions performed behalf of a child. These types of transactions are called securities transactions. This part is more of practical than theoretical compared with previous parts. The author analysis the risk of making securities transactions with child's money depending on the type of a security. Moreover, the author has analysed the effect from the new Family Law Act on making securities transaction on behalf of a child. The data is collected from Estonian Central Register of Securities.

Securities transactions are the most popular in credit institutions which parents have to make on behalf of their child and for which Family Law Act § 188 subsection 1 p 8 says that it is necessary to have a prior consent of a court. In addition, there are injunctions from Family Law Act §130 and §186 subsection 1 for investing child's money in credit institutions



separately from own. There should also be a sign to indicate that consent of a court is required for the disposal of the account. When discussing the above items, it is important to pay attention to parents who have joint custody and to the law related to the problems of joint right of representation.

According to the Family Law Act section 120 subsection 1 first sentence and section 127 the parents are the legal representative of the child and according to that have the rights to operate with the child's assets. However the previous does not exclude in some cases the child's rights to operate with the assets him or herself according to the binding laws.

According to the Family Law Act section 120 subsection 1 parents who own the joint custody have the joint right of representation. This implements Family Law Act section 120 subsection 7 which states that when a parent sharing a joint custody wants to represent the child independently, the consent of the other parent is assumed. The aim of this enact is to simplify everyday transactions made by the parents in the name of the child. In reality this regulation has proved to be a problem, since Family Law Act section 120 subsection 7 does not regulate the representative rights of a parent having the custody rights and due to this makes it possible for one parent acting out with malicious intentions with important and risky transactions. The author of this Master's thesis will analyse the contradictoriness of representative rights of the parents owning a joint custody and tries to find a solution to the problem. In the progress of writing this Master's thesis the author found that the best solution to this problem is the proposition made by the Ministry of Justice, which states that parents owning a joint custody should have the rights to represent the child independently with matters concerning the everyday issues. This is important to simplify the everyday transactions. Parents owning a joint custody should make all the transactions and decisions concerning the child co-operatively.

According to the Family Law Act sections 130 and 186 subsection 1 the parents are obligated to treat the monetary assets of the child with the principles of prudent management of property. This means that the parent according to the relationship between the parent and the child, must preserve the monetary assets of the child and increase them if possible, taking reasonable accounting criteria into consideration. If the monetary assets of the child are not needed to provide for the child in his or her everyday life, then the parent is obligated to place the assets into Estonian or some other contract country credit company. Using a bank account is a rising trend nowadays. Account money can be thought of as a trust-fond, which value is guaranteed by the country.

In order to preserve and increase the monetary asset value of the child, it is reasonable to make these injunctions to the parents in the Family Law Act, since the assets placed to the credit institution by the clients have a guarantee by the Guarantee Fund Act, binding since the year 2011, in order to guarantee the trustworthy and stability of the finance sector.

Based on the facts that are being analysed in this thesis, it can be concluded that these injunctions to the parents are necessary, because the previous example cases show that parents have repeatedly tried to use the child's monetary assets for other purposes than for the child's benefit. For example, paying back the parents debts in the credit institution. On the other hand it must be acknowledged, that placing the child's money on a separate account by the parents and making restrictions to that account, is not a very common way for placing the child's monetary assets. One of the reasons for that could be the parents unknowing about this obligation, which makes it positive based on the cases analysed in this thesis, that the courts explain this to the parents.

Both for credit institutions and private persons, one of the most confusing provisions in the implementation of the Family Law Act has been the restriction arising from the Family Law Act section 131 subsection 1 and Family Law Act section 188 subsection 1 clause 8 pursuant to which the parent requires prior consent of the court to acquire and transfer securities on behalf of a child. The aim of the Family Law Act is to restrict any reckless action by the parent in investing the money of the child. In relation to the aforementioned provision, a question has arisen whether the restriction also applies in situations where the parents wish to enter into securities transactions on behalf of the child using their own funds. Do Family Law Act section 131 subsection 1 and Family Law Act section 188 subsection 1 clause 8 regulate uniformly the situation where the funds of the child are used for the acquisition and transfer of securities and the situation where the funds of the parents are used? Arising therefrom, one of the aims of the hereby thesis is to research the implementation of Family Law Act section 131 subsection 1 and Family Law Act section 188 subsection 1 clause 8 and the distinctions made in the implementation arising from the origin of assets. In the process of writing the thesis it became evident that the core issue in assessing the need for prior consent of the court for securities transactions made on behalf of the child is the establishment of the origin of assets. Arising from the Family Law Act section 131 subsection 1 and Family Law Act section 188 subsection 1 clause 8 the parent shall need the consent of the court for the acquisition of securities on behalf of the child only when the child acquires securities for the funds of the

child. The parent is entitled to acquire securities on behalf of the child without the prior consent of the court only when the funds of the parent are used. The prior consent of the court is necessary for transfer of securities on behalf of the child.

As provided in Family Law Act section 180 subsection 1, the right of representation of the parent who has the right of custody is excluded where one party of the transaction is the child and the other the parents, unless the transaction concerns exclusively the performance of obligations with respect to the child. One of the objectives of the master's thesis was to establish whether the parent is entitled to acquire securities on behalf of the child using the funds of the parent without appointing a special guardian. It was established that the Family Law Act does not forbid the parent to give the securities to the child as a gift and to represent the child in entering into a gratuitous contract when accepting the securities because as a result of such transaction the child gains a legal advantage. However, it must be taken into consideration that the gratuitous contract is not valid if civil obligations arise therefrom to the child. In such case, pursuant to the Family Law Act currently in effect the parental right of representation to enter into a gratuitous contract is limited and a special guardian shall be appointed.

One of the aims of the master's thesis was to establish the extent in which the enactment of the restrictions provided in sections 131 subsection 1 and section 188 subsection 1 clause 8 of the Family Law Act has influenced the parents in using securities for the purpose of accumulation of assets for the child. It was established that from 2010 when the Family Law Act currently in effect was passed to 2012, there have been 96% less securities accounts registered on behalf of the child with the Estonian Central Register of Securities. There has also been a rapid decline in the number of security transactions made on the securities accounts registered on behalf of the child with the Estonian Central Register of Securities. Starting from 2010, there have been 97% less securities transactions in comparison to 2012 made on the securities accounts registered on behalf of the child. Such a decline in the number of securities accounts registered on behalf of the child with the Estonian Central Register of Securities and the transactions made therein is noteworthy. The financial and economic crisis of 2008 must definitely be taken into account. However, considering that the economic indicators have been improving since 2010 but the indicators pertaining to the securities accounts registered on behalf of the child with the Estonian Central Register of Securities and the transactions made therein have been in rapid decline also in 2012, it may be concluded that the decline in the number of investments into securities made by parents acting on behalf

of the child has occurred as a result of the restrictions established on the securities transactions made on behalf of the child with the Family Law Act currently in effect. Arising therefrom, there is a clear need to find a more appropriate and less restrictive measure to protect the interests of the child with regard to the securities transactions carried out on behalf of the child.

In solving the aforementioned problems the author has used comparative and analytical methods. In addition, the empirical analysis of judicial practice in conjunction with theoretical materials has been used throughout the thesis. In the final part of the thesis, the author has used quantitative method when processing the statistical data provided by the Estonian Central Depository.

---

06. mai 2013.a.

## Kasutatud kirjandus

1. A. Lüderitz. Familienrecht: ein Studienbuch / von Alexander Lüderitz. Beck, 1999. Tõlge eesti keelde, Juura, 2005.
2. A. Olm. Justiitsministeerium. Lapse vara peab olema kaitstud. 01. mai 2010.a. Arvutivõrgus. Kättesaadav: <http://www.just.ee/50626>, 05. mai 2013.
3. A. Olm. S. Sulsenberg. Vastus uus PKS § 186 ja 188, nr 10.1-20/5825, 06. mai 2010.a, lk 1, (autori valduses).
4. A. Piip. Kaubandusõigus- ja protsess. Kolmas trükk. Justiitsministeerium, Tallinn 1995.
5. A.Reimer. Hispaania ja Itaalia võlakirjad tõstavad eestlaste vererõhku. 09.08.2011.a. Arvutivõrgus. Kättesaadav: <http://www.epl.ee/news/eesti/hispaania-ja-itaalia-volakirjad-tostavad-eestlaste-vererohku.d?id=55366128>, 05. mai 2013.
6. Arengufond. Valge paber Riigikogule, taustapaber nr 1. Eesti käesoleva majanduslanguse tagamaad: kriis nii väliskeskkonnas kui ka sisemiselt, 27. aprill 2009.a. Arvutivõrgus. Kättesaadav: <http://www.arengufond.ee/upload/Editor/Arengufoorum2/Taustapaber-1-kriisi-tagamaad-27apr2009.pdf>, 05. mai 2013.
7. E. Johansson. Property Rights in Investment Securities and the Doctrine of Specificity- Berlin, Springer 2009.
8. E. Raagmets. Vastus M. Saare päringule. 30. aprill 2013, (autori valduses).
9. E. Võrklaev. Investeerimise teejuht. Investeerimise põhitõed. AS Äripäev, 2007, lk 86. Arvutivõrgus. Kättesaadav: [http://www.nasdaqomxbaltic.com/files/tallinn/bors/koolitus/Investeerimise\\_teejuht.pdf](http://www.nasdaqomxbaltic.com/files/tallinn/bors/koolitus/Investeerimise_teejuht.pdf), 05. mai 2013.
10. E. Örücü, J. Mair. Juxtaposing Legal Systems and the Principles of European Family Law on Parental Responsibilities. Intersentia, 2010.
11. Eesti Pangaliit. Justiitsministeerium. 29. mai 2012.a, kiri nr 24. Perekonnaseaduse rakendusküsimuste analüüs, (koopia autori valduses).
12. Eesti Väärtpaberite Keskregister, statistilised andmed registreeritud väärtpaberikontode avamiste ja sulgemiste kohta 2008.-2012.a, 26. märts 2013.a, (autori valduses).
13. Eesti Väärtpaberite Keskregister, statistilised andmed registreeritud väärtpaberikontodel tehtud tehingute arvu kohta 2008.-2012.a, 26. märts 2013.a (autori valduses).

14. Euroopa Komisjon. Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile ja nõukogule “Jaekliendile suunatud kombineeritud investeerimistooted” Brüssel, 30. märts 2009, KOM(2009). Arvutivõrgus. Kättesaadav: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2009:0204:FIN:ET:PDF>, 05. mai 2013.
15. I. Kull, V. Kõve, P. Varul, M. Käerdi. Tsiviilseadustiku üldosa seadus. Kommenteeritud väljaanne. Tallinn, Juura, 2010.
16. J. J. Burke. Brussels I Regulation (EC) 44/2001: Application to Financial Services Under Article 5 (1) (b). The Columbia Journal of European Law, Vol 10, No 3, 2004.
17. Justiitsministeerium. Perekonnaseaduse rakendusprobleemid, 2012, (koopia autori valduses).
18. K. Boele-Woelki, B. Braat, I. Curry-Sumner. European Family Law in Action. Volume III: Parental Responsibilities. Intersentia, 2005.
19. K. Boele-Woelki, D. Martiny. The Commission on European Family Law (CEFL) and its Principles of European Family Law Regarding Parental Responsibilities. ERA Forum, 2007/8. Arvutivõrgus. Kättesaadav: <http://igitur-archive.library.uu.nl/law/2009-1007-200147/Boele%20the%20CEFL%20and%20its%20Principles%20on%20PR.pdf>, 05. mai 2013.
20. K. Boele-Woelki. The principles of European family law: its aims and prospects. Utrecht Law Review, volume 1, issue 2, 12/2005. Arvutivõrgus. Kättesaadav: <http://www.utrechtlawreview.org/index.php/ulr/article/viewFile/13/13>, 04. mai 2013.
21. K. Hänni. Väärtpaberite teejuht. AS Tallinna Börs, NASDAQ OMX, Eesti Päevalehe AS 2008.
22. K. Karner. Lapinvestoriks vaid kohtu loal. Äripäev. 02.06.2010.a. Arvutivõrgus. Kättesaadav: <http://www.ap3.ee/?PublicationId=95ae29b2-5254-4057-8abd-703a12d82208>, 04. mai 2013.
23. K. Saare. Eraõigusliku juriidilise isiku organi liikmete õigussuhted. Juridica, VII /2010
24. K. Siibak. Pangandussüsteemi usaldusväärsuse tagamine ja teabekohustuste määratlemine finantsteenuste lepingutes. Doktoritöö. Tartu Ülikooli kirjastus, 2011.
25. Kull, V. Kõve. P. Varul. Võlaõigusseadus II. Kommenteeritud väljaanne. Juura, 2007.
26. L. Harrys. Trading & Exchanges. Market Microstructure for Practitioners. Oxford University Press, 2003.
27. LHV Finantsportaal. Internetis kättesaadav: <http://lhv.delfi.ee/academy/investmentguide/352>
28. M. Mark, R. Raa, K. Siibak, A. Tupits. Eesti pangandusõiguse alused. Kirjastus Juura, 2003.

29. M. Vutt. Riigikohus. Õigusteabe osakond. Tehingu tegemiseks nõusoleku andmise menetlus kohtus. Kohtupraktika analüüs. Tartu, 2011. Arvutivõrgus. Kättesaadav: [http://www.riigikohus.ee/vfs/1151/TehinguTegemiseNousolek\\_MargitVutt.pdf](http://www.riigikohus.ee/vfs/1151/TehinguTegemiseNousolek_MargitVutt.pdf), 05. mai 2013.
30. Notarite Koda. Justiitsministeerium. 04. mai 2012.a, kiri nr 4-1/131. Perekonnaseaduse rakendusprobleemidest, (koopia autori valduses).
31. P. Gottewald, D. Schwab, E. Büttner. Family & Succession Law in Germany. Verlag C.H. Beck, München 2001.
32. P. Pärna. Asjaõigusseadus. Kommenteeritud väljaanne. Tallinn, Juura 2004.
33. P. Talv. Justiitsministeerium muudab perekonnaseadust. 09. märts 2012.a. Arvutivõrgus. Kättesaadav: <http://www.just.ee/56456>, 05. mai 2013.a
34. P. Varul, A. Avi, T. Kivisild. Restrictions on Active Legal Capacity. Juridica International, IX/2004, lk 99.
35. P. Varul, I. Kull, V. Kõve, M. Käerdi. Võlaõigusseadus III. Kommenteeritud väljaanne. Tallinn, Juura 2009.
36. Perekonnaseaduse eelnõu seletuskiri, 543 SE II. Arvutivõrgus. Kättesaadav: <http://www.riigikogu.ee/?page=eelnou&op=ems2&emshelp=true&eid=678845&u=20130323194311>, 05. mai 2013.
37. Perekonnaseaduse eelnõu seletuskiri, 543 SE III, Arvutivõrgus. Kättesaadav: <http://www.riigikogu.ee/?page=eelnou&op=ems2&emshelp=true&eid=678845&u=20130428144752>, 05. mai 2013.a.
38. Perekonnaseaduse eelnõu seletuskiri, Perekonnaseadus SE 55. Arvutivõrgus. Kättesaadav: <http://www.riigikogu.ee/?page=eelnou&op=ems&emshelp=true&eid=95322&u=20120125132144>, 31. aprill 2013.a.
39. Principles of European Family Law Regarding Parental Responsibilities. Arvutivõrgus kättesaadav: <http://ceflonline.net/wp-content/uploads/Principles-PR-English.pdf>, 05. mai 2013.
40. R. Raa. Sissejuhatus pangandusõigusesse. Juridica III/2001.
41. Riigikogu õiguskomisjon. Vastus Eesti Pangaliidu pöördumisele. 22.10.2009.a, nr 10.1-20/11603, (koopia autori valduses).
42. T. Uusen-Nacke, T. Göttig. Perekonnaõiguse seosed teiste tsiviilõiguse valdkondadega. Juridica 2010/II.
43. V. Kõve. Varaliste tehingute süsteem Eestis. Doktoritöö. Tartu Ülikooli Kirjastus 2009.

44. V. Murumets. AS Eesti Väärtpaberikeskus. Selgituse andmine pärandi vastuvõtmise kohta. 02. veebruar 2012.a, nr 10-4/15106, (koopia autori valduses).

### Kasutatud normatiivmaterjalid

1. Bürgerliches Gesetzbuch. Vom 18. August 1896, in Kraft seit 01. August 1979. Zugriff: [http://www.koeblergerhard.de/Fontes/BGB/BGB1979\\_BGBI\\_I\\_S.1202.htm](http://www.koeblergerhard.de/Fontes/BGB/BGB1979_BGBI_I_S.1202.htm), 05. Mai 2013.
2. Bürgerliches Gesetzbuch. Vom 18. August 1896, in Kraft seit 01. Januar 1978. Zugriff: [http://www.koeblergerhard.de/Fontes/BGB/BGB1977\\_BGBI\\_I\\_S.1577.htm](http://www.koeblergerhard.de/Fontes/BGB/BGB1977_BGBI_I_S.1577.htm), 05. Mai 2013.
3. Eesti väärtpaberite keskregistri seadus. RT I 2000, 57, 373. Arvutivõrgus. Kättesaadav: <https://www.riigiteataja.ee/akt/125072012011>, 05. mai 2013.
4. Euroopa Nõukogu 27. novembri 2003.a määrus (EÜ) nr 2201/2003, mis käsitleb kohtualluvust ning kohtuotsuste tunnustamist ja täitmist kohtuasjades, mis on seotud abielu asjade ja vanemliku vastutusega, ning millega tunnistatakse kehtetuks määrus (EÜ) nr 1347/2000. – ELT L 338/1, 23. detsember 2003.a, lk 246. Arvutivõrgus. Kättesaadav: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=DD:19:06:32003R2201:ET:PDF>, 05.04.2013.
5. German Civil Code. Available: [http://www.gesetze-im-internet.de/englisch\\_bgb/german\\_civil\\_code.pdf](http://www.gesetze-im-internet.de/englisch_bgb/german_civil_code.pdf), 05. May 2013.
6. Guardianship Services Act. Available: <http://www.finlex.fi/en/laki/kaannokset/1999/en19990442.pdf>, 05. May 2013.
7. Krediidiasutuse seadus. RT I 1999, 23, 349. Arvutivõrgus. Kättesaadav: <https://www.riigiteataja.ee/akt/129062012012>, 05. mai 2013.
8. Perekonnaseadus. RT I 2009, 60, 395. Arvutivõrgus. Kättesaadav: <https://www.riigiteataja.ee/akt/127062012012>, 05. mai 2013.a.
9. Riigilõivuseadus. RT I 2010, 21, 107. Arvutivõrgus. Kättesaadav: <https://www.riigiteataja.ee/akt/117042013012>, 05. mai 2013.
10. Tagatisfondi seadus. RT I 2002, 23, 131. Arvutivõrgus. Kättesaadav: <https://www.riigiteataja.ee/akt/108072011032> 05. mai 2013.a.
11. Tsiviilseadustiku üldosa seadus. RT I 2002, 35, 216. Arvutivõrgus. Kättesaadav: <https://www.riigiteataja.ee/akt/106122010012>, 31. aprill 2013.a.



12. Tulumaksuseadus. RT I 1999, 101, 903. Arvutisvõrgus. Kättesaadav: <https://www.riigiteataja.ee/akt/120032013026>, 05. mai 2013.a.
13. Väärtpaberituru seadus. RT I, 28.06.2012, 19. Arvutivõrgus. Kättesaadav: <https://www.riigiteataja.ee/akt/126042013010>, 05. mai 2013.
14. Võlaõigusseadus. RT I 2001, 81, 487. Arvutivõrgus. Kättesaadav: <https://www.riigiteataja.ee/akt/105042013004>, 05. mai 2013.

### **Kasutatud kohtupraktika**

1. HMKm, 2-10-32456.
2. HMKm, 2-10-46100.
3. HMKm, 2-10-51775.
4. HMKm, 2-10-55265.
5. HMKm, 2-11-12788.
6. HMKm, 2-11-2065.
7. HMKm, 2-11-23143.
8. HMKm, 2-11-30907.
9. HMKm, 2-11-31371.
10. HMKm, 2-11-48049.
11. HMKm, 2-12-14809.
12. HMKm, 2-12-2369.
13. HMKm, 2-12-39480.
14. HMKm, 2-12-42960.
15. HMKm, 2-12-5565.
16. HMKm, 2-12-6729.
17. HMKm, 2-12-7041.
18. HMKm, 2-13-363.
19. PMKm, 2-10-29656.
20. PMKm, 2-10-44094.
21. PMKm, 2-10-56626.
22. RKTKo, 3-2-1-45-11.
23. RKTKo, 3-2-1-68-12.
24. TMKm, 2-11-15767.
25. TMKm, 2-11-41445.
26. TMKm, 2-11-48652.

27. TMKm, 2-12-15590.
28. TMKm, 2-12-21658.
29. TMKm, 2-12-31041.
30. TMKm, 2-12-39721.
31. VMKm, 2-10-31843.
32. VMKm, 2-11-15745.

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina Merily Saar

25. juuli 1987.a

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose

#### KOHTU LOAL LAPSE NIMEL TEHINGUTE TEGEMINE KREDIIDIASUTUSES

mille juhendaja on Triin Götting (LLM),

- 1.1. reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace-is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;
- 1.2. üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tartu Ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace'i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.
2. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
3. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Tallinnas, 06. mai 2013.a.